

Foto: Sigbjørn Linga

Innhold

Outsiderar	4
1 Kvam herad som samfunnsutviklar	7
1.1 Visjon	7
1.2 Mål og tiltak	7
1.3 Grunnleggjande føresetnader	11
2 Kvam herad som arbeidsgjevar	13
2.1 Organisasjonskart for Kvam herad	13
2.1 Arbeidsgjevarpolitikk	13
2.2 Mål og tiltak	14
2.2.1 Rekruttera og behalda arbeidskraft	14
2.2.1 Heiltidskultur	15
2.2.2 Omstilling	15
2.2.3 Sjukefråvær	16
2.2.4 Helse, miljø og tryggleik	18
2.2.5 Arbeid for likestilling og tilgjenge, og mot diskriminering	18
3 Kvam herad som ressursforvaltar – Økonomiske hovudlinjer	19
3.1 Framlegg til statsbudsjett	20
3.2 Brutto driftsinntekter	22
3.3 Brutto driftsutgifter	24
3.4 Finansresultat	27
3.5 Netto driftsresultat	29
3.6 Fondsmidlar	30
3.7 Investeringar	31
3.8 Føresetnader og risikovurdering	31
4 Kvam herad som tenesteytar	34
4.1 Mål og tiltak	36
4.2 Økonomiske rammer for tenesteproduksjonen	37
4.3 Finans og fellespostar	38
4.3.1 Om tenestene	38
4.3.2 Mål og tiltak	38
4.3.3 Økonomiske rammer	38
4.4 Styring og kontrollverksemd	39
4.4.1 Om tenestene	39
4.4.2 Mål og tiltak	40
4.4.3 Økonomiske rammer	41
4.5 Administrasjon	42
4.5.1 Om tenestene	42
4.5.2 Mål og tiltak	42
4.5.3 Økonomiske rammer	45
4.6 Barnehage	46
4.6.1 Om tenestene	46
4.6.2 Mål og tiltak	49
4.6.3 Økonomiske rammer	51
4.7 Grunnskuleopplæring	52
4.7.1 Om tenestene	52
4.7.2 Mål og tiltak	55
4.7.3 Økonomiske rammer	57

4.8	Kommunehelse	58
4.8.1	Om tenestene.....	58
4.8.2	Mål og tiltak.....	61
4.8.3	Økonomiske rammer.....	66
4.9	Pleie og omsorg	67
4.9.1	Om tenestene.....	67
4.9.2	Mål og tiltak.....	69
4.9.3	Økonomiske rammer.....	76
4.10	Sosialteneste	77
4.10.1	Om tenestene.....	77
4.10.2	Mål og tiltak.....	78
4.10.3	Økonomiske rammer.....	80
4.11	Barnevern.....	81
4.11.1	Om tenestene.....	81
4.11.2	Mål og tiltak.....	83
4.11.3	Økonomiske rammer.....	85
4.12	Vatn, avlaup, avfall og renovasjon.....	86
4.12.1	Om tenestene.....	86
4.12.2	Mål og tiltak.....	87
4.12.3	Økonomiske rammer.....	88
4.13	Plan, byggesak, oppmåling, kulturminne, natur og nærmiljø	89
4.13.1	Om tenestene.....	89
4.13.2	Mål og tiltak.....	90
4.13.3	Økonomiske rammer.....	93
4.14	Kultur.....	95
4.14.1	Om tenestene.....	95
4.14.2	Mål og tiltak.....	96
4.14.3	Økonomiske rammer.....	99
4.15	Kyrkja.....	100
4.15.1	Om tenestene.....	100
4.15.2	Økonomiske rammer.....	100
4.16	Samferdsel	101
4.16.1	Om tenestene.....	101
4.16.2	Mål og tiltak.....	101
4.16.3	Økonomiske rammer.....	102
4.18	Bustad	103
4.18.1	Om tenestene.....	103
4.18.2	Mål og tiltak.....	103
4.18.3	Økonomiske rammer.....	105
4.19	Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft.....	106
4.19.1	Om tenestene.....	106
4.19.2	Mål og tiltak.....	106
4.19.3	Økonomiske rammer.....	108
4.20	Brann og ulukkesvern	109
4.20.1	Om tenestene.....	109
4.20.2	Mål og tiltak.....	109
4.20.3	Økonomiske rammer.....	110
4.21	Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	110

4.21.1	Om tenestene.....	110
4.21.2	Økonomiske rammer.....	110
4.22	Fellestema: Kommunale bygg.....	111
4.22.1	Om temaet	111
4.22.2	Mål og tiltak.....	111
4.23	Fellestema: Sosiale utgifter.....	113
4.24	Fellestema: Avskrivningar	116
4.25	Særtema: Kvam familie- og læringscenter.....	117
4.26	Særtema: Driftsprosjekt.....	119
5	Kvam herad – Budsjett og økonomiplan	120
5.1	Hovudoversikt - drift.....	121
5.1.1	Budsjettskjema 1A.....	124
5.1.2	Budsjettskjema 1B.....	124
5.2	Hovudoversikt – investering.....	125
5.2.1	Budsjettskjema 2 A.....	127
5.2.2	Budsjettskjema 2B.....	127
6	Vedleggoversikt.....	129
7	Framlegg til budsjettvedtak, HST-108/16	130
8	Oppdaterte hovudtabellar – Budsjett 2017 og økonomiplan 2017-2020	134
8.1	Økonomisk hovudoversikt - drift.....	135
8.2	Budsjettskjema 1A.....	136
8.3	Budsjettskjema 1B	136
8.4	Økonomisk hovudoversikt – investering.....	137
8.5	Budsjettskjema 2A.....	138
8.6	Budsjettskjema 2B	138

I dette dokumentet er kapittel 1-6 rådmannen sitt framlegg til budsjett, medan heradsstyret sitt vedtak er presentert i kapittel 7.

I kapittel 8 er hovudtabellane oppdatert for endringar i kapittel 7 (HST-108/16) og HST-112/16 (Institusjonsplassar Øysteseheimen).

Outsiderar

Dette er Rådmannen sitt framlegg til årsbudsjett for 2017. Årsbudsjettet byggjer på ei framskriving av driftsnivået i 2016, vedtak i økonomiplan 2017-2020, saman med endringar i framlagt statsbudsjett 2017 og andre endringar i heradet sine økonomiske rammevilkår.

Budsjett- og økonomiplanen er eit fireårig plandokument som skal rullerast og vedtakast årleg. Dette dokumentet er kommunen sitt viktigaste verktøy for å sikre god økonomisk planlegging og styring. Årsbudsjettet er ein bindande plan for kommunen sine midlar og bruken av desse, og utgjer også det fyrste året av den fireårige økonomiplanen. Økonomiplanen skal gje ein realistisk oversikt over sannsynlege utgifter og inntekter og prioriterte oppgåver i perioden (jf. kommunelova § 44) og skal vera i balanse heile perioden. Budsjettet for det fyrste året er bindande, medan økonomiplanen for resten av åra er retningsgjevande.

Kvam herad har over lang tid hatt ein ubalanse mellom inntekter og utgifter. Kort sagt er utgiftene for høge. Sidan heradet opererer i skjeringspunktet mellom ambisiøse statlege styresmakter og forventningsfulle innbyggjarar er ikkje dette uvanleg. Behova og ynskja er gode og så uendeleg mange at kommunar frå tid til anna hamnar i den situasjonen Kvam herad er i no. Ein kommune si oppgåve er nettopp å bruka dei ressursane ein har for å skapa velferd for innbyggjarane. Når rammevilkår endrar seg for raskt er det ikkje alltid ein klarar å omstilla seg kjapt nok, og ein får ubalanse mellom inntekter og utgifter.

For å utlikna ubalansen må ein arbeida for å auka inntektene og redusera utgiftene. Det meste av inntektene er regulert gjennom inntektssystemet og andre overordna rammevilkår. Moglegheitene for auka inntekter skjer gjennom påverknadsarbeid i politiske parti eller faglege og politiske nettverksorganisasjonar som til dømes landssamanslutninga av vassdrags- og kraftkommunar (LVK), Nettverk for fjord- og kystkommunar (NFKK) eller KS. Slikt nettverksarbeid blir meir og meir viktig framover då rådmannen ser ein del utviklingstrekk som går i negativ retning for kommunen. Det fyrste er den generelle utviklinga med innstramingar i overføringane til kommunal sektor for å førebu seg til ei framtid med lågare offentlege finansar. Det andre og meir negative faktoren er det som av distriktskommunar blir oppfatta som ei dreining av inntektene frå dei mindre kommunane til dei større kommunane gjennom endringar i inntektssystemet, endringar i fordeling av kraftinntekter og sentralisering av statlege arbeidsplassar.

Ein annan måte å arbeida for auka inntekter er gjennom å søkja på forskjellige typar tilskot. Kvam herad har tradisjonelt hatt god utteljing på slike søknadar, men dette er ikkje heilt fritt for utfordringar. I mange tilfelle er det ressurskrevjande å skriva gode søknadar og rapporteringskrava kan også vera nokså strenge. Det som er mest utfordrande er likevel at det meste av tilskotsmidlar kjem med krav til eigeninnsats både gjennom kroner og arbeidstid. I nokon tilfelle kan dette gå ut over det ordinære tenestetilbodet.

Sjølv om arbeidet med nye inntekter og betre rammevilkår er viktig, er det arbeid med kostnadsreduksjonar som må ha mest fokus. Sjølv om dei totale inntektene til Kvam herad har vakse på langt nær så mykje som for heile sektoren dei siste åra, så viser samanlikningar at Kvam herad fortsatt har eit inntektsnivå rundt snittet for landet. Det betyr at mange kommunar klarar å yta gode tenester med langt mindre pengar enn Kvam, og potensialet for ytterlegare innsparingar bør vera til stades.

Når utgiftene er for høge har ein grovt sett tre inngangar til reduksjonar; struktur, tenestenivå og effektivisering. Gledeleg nok kan ein arbeida med alle parallelt. Strukturinnsparingar er som regel dei mest effektfulle økonomisk sett, men vanskelegast å gjennomføra kjenslemessig og politisk. I heradet har ein gjennomført viktige strukturendringar innan skule, barnehage og tekniske tenester. Det er innan kommunehelse og pleie og omsorg at heradet har størst moglegheiter for ytterlegare strukturinnsparingar. Det ligg ingen framlegg til strukturendringar innan desse områda i dette framlegget, men det vil bli lagt fram enkelt saker for heradsstyret i 2017 som vurderer moglege endringar innan legekontor, legevakt og pleie og omsorg. Vidare føreslår rådmannen i budsjettt framlegget å gjennomføra ei grundig vurdering av organiseringa av brannverntenesta opp mot dimensjoneringsforskrifta.

Ein kostnadsdrivar som heradet i stor grad kan påverka sjølv er tenestenivået, eller terskelen for å få ei teneste. I dei fleste tilfelle er det lova som definerer kva tenester og nivået på desse som heradet skal tilby. At nivået likevel varierer mellom kommunar skuldast politiske prioriteringar, variasjonar av skjønsvurderingar, inntektsnivå og bevisst eller ubevisst etablert praksis. Av dei tre innsparingsstrategiane er nok dette den mest neglisjerte, og til det er mange årsakar. Rådmannen vil hevda at den viktigaste årsaka finn ein i at sidan reduksjon av tenestenivå ofte skapar sterke reaksjonar frå brukarane så unngår ein å ta kampen, sjølv om ein endrar til eit fortsatt forsvarleg nivå. Tidlegare saker har vist at sjølv små endringar kan setja sterke kjensler i sving. Vidare er terskelen for å få ei teneste ofte gjenstand for skjønsmessige vurderingar. I slike vurderingar kan det over tid utvikla seg ein praksis der viljen til å imøtekomma brukaren sine behov er så sterk at terskelen for å få ei teneste ligg langt under lovkravet. Slik sakte endring i praksis kan vera vanskeleg å oppdaga før ein set seg ned og analyserar ei elles uforklarleg kostnadsauke.

Kommunal drift handlar i stor grad om å få høgast mogleg kvalitet for lågast mogleg ressursinnsats. Dette kallar ein effektivitet. I kva grad ein kommune er effektiv eller ikkje er ei kompleks sak som ikkje let seg forklara like enkelt som enkelte populærmedia av og til prøver seg på. Skal ein måla effektiviteten må ein ta omsyn til lokalpolitiske prioriteringar og måla om ressursfordelinga mellom tenesteområda står i stil med desse. Ein må også ta omsyn til at lokale målsetjingar mellom kommunar kan variere. Effektivitet skal måla forholdet mellom kva resultat ein oppnår og ressursbruken. Dersom ein kommune har som mål å vera best i landet på nasjonale prøvar og ein annan kommune skal vera betre enn landssnitt så vert effektivitetssamanlikninga ei samanlikning av eple og pærer. Men forskning viser svært ofte at det normalt er liten samanheng mellom ressursbruk og kvalitet.

Ei form for effektivitet er produktivitet. Produktivitet handlar om å gjera dei rette oppgåvene for dei rette brukarane, med minst mogleg ressursinnsats. Gjennom KOSTRA-databasen finn ein mange gode samanlikningar på produktiviteten i kommunane. Rådmannen rettar mykje av sin innsats inn mot å gjera kommunen meir effektiv og produktiv, men dette er eit kontinuerleg arbeid med mykje prøving og stundom feiling før ein til slutt lukkast. For å oppnå suksess i dette arbeidet treng ein fyrst og fremst kunnskap om kostnadsdrivarane. Vidare trengst det ofte kompetanseheving av tilsette, innovasjonsevne, investeringar i digitalisering, og sist men ikkje minst, endringsvilje både på leiarnivå og medarbeidarnivå. Nokon slike prosessar har lågt-hengjande frukter og let seg enkelt gjera noko med, medan andre treng langsiktig og systematisk jobbing.

Prosjektet i heradet med å få balanse mellom inntekter og utgifter har bore frukter så langt og det ser ut som den dårlege trenden har snudd. Rådmannen legg fram eit årsbudsjet og ein økonomiplan med netto driftsoverskot. Dokumentet syner likevel at risikomomenta er mange og at økonomien langt frå er friskmeldt. Heradet klarar ikkje å nå målsetjingane om sunn driftsøkonomi når det gjeld krav til storleik på netto driftsresultat. Som rådmannen har sagt tidlegare, er det usikkert om ljuset lengre framme i tunnelen er opninga eller toget som kjem i mot oss. Vidare politisk og administrativ jobbing med inntektsauke og kostnadsreduksjonar er heilt naudsynt, sjølv om moglegheitene for innsparing blir mindre og mindre etter kvart som ein sparar. Det ligg fortsatt svært mange uspesifiserte kostnadsreduksjonar i budsjettframlegget og ikkje ein kjem ikkje til å klara alle desse gjennom dei minst smertefulle tiltaka som ein finn gjennom effektivisering. Det vil fortsatt vera behov for å arbeida med å oppnå innsparingar gjennom å justera tenestenivå og kanskje også ytterlegare strukturendringar.

Rådmannen har skriva denne budsjettinnleiinga med tonane frå musikalen «Les Misérables» på øyra. Tittelen blir på norsk ofte oversett til «De elendige». Dette er ei ganske dårleg oversetning og ein betre tittel på norsk hadde vore «Outsiderane». Outsider er eit engelsk låneord som dekkjer det å vera på utsida av noko. Innan sportsjournalistikken har outsider blitt eit omgrep for ein idrettsutøvar eller eit lag som ein ikkje ventar skal vinna, men likevel kan overraska. Historia i Les Misérables dreier seg i stor grad om transformasjonar frå ei verkelegheit til ei anna.

Utan at ein skal byrja å trekkja parallellane til Les Misérables for langt så vil det bli behov for store transformasjonar i Kvam framover, og akkurat no kjenner rådmannen seg litt som Kongsvinger sine

fotballspelarar hadde det før semifinalen i cupen mot Strømsgodset. På papiret er Strømsgodset eit mykje betre lag enn Obos-ligalaget Kongsvinger. At rådmannen kjenner på litt av det same skuldast at verkelegheitsbiletet for Kvam har endra seg relativt raskt. Heradet sin næringsstruktur har ei overvekt av næringar i nedgang og dette har ført til tap av arbeidsplassar. Vidare har kommunereforma sjølvstekt ikkje endra vår geografiske plassering men samanslåingane rundt oss vil føra til at straumar som før gjekk inn mot Kvam, i framtida kanskje vil leiast bort frå oss. Regionsentra rundt oss, Odda, Voss og Os har alle kome styrka ut av kommunereforma. I Kvam har me ufrivillig fått status quo. Rådmannen fryktar at dette i røynda fort kan bli status nedgang.

Rådmannen si oppfatning av kommunereforma er at den har svekka Hardanger som region monaleg. Det er ikkje utenkjeleg at Hardanger om nokre år vil vera synonymt med nye Ullensvang herad, då nordre del av regionen vil verta ein del av Voss. Det er lenge sidan Voss var synonymt med Hardanger. For Kvam sin del betyr dette at tyngdepunktet i regionen vert flytta lengre innover i fjorden og lengre bort frå Bergen. Vil det då skapa vekst i Kvam om ordføraren nyttar si dyrebare tid i regionrådsmøter med Oddaordføraren for å diskutera tusenlappar til tv-seriar om fjordcowboyar eller etablering av pilgrimsruter i Røldal?

Endring - vilje til, og evne til endring er nøkkelen til å skapa den oppsiktsvekkjande framtida i Kvam. Skal me få positiv utvikling i folketal, næringsliv og kommuneøkonomi kan me ikkje gjera som før. Me kan heller ikkje gjera det same som før og berre spe på med noko nytt. Endring krev prioriteringar, at ein legg bort noko og prøver noko nytt, enten ein snakkar om kommunal drift eller samfunnsutvikling. Kommunale innsparingar og utvikling og vekst er ikkje nødvendigvis motsetjingar så lenge ein klarar å skapa ein sunn kommuneøkonomi og riggar organisasjonen for framtida. Det gamle storlaget Kongsvinger har vore langt nede både sportsleg og økonomisk, men i år skal laget spela cupfinale. Uansett korleis resultatet blir der er det ei bragd i seg sjølv å koma der. Historiebøkene er fulle av slike outsiderar som har gjort bookmakerane til skamme.

Arild McClellan Steine
- rådmann -

1 Kvam herad som samfunnsutviklar

1.1 Visjon

Kvam herad har som visjon å skapa ei oppsiktsvekkjande framtid – create a remarkable future.

Visjonen ligg til grunn for kommuneplanen for 2015-2030 (HST-064/15, 6.10.15). Slagordet ut frå visjonen er «Framtida er her». Dei samfunna som klarar å skapa ei oppsiktsvekkjande framtid er dei som oppmodar til eksperimentering, dyrkar risikovilje, pleier sine innovatørar, set pris på kreativitet og fremmar det særeigne. Dette gjev oss fire underbyggjande faktorar:

Talent - Toleranse – Trivsel – Teknologitnyting

Nedanfor er ei ordsdy av visjonsdokumentet:

1.2 Mål og tiltak

Hovudmålet til Kvam herad er: *Vidareutvikla eit pulserande og sjølvstendig regionsenter som knyter saman Hardanger og bergensregionen.*

Kommuneplanen set langsiktige mål og strategiar for heile kvammasamfunnet, Kvam herad sin tenesteproduksjon og kommunen som organisasjon. For å få dette til er fylgjande hovudstrategiar valt i planperioden: «stadutvikling», «bustad», «infrastruktur», «verdiskaping» og «livskvalitet».

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»
Stadutvikling <i>Sentra våre skal byggja på ei berekraftig utvikling, styrkjast med eit større mangfald av private og offentlege tenestetilbod, ei god blanding mellom bustad, forretning og kontor, god tilrettelegging for alle med varierte møteplassar som innbyr til trivsel, samarbeid opplevingar og fysisk aktivitet.</i>	Sentra våre skal framstå som estetisk vakre slik at det vert attraktivt å bu, vitje og etablere seg der.	Kvam herad skal aktivt bidra med vidare planlegging, sikring og opparbeiding av fellesareal i sentrumsområda.
	Sentra våre skal framstå som trafiksikre og trygge for mjuke trafikkantar	Kvam herad skal fortsetja arbeidet med å planleggja, tilretteleggja og opparbeida gode gang- og sykkelvegssystem i, rundt og gjennom sentra.
	Sentra våre skal vidareutviklast med eit stort engasjement	Kvam herad skal leggja til rette for brei medverknad, med idédugnader og folkemøte, der spesielt barn og unge skal vera invitert.
	Me vil at fellesareala og infrastrukturen i tettstadane skal framstå som attraktive, tiltrekkjande og tilgjengelege	Kvam herad skal ha ansvaret for at den felles infrastrukturen vert bygd ut.
	Me vil at sentrumsområda skal vera mangfaldige og ha ei blanding av service, kontor og bustad	Kvam herad skal i si planlegging sørgja for at sentrumsområda får ein god variasjon i mellom service, kontor og bustad.
	Me vil ha trygge og gode tettstadar og lokalsamfunn	Kvam herad skal med godt og tverrfagleg ROS-arbeid driva med førebyggjande arbeid for å hindra ulukke og skadar.
	Me vil ha aktive handelsentra	Det skal leggjast til rette for at det skal vera attraktivt å etablere seg med forretningar i sentrum.
	Me vil at den framtidige gjennomgangstrafikken skal gå utanom Norheimsund	Me planlegg trafikken i tunnel.

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»
Bustad Kvam herad skal ha eit variert bustadstilbod tilgjengeleg for alle grupper som ynskjer å busetja seg i kommunen og som ynskjer å verta buande, samt at folk vert buande lengst mogleg i sin eigen heim.	Me vil ha eit meir variert og godt tilgjengeleg bustadtilbod i heile kommunen.	Kvam herad skal til ei kvar tid sjå til at det er godkjente areal- og reguleringsplanar i heile kommunen.
	Me vil ha tett utnytting i sentra og spreidd i grendene.	Kvam herad skal i si planlegging følgje opp arealstrategiane for senterstruktur og utnytting av LNF-område.
	Me vil at det skal vera tilrettelagt rimelege bustadformer for førstegongsetablerarar og andre som treng hjelp og rettleiing.	Kvam herad skal bidra med god rettleiing, god utnytting av verkemidlar og god planlegging.
	Me vil at Kvam herad skal vera ein aktiv pådrivar for bustadbygginga i Kvam.	Kvam herad skal oppretta eit eige bustadkontor, som skal ha ansvaret for utbygging og rettleiing.
	Me vil at våre bustadområde skal ha attraktive uteområde, med høg kvalitet og tilgang på nærrekreasjonsområde.	Kvam herad skal sikra tilgang på gode nærmiljøområde, som er universelt utforma og tilrettelagt for alle som ynskjer å nytta dei.
	Me vil ha attraktive tomter langs med sjøen i frå Vikøy til Laupsa.	Kvam herad skal kartleggja den funksjonelle strandsona, der fortetting skal skje i noverande bebygde område og område som er egna til rekreasjon og friluftsliv skal sikrast mot utbygging.
	Me vil ha ein funksjonell og god infrastruktur inn til våre nye bustadfelt.	Kvam herad skal bidra som tilretteleggjar og pådrivar for å få på plass infrastruktur.
Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»
Infrastruktur og kommunikasjon Kvam skal ha ein trafiksikker og effektiv infrastruktur –eksternt i mot Bergen for å utvide kommunen sin bu- og arbeidsregion, og internt i heile kommunen for å sikre ei betre samhandling mellom grendene.	Me vil ha ein trygg og god veg til ein større og bu- og arbeidsmarknadsregion i og rundt Bergen.	Kvam herad skal i samsvar med sin eigen arealstrategi arbeide med å få på plass Hardangertunnelen.
	Me vil at internkommunikasjonen skal vera god i heile kommunen i frå Gravdal til Kjepso, slik at samhandlinga vert styrka.	Kvam herad skal sørgja for at godkjente reguleringsplanar for infrastrukturen vert realiserte og me skal samhandla med regionale styremakter for å få plass Fv 7, Fv 48 og Fv 49 igjennom kommunen.
	Me vil at området mellom Norheimsund og Øystese, samt tilkomsten til Sjusete skal verta betre tilgjengeleg.	Kvam herad skal i samsvar med arealstrategien for Tolomarka få på plass ny veg i kommuneplanen sin arealdel.
	Me vil at kollektivtilbodet skal verta betre internt i kommunen og til bergensregionen.	Kvam herad skal samarbeide med fylkeskommunen for å få til eit betre kollektivtilbod i Kvam og mellom Kvam og bergensregionen.

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»
Verdiskaping igjennom samarbeid I Kvam vil me ha ein kultur for å dyrka fram entreprenørane, kunnskapen, møteplassane, det frivillige arbeidet, kulturtilboda og lokaldemokratiet	Entreprenørskap I Kvam vil me ha ein kultur for å dyrka fram entreprenørane som kan få fram nye idéar, nye produkt, nye verksemder og verdiskaping til beste for samfunnet.	I Kvam skal me etablera nye og ta vare på gamle møteplassar for samarbeid og nytenking.
	Møteplassar I Kvam vil me ha eit mangfald av arenaer innanfor kultur, idrett og det frivillige lagslivet.	I Kvam skal me støtta opp om og leggja til rette for at det frivillige lagslivet kan styrkjast og vidareutviklast til beste for alle innbyggjarane.
	Frivilligheit og kommunen I Kvam vil me dyrka fellesskapet mellom kommunen og det frivillige for å leggja til rette for folk sin trivsel og helse.	I Kvam skal me leggja tilhøva til rette slik at frivillig sektor får gode levekår og utviklar seg på eigne premisser.
	Breidde og mangfald i kulturlivet I Kvam vil me ha breidde og mangfald i kulturtilbodet.	I Kvam skal me støtte opp om lag organisasjonar, og frivillige og inkluderande tilbod som møter alle sine behov.
	Lokaldemokratiet I Kvam vil me ha ei aktiv og deltakande befolkning.	I Kvam skal me leggja til rette for at dei folkevalde har reell innflytelse på samfunnsutviklinga.
	Vidaregåande skular I Kvam vil me ha eit godt skuletilbod for ungdommar opp til 19 år.	I Kvam skal me i lag med Hordaland fylkeskommune leggja til rette for ein sentrumsnær og framtidretta skule i Norheimsund.
	Kunnskap- og kompetansedeling i næringslivet I Kvam vil me satsa på kunnskap og kompetanse i næringslivet.	Kvam herad skal i samarbeid med næringslivet arbeida for koplingar i mellom Kvam herad, lokale verksemder og forskningsmiljø.
	Opplevingsøkonomien I Kvam vil me få på plass heilårs aktivitetstilbod som tek utgangspunkt i fjord, fjell og vatn.	I Kvam skal me profesjonalisera oss som opplevingskommune.

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»
Livskvalitet I Kvam skal me arbeida for at dei som bur i kommunen skal oppleve høg livskvalitet og at samfunnet vårt vert opplevd på same vis.	Frivillig sektor I Kvam vil me ha frivilligheit og dugnadsinnsats som eit viktig fundament i lokalsamfunnet.	I Kvam skal me støtta opp om eldsjeler og dei som driv fram det frivillige lags- og organisasjonslivet.
	Arbeid - og aktivitetstilbod I Kvam vil me at alle skal komme seg ut i arbeid.	I Kvam skal kommunen og næringslivet samarbeide, for å få alle ut i arbeid
	Fysisk aktivitet hjå befolkninga I Kvam vil me at alle skal vere litt meir i fysisk aktivitet.	I Kvam skal alle tiltak leggjast til rette for meir fysisk aktivitet for einskildmennesket.
	Barnehage I Kvam vil me ha barnehagar som skal vera ein god arena for sosialisering, integrering og læring.	I Kvam skal det leggjast til rette for eit godt læringsmiljø som fremmar integrering og sosialisering.
	Tverrfagleg samarbeid I Kvam vil me ha eit samfunn tufta på toleranse og samarbeid	I Kvam skal me oppmuntra til og leggja til rette for møteplassar som fremjar samarbeid.
	Samfunnstryggleik Kvam skal ha eit trygt samfunn som er førebudd på uventa hendingar slik at menneske, miljø og materielle verdier er tilstrekkeleg sikra mot fare	Gjennomføra gode risiko- og sårbarheitsanalysar med gode kunnskapsgrunnlag. Kontinuerleg fokus på førebyggjande tiltak. Gjennomføra faste øvingar der offentlege og private aktørar samarbeider

1.3 Grunnleggjande føresetnader

Grunnleggjande føresetnader for å nå samfunnsmåla i kommunen, er **folkehelse og berekraftig utvikling**. For kommuneorganisasjonen er **lokaldemokrati og etikk** dei viktigaste føresetnadane.

Arbeidet med kommunen sitt første oversiktsdokument over helsetilstanden og faktorar som påverkar helsetilstanden, jf. «Folkehelseoversikt for Kvam 2016 – 2019.», vart lagt fram for heradsstyret i juni 2016. Oversikta peikar på at innbyggjarane i Kvam i det store og heile har god folkehelse. Det er mangelgull kunnskap om innvandrarar si helse (gjeld for heile landet).

- Kvam har ei aldrande befolkning, om prognosane slår til så vil det i åra som kjem vera ein relativt stor auke i tal eldre i kommunen. Tal unge vil halda seg omtrent som no.
- Kvam har relativt mange uføre kvinner over 44 år, noko som tyder på trong for betre tilrettelegging i arbeidslivet for denne gruppa. Årsakene er mange og samansette.
- Majoriteten av elevane i skulen trivst godt. Undersøkingar viser at det er relativt lite mobbing i Kvammaskulen. Grunnskulen i Kvam har nulltoleranse for mobbing og arbeider kontinuerleg med temaet.
- I Kvam er det god tilkomst til naturområder både om sommaren og vinteren. Me har eit stort utval av merka turveggar frå dei enkle og korte turane i nærmiljøa og til dei meir utfordrande turane til fjells.
- Sosiale møtestadar er viktig for å fremja ei god folkehelse. I Kvam vert det sosiale miljøet i all hovudsak opplevd som bra. Høg valdeltaking og høgt tal på lag og organisasjonar kan tyda på at kvenningane er engasjerte og samfunnsbevisste. Me har eit rikt organisasjonsliv, men både representantar for innbyggjarane og tenesteytarane meiner det er trong for fleire uformelle

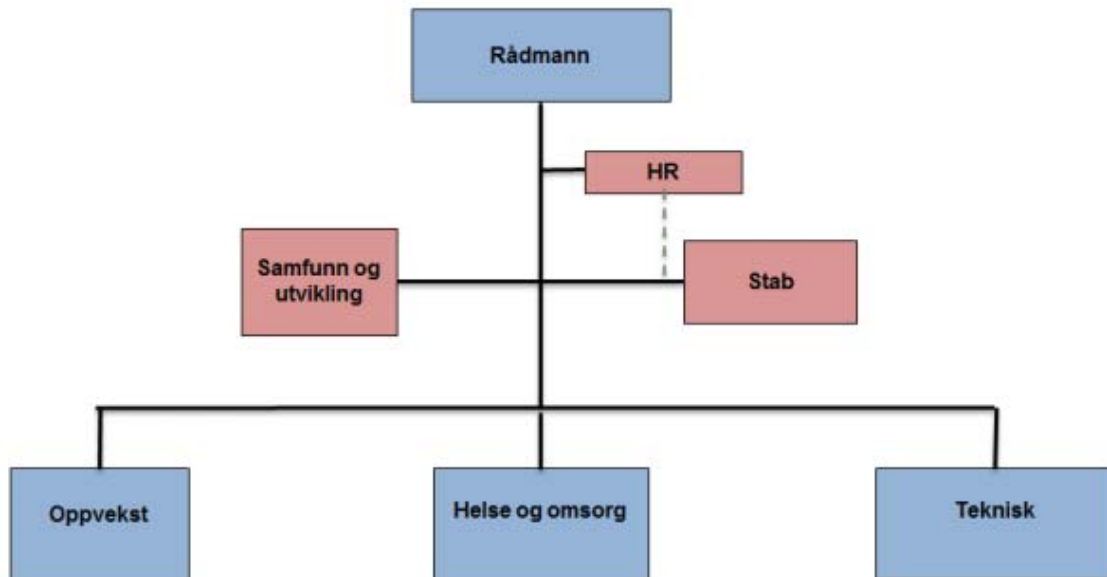
møteplassar og lågterskeltilbod. Det er og kjent at einskilde grupper opplever vanskar med å verta integrert i samfunnet.

- Generelt er det eit lågt nivå av kriminalitet i kommunen.
- Inntektsskilnadane i Kvam er relativt små.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Folkehelse - «Helse i alt me gjer».	Alle avdelingar i kommunen skal ha forståing for «helse i alt med gjer» og arbeida for å ha «helse i alt me gjer».	Utvikla målretta informasjon til alle einingar omkring «helse i alt me gjer». Re-etablera planforum Etablera overordna folkehelsegruppe
Berekraftig utvikling – «Føre-var-prinsippet»	Behova vert dekt utan å øydeleggja behova til komande generasjonar. Forbruket av ikkje-fornybare ressursar vert redusert. Fornybare ressursar skal forvaltast på ein forsvarleg måte.	Avgjersler som påverkar den økologiske, økonomiske og sosiale berekrafta skal vurderast og konsekvensar for framtida skal synleggjerast.
Lokaldemokrati	Kvam herad skal leggja til rette for ei brei deltaking i viktige avgjersler som vert fatta på lokalt nivå	Positiv dialog Lett tilgjengeleg informasjon om pågåande prosessar
Etikk	Tillitsskapande forvaltning som byggjer på ein høg etisk standar	Kommunen sine etiske retningslinjer skal leggjast til grunn ved kommunen sine val og prioriteringar

2 Kvam herad som arbeidsgjevar

2.1 Organisasjonskart for Kvam herad

Kvar av elementa i kartet ovanfor symboliserer ei eining, med unntak av rådmann og HR-sjef. Dei store driftseiningane har fått blå farge: «Oppvekst», «Helse og omsorg» og «Teknisk». Einingane er igjen delt opp i avdelingar.

2.1 Arbeidsgjevarpolitikk

Ein gjennomtenkt og god arbeidsgjevarpolitikk ser dei menneskelege ressursane i organisasjonen som sjølve grunnlaget for å utvikla gode kommunale tenester. Arbeidsgjevarpolitikken utgjer eit felles verdigrunnlag for alle som arbeider i Kvam herad.

Gjennom god arbeidsgjevarpolitikk vil me at leiarar i Kvam herad skal:

- bruka tid på leiing
- ha resultatfokus
- vera konstruktive
- visa endringsvilje
- gje tydeleg retning

Arbeidsgjevarpolitikken skal også leggja til rette for at medarbeidarar:

- er serviceinnstilte og imøtekomande
- tek ansvar og er profesjonelle
- samarbeider med andre
- deler kompetanse og er nytenkjande

Arbeidsgjevarpolitikken skal leggja til rette for nyskaping og motivera til at nye idéar kjem fram slik at me stadig utviklar oss.

Arbeidsgjevarpolitikken skal bidra til rekruttering og eit positivt omdøme, slik at Kvam herad kan behalda og rekruttera kvalifisert arbeidskraft til å utføra oppgåvene.

Arbeidsgjevarpolitikken skal synleggjera Kvam herad sin arbeidsgjevarpolitiske retning og prioriteringar.

2.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Medarbeidarutvikling	Leggja til rette for nytenking og kompetanseutvikling. Det er eit mål at alle tilsette har min. fagutdanning.	Halda fram med å nytta Lean til vidare utvikling av organisasjonen Desentralisert studietilbod Tilskot gjennom stipendordningar Intern forslagskasse på www.oppsiktsvekkjande.no
	Lønsvilkår som gjer kommunen i stand til å rekruttera kvalifisert arbeidskraft. I den samla lønnsapakken inngår pensjons- og forsikringsordningar.	Sjå eige avsnitt om å rekruttera og behalda arbeidskraft
	Rolle og ansvarsfordelinga i Kvam herad skal vera effektiv og tydeleg. Delegering av mynde skal vera i tråd med delegeringsreglementet i kommunen.	Ferdigstill administrativt delegeringsreglement
	Kvam herad ønskjer å vera ein omstillingsdyktig organisasjon. Leiarar og medarbeidarar har eit medansvar for vidareutvikling av organisasjonen.	Halda fram med å nytta Lean til vidare utvikling av organisasjonen Bruka omstillingsutval i omstillingsprosessar Sjå eige avsnitt om omstilling
	Tilsette som opplever kritikkverdige forhold på arbeidsplassen har rett og plikt til å varsle overordna utan at det skal få negative følgjer for den som varslar.	Gjera kjent varslingsrutinene i dei etiske retningslinjene

2.2.1 Rekruttera og behalda arbeidskraft

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Ei av hovudutfordringane for Kvam herad er å sikra kvalifisert arbeidskraft i alle stillingar. Det inneber både nyrekruttering og å halda på den kompetansen me har i organisasjonen. Endra behov og auka krav og forventningar frå innbyggjarane pregar kommunesektoren. Framtidig mangel på arbeidskraft og knappe ressursar gjer at me må løysa oppgåvene på nye måtar.	Sikra kvalifiserte medarbeidarar i alle stillingar	Bruka leiar- og medarbeidarskapsirkelen aktivt
	Kvalitet i rekrutteringsprosessar	Delta på relevante rekrutteringsarenaer for kommunen
	Behalda og utvikla kompetanse i organisasjonen	Leggja til rette for vidareutdanning gjennom tilskotsordningar, permisjonar, desentralisert utdanning m.m. Auka tal studentar via høgskuleutdanning i Hardanger og www.studiesenteret.no

	Hindra kompetansetap m.a. i form av sjukefråvær Ein lokal lønnspolitikk som støttar opp om kommunen sitt mål om kvalifisert arbeidskraft	Innføra tiltak som gjer det mogleg for gravide å vera i arbeid lengst mogleg under svangerskapet Revidera plan for lokal lønnspolitikk
--	---	---

2.2.1 Heiltidskultur

Kvam herad, særleg pleie og omsorg og barnehage, ber preg av ein deltidskultur. Mykje deltid er uheldig for kvaliteten på tenestene og gjer det vanskelegare å rekruttera tilstrekkeleg og kompetent arbeidskraft. Gjennomsnittleg stillingsstorleik for kvinner var i 2015 68% og for menn 66%¹.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettåret
Heiltidskultur er nødvendig for at Kvam herad skal vera ein attraktiv arbeidsplass i framtida. Det vil skapa mange gevinstar i form av betre tenestekvalitet og lettare rekruttering. Det har ei materiell side med arbeidstidsordningar og ei kulturell side som handlar om å endra haldningar. Heiltidskultur må bli norma hos oss – ikkje deltid. Me må unngå at unge, nyutdanna implementerer deltidskulturen	Auka gjennomsnittleg stillingsstorleik hos kvinner spesielt	Innføring av nye arbeidstidsordningar Innføring av årsarbeidsplanar – «årsturnus» Nytta ledige deltidsstillingar til å auka stillingsstorleiken for andre deltidstilsette framfor å lya ut ny deltidsstilling Tilby nyutdanna heiltidsstillingar Tilby kombinasjonsstillingar Gjennomføra kvalifiseringstiltak for ufaglærte

2.2.2 Omstilling

Auka utgifter, sterkare og lovfesta rettar til tenester og svikt i inntekter kan medføra store utfordringar for kommunen i åra framover. Kommunen si evne til omstilling vert utfordra på mange måtar. Behov for nedbemanning i deler av kommunen, bl.a. som følge av innføring av ny teknologi, samtidig som oppgåvene og kompetansebehovet aukar på andre område, er allereie ei utfordring når det gjeld å sikra rett kompetanse på rett plass. Adminstrasjonsutvalet har vedteke retningslinjer for omorganisering, omplassering og nedbemanning, og det er inngått omstillingsavtale med arbeidstakarorganisasjonane. Avtalen skal sikra medverknad frå tilsette i omstillingsprosessar og inneheld bl.a. nye tiltak som bruk av sluttavtalar innan område der det er ubalanse mellom tilgjengeleg kompetanse og kommunen sitt kompetansebehov.

¹ Deltidsmannskap (menn) i Kvam brannvern har 2% stilling knytt til faste øvingar og dette påverkar total stillingsstorleik blant mannlege tilsette

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettåret
Omstillingsbehov som følge av kostnadsauke og inntektsnedgang	Oppretthalda og vidareutvikla eit godt tenestetilbod kombinert med å bremsa kostnadsveksten	Smart organisering og innføring av ny teknologi
Omstillingsbehov som følge av endra behov, auka krav og forventningar til kommunale tenester	Produsera meir og helst like godt med relativt mindre ressursar	Satsing, nytenking og investering i kompetanse, verktøy og metodikk Gjennomføring av omstillingsprosessar gjennom omorganisering, omplassering og nedbemanning

2.2.3 Sjukefråvær

Kvam herad har vore IA-verksemd sidan 2003. Det er utarbeidd handlingsplan for IA-arbeidet med målsetjingar innan dei tre nasjonale IA-delmåla:

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettår
Høgt sjukefråvær er kostbart og medfører kompetansetap for Kvam herad som tenesteorganisasjon	<p>Delmål 1 i IA-avtalen: Sjukefråvær – aktivitetar for å redusera sjukefråvær</p> <p>Legemeldt sjukefråvær skal ikkje overstiga 6,5%</p> <p>Delmål 2: Personar med redusert funksjonsevne – tilrettelegging for eigne tilsette og utprøving av kandidatar frå NAV</p>	<p>Støtta opp om IA-avtalen som stimulerer til dialog mellom arbeidsgjevar og arbeidstakar på den enkelte arbeidsplass gjennom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppfølgingssamtalar - dialogmøte - bruk av IA-verkemiddel - tilretteleggingstiltak <p>Utvikla leiarar med grunnlag i arbeidsgjevarpolitisk plattform om leiar- og medarbeidarskap</p> <ul style="list-style-type: none"> - leiarsamlingar/kurs - leiarstøtte <p>Implementera ny it-løysing for sjukefråværsrapportering til einingane</p> <p>Utarbeida årsplan for bedriftshelsetenesta sitt arbeid</p> <p>Revidera IA-plan i samarbeid med tillitsvalde og NAV</p> <p>Tiltak definert i IA-handlingsplan</p>

	<p>Delmål 3: Avgangsalder – tilrettelegging for ulike livsfasar og forlenga yrkeskarrieren</p>	<p>Tiltak definert i IA-handlingsplan</p>
--	---	---

Tallene gjelder fra 4. kvartal i første år til 3. kvartal i påfølgende år.

Kilde: PAI/KS, 2016

Nærmere om delmål 1 – sjukefråvær:

Resultatmålet for legemeldt sjukefråvær i IA-handlingsplanen er 6,5%. Resultatmålet skal vera nådd innan 31.12.18. Pr. 31.07.16 ligg det samla sjukefråværet (eigenmeldt og legemeldt) på 6,95%, der eigenmeldt fråvær utgjer om lag 1%. I tabellen nedanfor ser me at sjukefråværet i Kvam herad ligg lågare enn snittet i alle landets kommunar, i eigen KOSTRA-gruppe og i Hordaland (kjelde: KS arbeidsgivermonitor 2016):

2.2.4 Helse, miljø og tryggleik

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettåret
<p>Saman med tilsette og tillitsvalde pliktar arbeidsgjevar å arbeida systematisk med helse, miljø og tryggleik på arbeidsplassen, jf. aml. § 3-1 og internkontrollforskrifta</p> <p>Kommunen pliktar å ha bedriftshelseteneste for alle tilsette</p> <p>Kommunen skal etablera, utøva og vedlikehalda eit internt kontrollsystem for HMS, som skal sikra at reglar og forskrifter blir ivaretekne</p> <p>Det skal arbeidast målretta for kontinuerleg å betra HMS-relaterte forhold</p>	<p>Gjennom eit systematisk HMS-arbeid oppfylla krava i lov og forskrift</p> <p>Oppfylla krava i forskrift om organisering, ledelse og medverknad § 13-2</p> <p>Eit brukarvenleg HMS-system som ivaretek dei spesifikasjonane som er gitt i konkurransegrunnlaget</p> <p>Tilsette skal oppleva at dei har eit fullt forsvarleg arbeidsmiljø verna mot fysiske eller psykiske belastningar</p>	<p>Følgja opp og etterspørja tiltak etter arbeidsmiljøkartlegging 2015</p> <p>Arbeidsmiljøkartlegging 2017</p> <p>Årsplan for HMS-arbeidet i samarbeid med bedriftshelsetenesta</p> <p>Implementera nytt kvalitetssystem inkl. HMS-system</p> <p>IA/HMS-planar på den enkelte arbeidsplass</p>

2.2.5 Arbeid for likestilling og tilgjenge, og mot diskriminering

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettåret
<p>Kvam herad er medviten ansvaret for å arbeida aktivt, målretta og planmessig for å fremja føremål i likestillingslova og diskriminerings- og tilgjengelova</p>	<p>Det skjer ikkje direkte eller indirekte forskjellsbehandling som ikkje er lovleg etter likestillingslova eller diskriminerings- og tilgjengelova</p>	<p>I stillingsannonser framleis oppmoda søkjarar der det eine kjønn er underrepresentert</p> <p>I stillingsannonser framleis oppmoda om mangfald og at organisasjonen skal spegla befolkninga</p>

3 Kvam herad som ressursforvaltar – Økonomiske hovudlinjer

Kommunebudsjettet er delt opp i to, drift og investering. I budsjett- og årsmeldingssamanheng, er det offentlege Noreg oppteken av to hovudelement for den kommunale drifta:

1. Kva teneste brukar kommunane pengar på, som går fram av budsjettskjema 1B for drift (2B for investering). Tenestene vert omtala i eige kapittel – «Kvam herad som tenesteytar».
2. Kva ressurs brukar kommunane for å produsera tenestene, som ein får svar på i hovudoversikt drift og investering. Hovudlinjene vert omtala i dette kapitlet. Sjå elles eige kapittel for detaljar «Kvam herad – Budsjett og økonomiplan».

Kvam herad forvaltar store økonomiske ressursar, både i drifts- og investeringsmidlar og i egedelar. I 2017 er det budsjettert med driftsinntekter på 771,3 mnok² og det skal investerast for 208,3 mnok. Kommunen har eigedomsskatt³ og ein del kraftrelaterte inntekter som har gjeve rom for å investera og ha eit høgare driftsnivå enn det statlege overføringar og brukarbetalingar tilseier. Investeringane er i hovudsak lånefinansiert, og Kvam herad vil ha rundt 1 milliard kroner i lån i økonomiplanperioden etter at det m.a. er bygd/ombygd barnehagar, skular, omsorgsbustadar, institusjonsplassar og infrastruktur for vatn og avlaup. Gjeldsgraden vil utgjera rundt 130 % av brutto driftsutgifter i økonomiplanperioden, mot eit nasjonalt tilrådd mål på 75 %. Per 31.12.15 forvalta kommunen egedelar verdsett til 2,5 milliardar kroner.

Framlegg til økonomiplan 2017-2020 har følgjande hovudtal for drifta:

	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Brutto driftsinntekter	716,0	761,8	9,5	771,3	766,6	769,8	770,2
Brutto driftsutgifter	729,8	768,3	-6,8	761,4	755,9	755,8	760,8
Brutto driftsresultat	-13,8	-6,5	16,4	9,8	10,7	14,0	9,3
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-38,4	-38,0	-1,8	-39,8	-46,8	-46,8	-45,8
Netto driftsresultat	-21,1	-4,7	14,8	10,1	3,9	7,2	3,5
Netto driftsresultat i % av driftsinntekter	-2,9 %	-0,6 %	155,0 %	1,3 %	0,5 %	0,9 %	0,5 %

Sidan 2014 har utgiftene overstige inntektene, etter bl.a. fall i dei kraftrelaterte inntektene på 20 mnok til 40 mnok og bruk av sjølvkostfond i staden for vass- og avlaupsgebyr. Det er gjort mange tiltak for å halda nede driftsutgiftene og auka inntektene. Innsparingstiltaka er vidareført i økonomiplanperioden, og det er ikkje lagt inn nye innsparingskrav enn dei som ligg i junisaka HST-077/16, «Utkast økonomiplan 2017-2020». Det er heller ikkje funne rom for å redusera eigedomsskatten.

I framlegget til budsjett/økonomiplan ser det ut til at kommunen igjen kan få eit overskot i drifta, men ikkje nå det nasjonale målet om netto driftsresultat på 1,75 % i «overskot» i høve brutto driftsinntekter. Innsparingskrava som ligg inne er likevel så krevjande å gjennomføra at rådmannen ikkje har funne det tilrådeleg å auka krava i budsjettet for 2017.

Underskotet/meirforbruket dei siste åra er finansiert med fondsmidlar. Det har slite på fondsmidlane, og målet om at disposisjonsfond skal tilsvare 4 % av driftsutgiftene (ca. 30 mnok) vart ikkje oppfylt per 31.12.15 (16,3 mnok). I 2017 er det budsjettert med netto 16 mnok i avsetning til disposisjonsfond. Det er budsjettert med netto avsetning i resten av perioden og, men avsetninga krympar til nær 0 i 2020. Det vil seia at dersom ikkje inntektene til kommunen aukar i perioden, må det setjast i verk nye innsparingstiltak.

² Mnok er forkorting for millioner kroner

³ Eigedomsskatten er 7 promille for verk og bruk, og 4 promille for bustader og fritidsbygg

3.1 Framlegg til statsbudsjett

Rammevilkåra til kommunen vert i all hovudsak gjeve i statsbudsjettet, og gjennom forskrifter og lovverk vedteke av Stortinget.

I framlegg til statsbudsjett er veksten i frie inntekter auka med 4,1 milliardar kroner (mrd.), der 3,6 mrd. er til kommunane, men ein større del av realveksten er bunde opp i statlege satsingar⁴:

	Kommprp	Statsbudsj 2017
	Mrd kr	Mrd kr
Vekst i frie inntekter ift anslag 2016 i RNB	3,75 - 4	4,1*
Merkostnader demografi	-2,1	-2,1
Merkostnader pensjon	-0,9	-0,9
Statlige satsinger	-0,3	-0,8
Økt handlingsrom	0,5-0,75	0,3

* Veksten i frie inntekter fordeles med 0,45 mrd til fylkeskommunene og 3,6 mrd til kommunene.

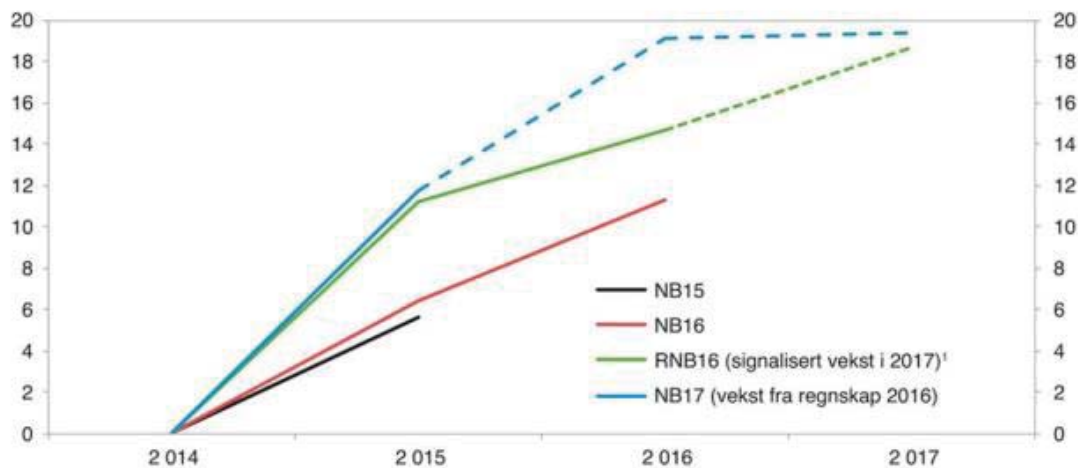
Det er og ei rekkje statlege satsingar som skal finansierast av veksten i frie inntekter:

Statlige satsinger innenfor veksten i frie inntekter	Mill kr
Tidlig innsats grunnskole	150
Opptrappingsplan rusfeltet	300
Opptrappingsplan habilitering og rehabilitering	100
Økt satsing skolehelsetjenester og helsestasjoner	50
Fornyng og opprusting av fylkesveier	200
Sum	800

Det ser ut som at kommunesektoren får ein stor meirskattevekst i 2016 (estimert til 3,8 mrd.), som isolert sett vil auka handlingsrommet i 2016. Meirskatteveskten har truleg samanheng med ekstraordinære store uttak av utbytte til personlege skatteytarar, som truleg skuldast tilpasningar i forkant av skattereforma frå 2016. Meirskatteinngangen vil ikkje verta vidareført til 2017, sjå estimert utvikling i grafisk framstilling:

⁴ Frå KS sitt «Notat om Statsbudsjettet 2017»,
<http://www.ks.no/contentassets/1e6cbfc61a484248b333269a73adb6c9/statsbudsj.-2017---notat.pdf>

Vekst i kommunesektorens frie inntekter siden 2014

Kilde: Nasjonalbudsjettet

Oppgåveendringar og regelendringar som har økonomiske konsekvensar vert og haldne utanfor utrekning av realveksten i frie inntekter. Det ligg inne ein kompensasjon på 0,3 mrd., til aktivitetshjelp for sosialhjelpsmottakarar under 30 år og utvida rett til vidaregåande opplæring for innvandrar. Kvam mottek ikkje noko av vedlikehaldstilskotet. Øyremerka tilskot er redusert med 1,3 mrd. netto, og i utrekningane vert det ikkje teke omsyn til auka kostnadsvekst i ressurskrevjande tenester.

Statsbudsjettet er laga ut frå ein føresetnad om ein lønsvekst på 2,7 % og ein prisvekst på 2,2 %, som gjev ein samla deflator på 2,5 %. Skatteveksten er estimert til 2,3 %.

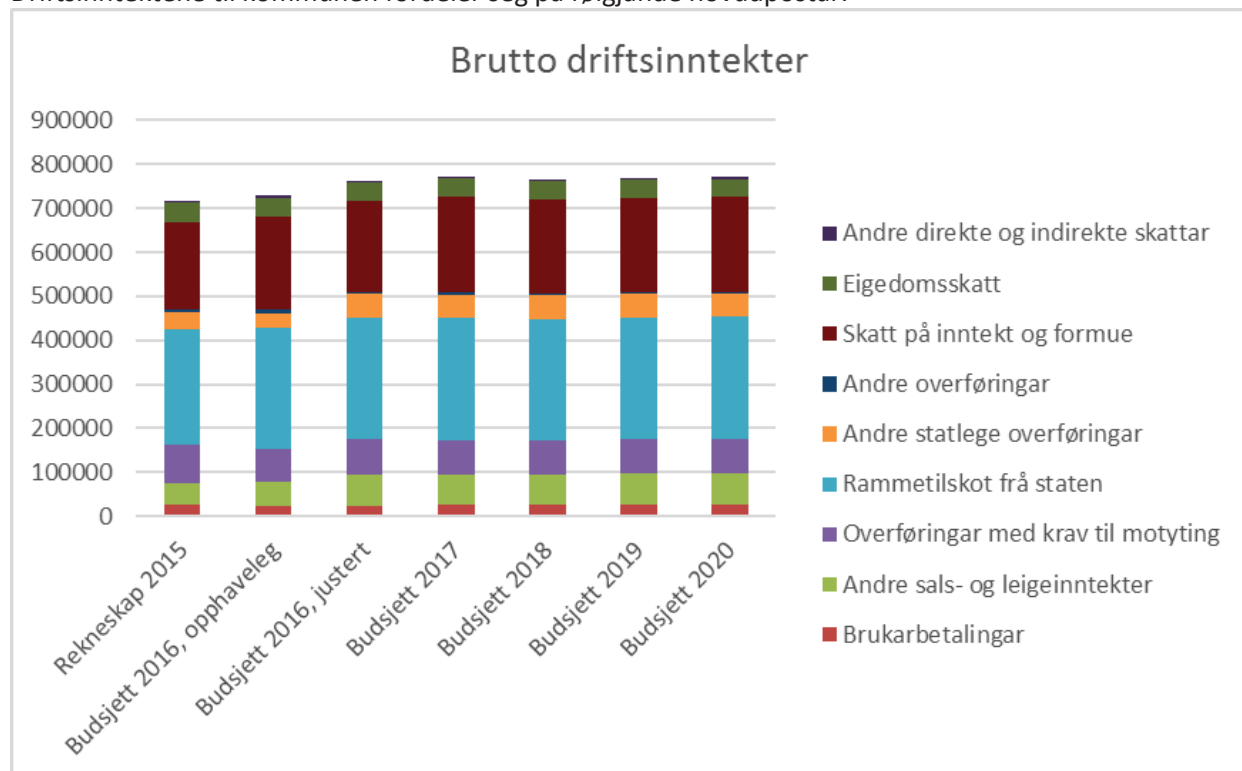
3.2 Brutto driftsinntekter

For Kvam sin del, viser prognosane i statsbudsjettet ein auke i skatt og rammetilskot på 1,7 %, dvs. under landssnittet. I tillegg ligg det inne ei rekkje forventningar om aktivitetssvekst i statsbudsjettet. Det er såleis ikkje noko i statsbudsjettet som tilseier at kommunen går lysare tider i møte, snarare tvert i mot. I 2018 fell det og vekk ca. 2,7 mnok i overgangsordningar i det ordinære rammetilskotet. KS sin prognosemodell er nytta for å estimera rammetilskot og skatteinntekter. Inntektene ligg på 2017-nivå i økonomiplanen, dvs. ikkje justert for evt. prisvekst i perioden. Skjønstilskotet vert tildelt per år og nivået for 2018-2020 er ukjent, men er lagt på same nivå som i 2017 (8,8 mnok).

Rammetilskot (i 1.000 kr)	Rekneskap 2015	Budsjett 2016	Prognose 2016	Endring 2017-2016	Endring %	Prognose 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Distriktstilskot Sør-Noreg	3 489	5 329	5 329	-1 162	-21,8 %	4 167	4 167	4 167	4 167
Inntektsutjamning	15 430	15 878	16 905	500	3,0 %	17 405	17 405	17 405	17 405
Ordinært	235 681	244 018	244 018	4 484	1,8 %	248 502	245 817	245 978	246 326
Skjønsdel	10 450	9 900	9 100	-300	-3,3 %	8 800	8 800	8 800	8 800
Sum rammetilskot	265 051	275 125	275 352	3 522	1,3 %	278 874	276 189	276 350	276 698
Skatt	198 344	207 719	211 562	4 765	2,3 %	216 327	216 327	216 327	216 327
Sum frie inntekter	463 394	482 844	486 914	8 287	1,7 %	495 201	492 516	492 677	493 025

Kommunen har tapt på det nye inntektssystemet, og til trass for intensjonsavtalar og positivt vedtak om samanslåing i kommunereformsaka, ser det ut til at Kvam vert ståande åleine i overskodelig framtid. Regjeringa la 20.10.16 ut ny distriktsindeks frå 2018. Indeksen påverkar distriktstilskotet, og ser ut til å gje ein auke i tilskotet på 2,1 mnok frå 2018. Denne auken er ikkje innarbeidd økonomiplanen. Det skje relativt store endringar både i skatt og rammetilskot for 2017-2020. Skatten varierer i tråd med skatteinngangen per kommune, men vert delvis omfordelt mellom kommunar med høg og låg skatteinngang ved hjelp av inntektsutjamning. Rammetilskotet (eks. inntektsutjamning) kan verta endra etter Stortinget si handsaming, og vert justert for folketalet per 1.1.2017. Det kan og koma ei endring i revidert nasjonalbudsjett (RNB) i mai 2017.

Driftsinntektene til kommunen fordeler seg på følgjande hovudpostar:

Skatt og rammetilskot utgjer om lag 64 % av dei totale driftsinntektene til kommunen. Staten påverkar og i stor grad dei andre inntektspostane til kommunen, enten gjennom direkte fastsetting som pris på barnehageplass og satsar for pleie- og omsorgstenester, eller gjennom lovverk som husleigelova og eigedomsskattelova og regelverk for sjølvkostområde.

Sals- og leigeinntekter og brukarbetalingar utgjer 94 mnok 12 % av driftsinntektene. 35 mnok vert betalt for ulike helse- og omsorgstenester. Inntektene frå barnehagar er på 9 mnok, SFO på 2,7 mnok og kulturskulen på 1,3 mnok. Sjølvkostområda feiing, vatn, avlaup, slam og renovasjon har inntekter på 22 mnok. Plan- og byggjesaksinntektene er budsjettert med 4,3 mnok. Den største enkeltstående salsinntekta er frå sal av konsesjonskraft, som i 2017 er budsjettert med 13,1 mnok. Kommunen sel 60,9 GWH per år, og det er lagt til grunn ein gjennomsnittspris på vel 214 NOK/MWH. Hausten 2016 har prisane vore relativt høge, og nyleg inngjekk kommunen ein fastprisavtale på 270 NOK/MWH for 23 GWH for 2017. Rådmannen vurderer ytterlegare sikring av volumet for å gje meir forutseielege rammer.

Refusjonsinntekter, eller «overføringar med krav til motyting», er den tredje største inntektsposten til kommunen (78 mnok i 2017). I denne posten er det igjen tilskot og refusjonar frå staten som utgjer hovuddelen, som ulike øyremerka tilskot (16 mnok), ressurskrevjande brukarar (16), sjukelønsrefusjon (17) og momskompensasjon (14).

Andre statlege overføringar er budsjettert med 53 mnok, der 8,3 mnok er vertskommunetilskot som Kvam mottok for tidlegare vertskommune for HVPU⁵-institusjon. 16 mnok ligg inne i budsjetten som integreringstilskot, og 5,3 mnok gjeld støtte til renteutgifter for investeringar i skule og pleie- og omsorgsplassar. Medan sal av konsesjonskraft ligg under salsinntekter, skal heimfallskrafta først som ei overføring frå staten. I denne inntektsposten ligg det difor sal av 106,6 GWH heimfallskraft til 22,9 mnok frå Nye Bjølvo kraftstasjon, til vel 214 NOK/MWH. Sal av heimfalls- og konsesjonskraft vart endra frå nettoføring (sal – kjøp av kraft) til brutto i løpet av 2016, noko som medfører at nivået på driftsinntekter er auka i 2016 i høve 2015 og tidlegare år.

Andre overføringar på 6,3 mnok gjeld overføring av spele- og kompensasjonsmidlar frå fylket, enten til kommunen sine egne prosjekt, eller til vidare utbetaling til andre aktørar.

Eigedomsskatten på bustader og fritidshus er auka med 0,6 mnok etter at fritaket for nye bustader er teke ut, i tråd med vedtak i utkast til økonomiplan, og utgjer 24,5 mnok. Når det gjeld eigedomsskatten på verk og bruk, er denne redusert med 1,7 mnok til 16,8 etter eit kraftig fall i skattegrunnlaget for kraftverk, i hovudsak på grunn av lågare kraftpris. Ein annan årsak er stadig auke i særskatten for vasskraft, grunnrenteskatten.

Dersom statsbudsjetten vert vedteke slik det er lagt fram, vil det verta ein ytterlegare reduksjon i eigedomsskatten. Staten har seinare år redusert skatt på alminneleg inntekt, og bl.a. kompensert med å auka grunnrenteskatten, sist frå 33 i 2016 til 34,3 % for 2017. Grunnrenteskatten som går til staten, vert trekt frå eigedomsskattegrunnlaget til kommunane, og medfører ei forskyving frå kraftkommunane til staten. Kvam herad er medlem i Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar (LVK), som meiner at dette er i strid med kraftskatteforliket, og har bedt om endringar i grunnrenteskatten.

Kommunen mottok ei konsesjonsavgift som kompensasjon for skader i samband med vasskraftutbygging. Avgifta vert indeksjustert av NVE kvart 5. år, og er for tida på 4,1 mnok. Midlane skal setjast av på eit kraftfond (i Kvam kalla «Næringsfond»). Administrasjonen held for tida på med ein gjennomgang av vedtektene for fondet. Evt. endringar vert lagt fram til politisk handsaming i 2017.

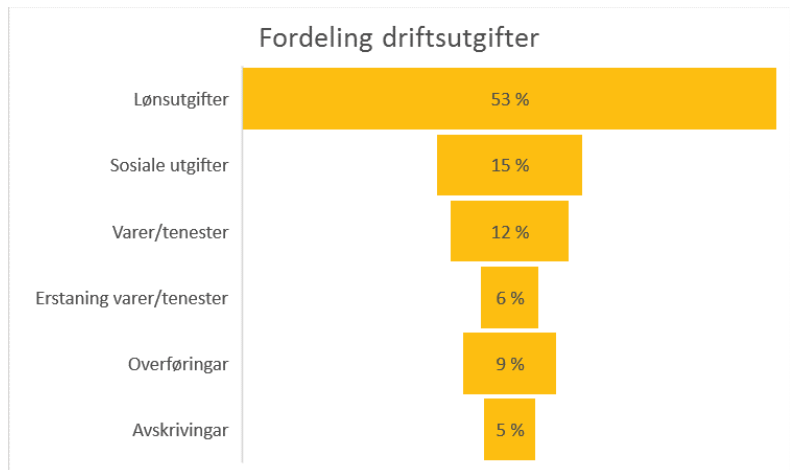
⁵ HVPU – helsevernet for psykisk utviklingshemma. HVPU-reformen frå starten av 90-talet innebar at ansvaret for psykisk utviklingshemma vart overført frå fylkeskommunen til kommunane, og institusjonar lagt ned (Bjørketeigen i Kvam). Tilskotet er fordelt i høve til talet på gjenverande vertskommunebebuarar.

3.3 Brutto driftsutgifter

Fordeling av brutto driftsutgifter er illustrert til høgre. Hovuddelen av tenestene til kommunen vert produsert med eige arbeidskraft, og utgjer over 68 % av utgiftene til kommunen, 516 mnok.

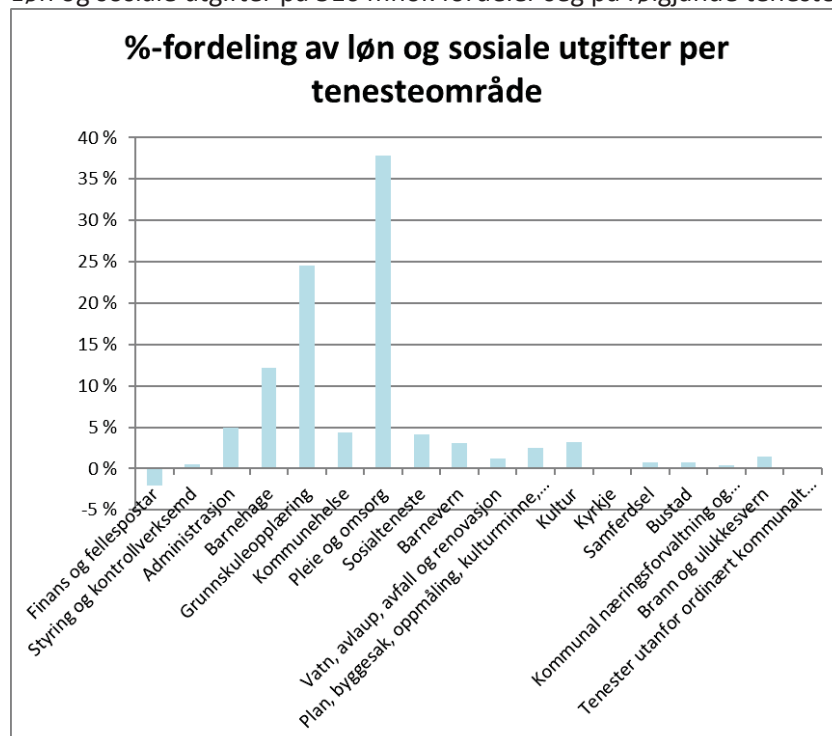
Kommunen brukar 12 %/92 mnok av midlane på kjøp for å produsera tenestene sine, og 6 %/44 mnok der heile tenesta er sett ut, som t.d. privat barnehagar.

Kommunen overfører og ei rekkje midlar til andre, totalt 44 mnok. Overføringane kjem bl.a. som sosialhjelp og tilskot til lag og organisasjonar. I tillegg mottek kommunen midlar som skal vidareutbetalast, som spele- og konsesjonsmidlar. Kjøp av konsesjonskraft, heimfallskraft, grunnrente- og overskotskatt skal etter rekneskapsreglane og førast under overføringar. I 2017-budsjettet utgjer det 29 mnok og 5 % av utgiftene.

Avskrivningar ligg som ein utgiftspost, men vert trekt ut att av driftsrekneskapan før utrekning av netto driftsresultat. I staden vert låneavdrag og -renter lagt inn i utrekninga. På grunn av det høge investeringsnivået, har nivået på avskrivningar auka, og ligg i økonomiplanperioden på 40 mnok. Sidan nettoverknaden i driftsrekneskapan er 0, er avskrivningane i 2018-2020 ikkje justert. Det er i hovudsak investert i anlegg med lang levetid, og vekta levetid var per 31.12.2015 på om lag 34 år.

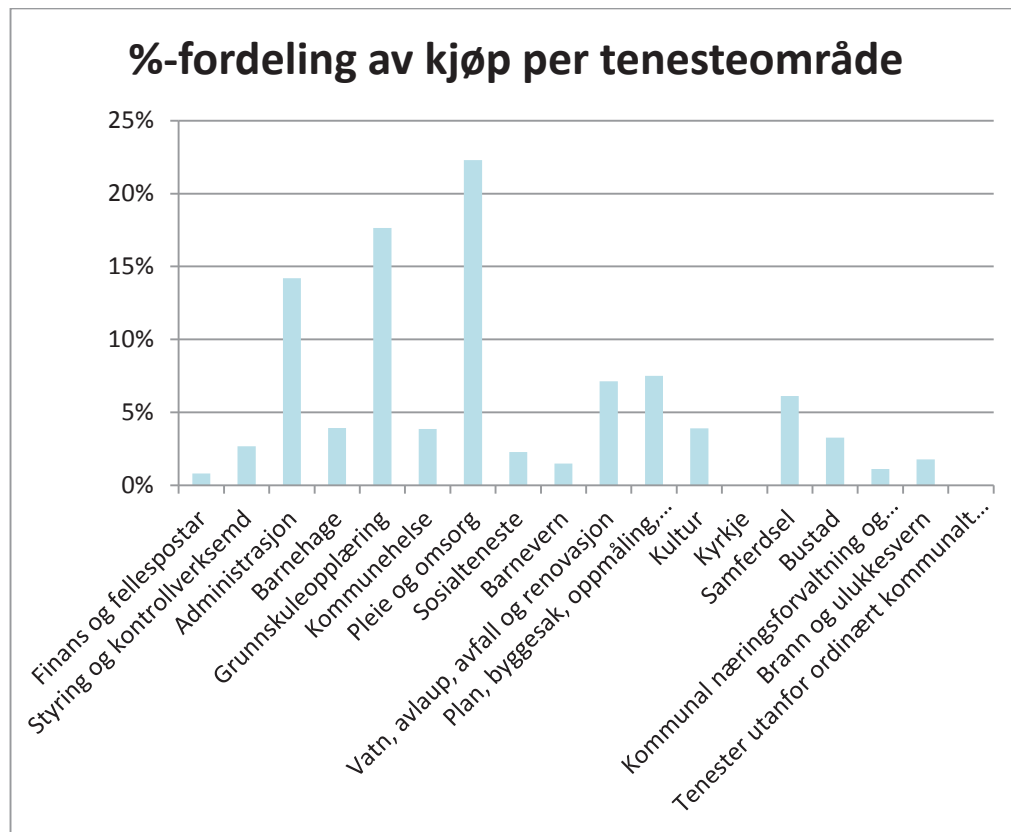
Løn og sosiale utgifter på 516 mnok fordeler seg på følgjande tenesteområde/KOSTRA-tema⁶:

⁶ KOSTRA=KOMmuneSTatRApportering. Kommunane skal nytta lik standard for rekneskap for å gjera det mogleg å samanlikna kommunar med kvarandre, på for eksempel tema «Grunnskule».

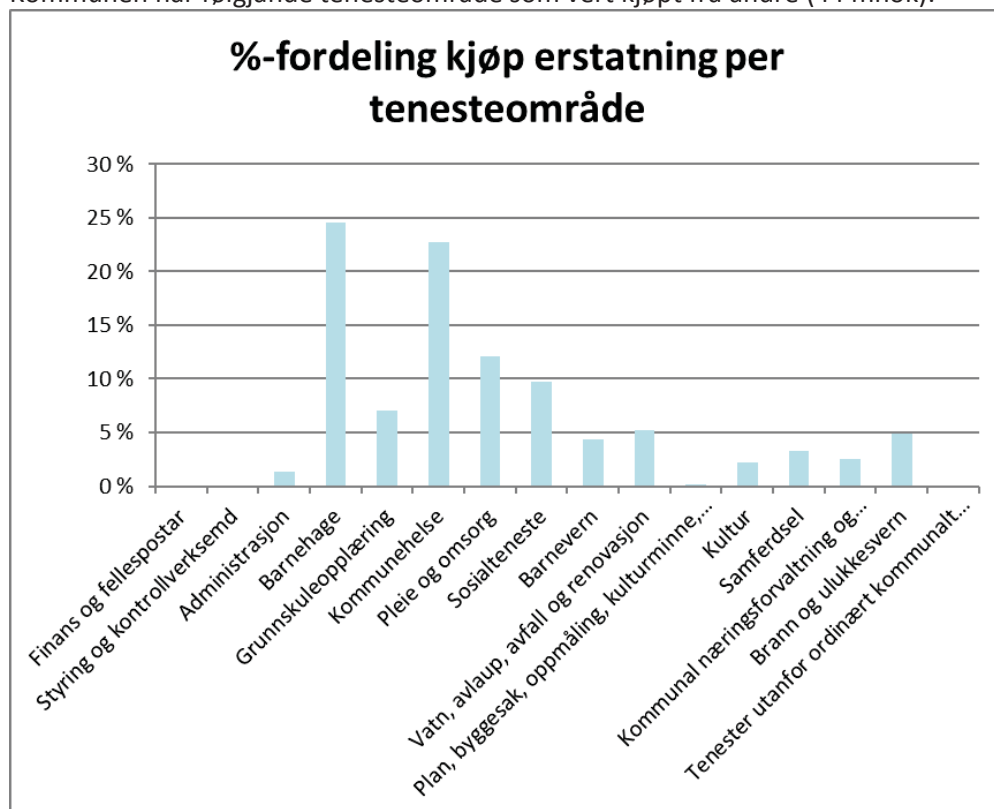
Fordelinga er litt misvisande då ein del av innsparingskrava ikkje er fordelt på teneste endå (ca. 5 mnok). Dette er lagt på Fellespostar, som viser ein minussaldo i 2017. Premieavviket ligg og i denne posten med 11,5 mnok i fråtrekk. Premieavviket svingar mykje frå år til år. Det er likevel ikkje tvil om at pleie- og omsorgstenestene er dei mest arbeidskrevjande, og kommunen brukar om lag 38 % (195 mnok) av lønsmidlane til desse tenestene. Deretter kjem grunnskuleopplæring med 25 % (127) og barnehage med 12 % (63).

Når det gjeld kjøp av varer og tenester på totalt 91 mnok, er fordelinga litt annleis:

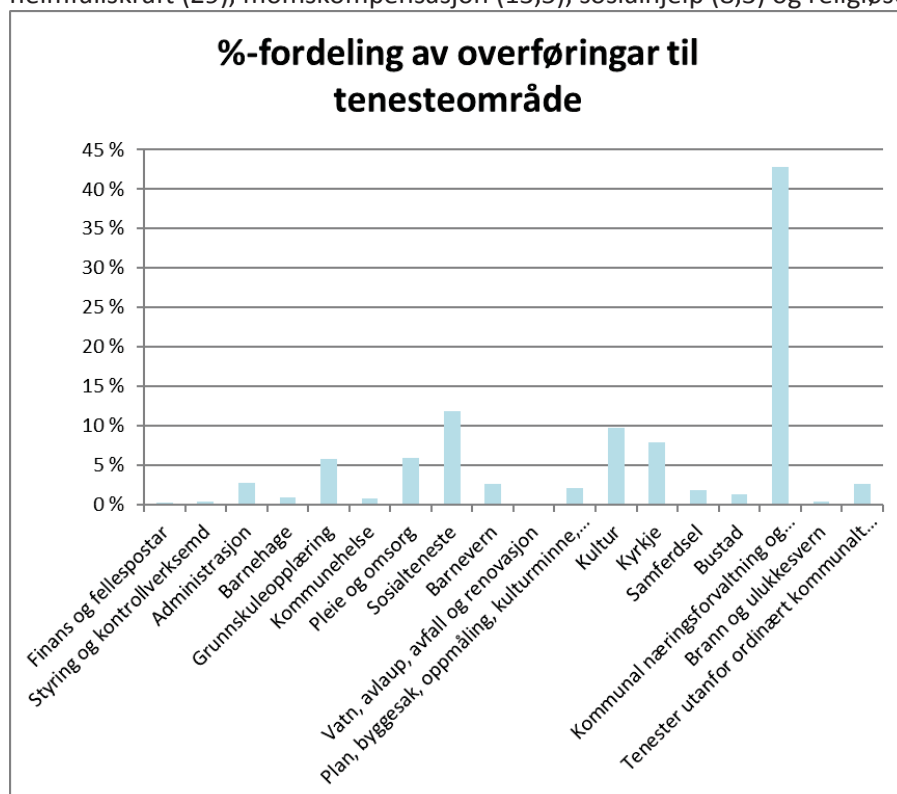
Det er framleis utgifter til produksjon av pleie- og omsorgstenester (20 mnok) og grunnskuleopplæring (16) som krev mest. Mesteparten går til innkjøp av mat og forbruksmateriell. Men det vert og kjøpt ein del til administrasjon, om lag 13 mnok. 6 mnok av dette gjeld utgifter til felles IT-infrastruktur. Ulike utgifter til transport utgjer over 12 mnok og utgifter til energi er på 8 mnok. Eit av innsparingstiltaka i kommunen har vore å redusera husleigeutgiftene, men det ligg framleis vel 4 mnok i budsjettframlegget for 2017.

Kommunen har følgende tenesteområde som vert kjøpt frå andre (44 mnok):

Det er ein privat barnehage i Kvam, som har krav på i underkant 10,7 mnok i tilskot frå kommunen. Driftstilskot til legar, fysio-, ergoterapeutar og legevakt utgjer ca. 10 mnok. Elles er det utgifter til elevar, barnevernsheimar og pleieplassar i andre kommunar(7), kjøp av VTA-plassar hjå Hardanger AKS (3,8 mnok), til snøbrøyting (1,4), feiing (1,4) slam (1,8) og veterinærvakt (0,8 mnok) m.m.

Når det gjeld overføringar til andre på 71 mnok, går utgiftene bl.a. til skatt på og kjøp av konsesjons- og heimfallskraft (29), momskompensasjon (13,5), sosialhjelp (8,3) og religiøse føremål (5,6).

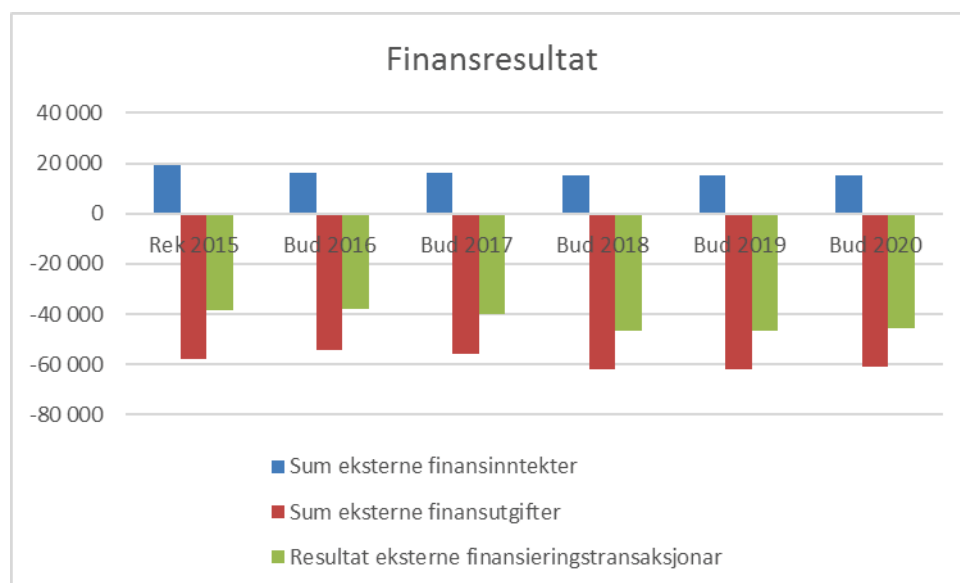

3.4 Finansresultat

Finansresultatet i økonomiplanen vert forverra på grunn av redusert utbytte frå Kvam kraftverk AS med 1 mnok, og auka låne- og renteutgifter. Utbyttet ligg inne med 4,5 mnok f.o.m. 2018. I tillegg mottek kommunen ca. 4 mnok i utbytte frå BKK. Kommunen har plassert likvide midlar i bank og fond, og mottek om lag om lag 5,6 mnok i renter/avkastning. Kommunen får og 0,9 mnok i renteinntekter på vidareformidla startlån frå Husbanken.

Den største endringa i høve 2016, er knytt til auka utgifter i avdrags- og renteutgifter. På grunn at det låge rentenivået, aukar truleg ikkje renteutgiftene i 2017, og renteutgiftene ligg inne med 21,6 mnok. Men f.o.m. 2018 vil nivået truleg ligga 3 mnok høgare på grunn av auka volum. Rådmannen har gjort ein del rentebindingar for å skapa ei meir føreseieleg drift, og gjorde m.a. nyleg ei binding på 7 år for 120 mnok til ei rente på 2,08 %.

Avdrag vil og auka på grunn av høgare låneopptak, til 34,1 mnok i 2017, og deretter til 37,1 mnok i 2018 og 2019, for så å falla igjen i 2020. Det er under føresetnad at låneopptaket ikkje aukar særleg meir enn det som ligg inne i økonomiplanen.

Det er gjort mange avgrensingar og føringar for kva ein kommune kan gjera på finansområdet. Dei fleste av dei ligg i nyleg revidert og vedteke «Reglement for finans- og gjeldsforvaltning», som gjeld f.o.m. 1.10.16. Reglementet skal gjennomgåast og vedtakast i kvar heradsstyreperiode.

Kommunen har og investert i ein del selskap der det er utarbeidd retningslinjer for eigarskap og styring, basert på KS sine retningslinjer.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Reglement for finans- og gjeldsforvaltning	Kommunen skal til ei kvar tid ha likviditet (inkludert trekkrett) til å dekkja løpande betalingsplikter.	Oppretta trekkrett på opptil 40 mnok Følgja med på utvikling av likviditet gjennom året
	Plassert overskotslikviditet skal over tid gje ei god og konkurransedyktig avkastning innanfor definerte krav til likviditet og risiko, når ein tek omsyn til tidsperspektivet på plasseringane.	Nytta dei ulike tilboda for plassering på bankkonti og nytta meklar til å vurdere evt. mellombels plassering i obligasjonar.
	Forvaltning av langsiktige finansielle aktiva skal gje ei god langsiktig avkastning til akseptabel risiko.	Bruka meklar til å ivareta krav til avkastning og avgrensa risiko
	Lånte midlar skal over tid gje lågast mogleg totalkostnad innanfor definerte krav til refinansieringsrisiko og renterisiko, når ein tek omsyn til behov for forutsigbare lånekostnadar.	Leggja lån ut på anbod, og inngå låneavtalar i tråd med reglementet.
Eigarskap og styring - <i>Eigarinteressene til Kvam herad er primært motivert ut frå ynskje om politisk styring og innsyn i verksemder som er viktige/kritiske for heradet.</i>	Retningslinjer for eigarskap og styring (18 punkt)	Obligatoriske opplæring av folkevalde Utarbeida og gjennomgå eigarskapsmelding (årleg) Revidera og følgja opp eigarstrategiar

3.5 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat seier noko om kva midlar som ikkje er nytta i drifta i inneverande år, og som kan setjast av til fond til seinare bruk i driftsrekneskapen eller til finansiering av investeringar. Det er tilrådd av netto driftsresultat bør liggja på 1,75 % av brutto driftsinntekter. Før inntekter frå momskompensasjon vart trekt ut av driftsrekneskapen, var tilrådinga på 3 %.

I framlegg til budsjett, ser det ut som at Kvam herad skal klara å snu det negative netto driftsresultatet til eit overskot i økonomiplanperioden

	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Netto driftsresultat	-21,1	-4,7	14,8	10,1	3,9	7,2	3,5
Netto driftsresultat i % av drift	-2,9 %	-0,6 %	155,0 %	1,3 %	0,5 %	0,9 %	0,5 %

Men kommunen klarar ikkje å nå målet om 1,75 %, og auke i finansutgifter og pensjon i økonomiplanperioden, medfører ein ny reduksjon i resultatet. Det må difor arbeidast vidare med å finna nye innsparingstiltak i tillegg til å realisera dei eksisterande.

På grunn av dei økonomiske utfordringane, er kommunen lågt rangert på alle kategoriane for økonomi i kommunebarometeret:

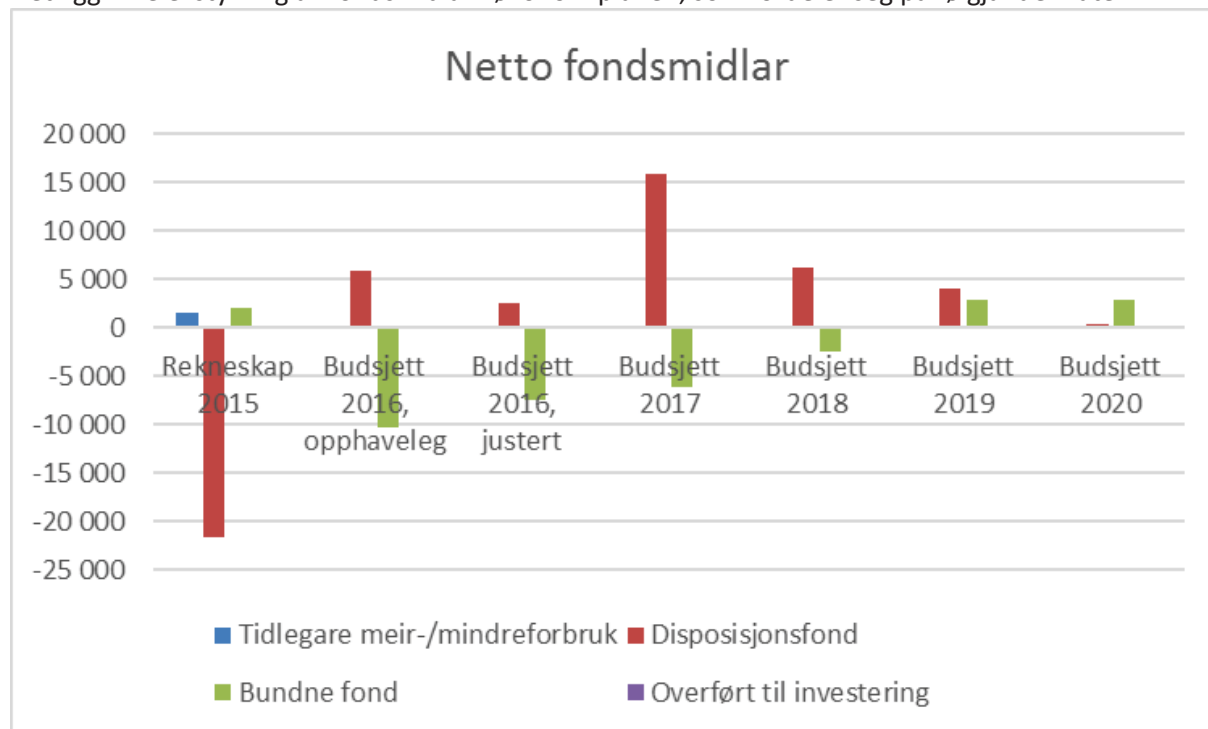
Økonomi

10 % vekt i barometeret

	Rapporterte nøkkeltall			Karakter			Plass
	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2016
DRIFTSRESULTAT: Korrigert netto driftsresultat siste år (10 % vekt innen sektoren)	0,7	-1,5	-3,0	3,1	2,8	1,0	424
DRIFTSRESULTAT: Korrigert netto driftsresultat siste fire år (15 %)	0,0	-0,3	-1,6	3,0	3,0	1,3	393
DRIFTSRESULTAT: Brutto driftsresultat (10 %)	0,1	-2,1	-1,9	2,5	2,0	1,5	391
DISPOSISJONSFOND: I prosent av brutto driftsinntekter (10 %)	5,2	4,9	1,6	2,7	2,6	1,8	350
GJELD: Netto renteeksponert gjeld i prosent av brutto driftsinntekter (15 %)	43	40	58	2,6	3,1	2,1	346
GJELD: Endring i renteeksponert gjeld siste år (10 %)	14	-4	19	1,9	5,1	1,0	313
NETTO FINANSUTGIFTER: I prosent av brutto driftsinntekter, eksklusive avdrag (5 %)	-0,9	-1,2	1,2	4,2	4,6	2,2	263
INVESTERINGER: Snitt siste fire år, som andel av brutto driftsinntekter (10 %)	14,0	15,7	13,5	3,3	2,9	3,6	270
LÅN: Andel av investeringene som finansieres med lån, siste fire år (5 %)	78	77	75	1,7	1,6	1,7	349
PREMIEAVVIK: Oppsamlet beløp i balansen, i prosent av brutto driftsinntekter (10 %)	10,5	10,4	11,0	1,3	1,4	1,4	394

3.6 Fondsmidler

Det ligg inne ei styrking av fondsmidler i økonomiplanen, som fordeler seg på følgjande måte:

Det er ikkje budsjettert med noko meir-/mindreforbruk i økonomiplanperioden, då overskotsmidlar er foreslått disponert, og tidlegare midlar er brukt opp.

Overføring til investeringsrekneskap gjeld rentestyring av enkelte bundne fond og gåvemidlar.

Bundne fond er i hovudsak fondsmidar til sjølvkostområde som vatn og avlaup.

Det er disposisjonsfond kommunen står fritt til å bruka på investeringar, og som er «bufferkapitalen» i dårlege tider. I 2017 er det budsjettert med ei netto tilføring på 15,9 mnok, men på grunn av auka utgifter til pensjon og lånerenter og -avdrag i økonomiplanperioden, fell avsetninga gradvis vekk i resten av perioden.

3.7 Investeringar

Det er budsjettert med store investeringar og i 2017 (208,3 mnok), men så fell nivået bratt ned i resten av perioden.

Tal i mnok	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelag	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Sum investeringsinntekter	22,8	54,9	67,0	-36,6	30,3	3,9	3,4	3,3
Sum utgifter	111,7	246,2	212,4	11,4	223,8	37,5	11,1	10,4
Sum finanstransaksjonar	27,2	41,1	54,3	-39,2	15,1	15,1	15,1	15,1
Finanseringsbehov	116,1	232,4	199,7	8,8	208,5	48,7	22,8	22,2
Bruk av lån	80,8	214,5	180,5	-0,8	179,7	41,6	15,7	15,1
Motteke avdrag på utlån	8,3	2,9	2,9	-0,7	2,2	2,2	2,2	2,2
Overføringar fra driftsregnskapet	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Bruk av ubundne investeringsfond	18,8	9,2	7,6	8,7	16,3	3,8	3,8	3,8
Bruk av bundne fond	8,2	5,7	8,6	1,5	10,1	0,9	0,9	0,9
Sum finansiering	116,1	232,4	199,7	8,8	208,5	48,7	22,8	22,2
Lånefinansiering	69,6 %	92,3 %	90,4 %	-8,9 %	86,2 %	85,4 %	68,8 %	68,1 %

Investeringane i 2017 gjeld for det meste skule- og barnehagebygg, og etter at Ålvik skule og barnehagane i Norheimsund og Strandebarm står ferdige i 2017, fell investeringsbehovet for desse områda i stor grad vekk. Nivået i økonomiplanen er nok likevel for lågt, då kommunen i perioden truleg må starta opp arbeidet med Strandebarmsheimen og elles utvida tilbodet av omsorgsbustader og institusjonsplassar. Det kjem truleg òg fleire vegprosjekt og VA-prosjekt etter at kartleggingsarbeidet på desse områda vert ferdigstilt. Kommunen må og vurdere evt. samarbeid og sambruk med ny vidaregåande skule som alternativ til nytt kulturhus.

Når kommunen skal vurdere framtidige investeringsprosjekt, er det viktig at investeringane ikkje medfører netto auka driftsutgifter. Skulle dette likevel vera tilfelle, må kommunen gjennomføre ytterlegare innsparingar i drifta på andre måtar.

3.8 Føresetnader og risikovurdering

Kommunelova har to sentrale krav til dei kommunale budsjetta: balanse og realisme. Balansekravet inneber at dei budsjetterte inntektene minst må dekkja budsjetterte utgifter. Realismekravet tyder at budsjettet skal byggja på realistiske estimat for inntekter og utgifter. Ein kommune kan ikkje gå konkurs, men dersom den driv med eit underskot som det ikkje finnest fondsmidlar til å dekkja inn, vert den sett under administrasjon av fylkesmannen og vert ein såkalla ROBEK-kommune⁷.

Den største tilskotsytaren og premissleverandøren for kommunane, staten, fastset berre årlege rammor for kommunane, men krev at kommunane skal levera ein plan for komande fire år. Det er likevel svært nytting å laga økonomiplan og vurdere utfordringane og retninga for dei komande åra, men dei aller fleste tala vil endra seg i løpet av perioden.

⁷ ROBEK = Register om betinget godkjenning og kontroll. Kommunar i ROBEK må ha godkjenning av Kommunal- og moderniseringsdepartementet for å kunna føreta gyldige vedtak om låneopptak eller langsiktige leigeavtalar, samt at det skal kontrollerast om budsjettvedtaka er lovlege.

Tala i økonomiplanen er i nominelle 2017-tal, det vil seia at dei ikkje er justert for løns- og prisvekst i perioden 2018-2020. Nedanfor er dei mest sentrale føresetnadane og risikoelementa i høve avvik, lista opp:

<i>Føresetnader og risiko for vesentleg meirforbruk utover rammer i budsjettåret</i>	<i>Sannsyn (0-3)</i>	<i>Konsekvens (0-3)</i>	<i>Risikonivå (0-9)</i>	<i>Avbøtande tiltak</i>
Prisnivå brukarbetalingar/ salsinntekter <ul style="list-style-type: none"> - Statlege satsar på barnehageplass og HO-tenester - Fastsett husleigeauke, 4 % frå 1.5. (konsumprisindeks august - august) - Satsar sjølvfinansierende tenester er fastsett v/bruk av sjølvkostprogram - Sal konsesjonskraft basert på prognose frå kraftmeklar (CA 214 kr /Mwh) 	1	2	2	
Etterspurnad brukarbetalingar/ salsinntekter <ul style="list-style-type: none"> - Som regel stor etterspurnad etter alle kommunale tenester – heller avgrensa av kapasitet og regelverk enn underforbruk 	2	1	2	
Refusjonsinntekter <ul style="list-style-type: none"> - Inntektene er som regel forsiktig budsjettet. Det vil seia at dei fyrst vert lagt inn i budsjettet når dei er tildelt. Endringar i inntekta medfører som regel nokolunde tilsvarende endring i utgifter som mva.kompensasjon 	2	2	4	Passa på å tilpassa utgifter til endringar i refusjonsinntekter
Rammetilskot <ul style="list-style-type: none"> - Kommunen nyttar KS sin prognosemodell - Endring etter Stortinget si handsaming - Endring etter folketal 	2	3	6	Justera i 1. tertial
Andre statlege overføringar <ul style="list-style-type: none"> - Sal heimfallskraft basert på prognose frå kraftmeklar (ca. 214 kr/Mwh) 	2	3	6	Inngå avtalar om fastpris som ligg over budsjettpris
Andre statlege overføringar <ul style="list-style-type: none"> - Vertskommunetilskot - Tilskot flyktningar – mottak fleire/færre 	2	2	4	Tilpassa utgifter viss fall i inntekter
Andre overføringar	2	2	4	Tilpassa utgifter viss fall i inntekter
Skatt på inntekt og formue <ul style="list-style-type: none"> - Kommunen nyttar KS sin prognosemodell med vekst på 2,3 % - Endring etter Stortinget si handsaming - Endring i skatteinngang i løpet av året 	3	3	9	Endring i skatt vert delvis kompensert gjennom inntektsutjamning Vurdera justeringa i tertialar
Eigedomsskatt <ul style="list-style-type: none"> - Brukt 7 promille på verk og bruk - Brukt 4 promille på bustader og hytter 	2	2	4	Bruka LVK til å ivareta E-skattegrunnlag for kraftverk

- Grunnlag kraftverk klart (red. E-skatt med 1,7 mnok). Kan koma ytterlegare nedgang				
Konsesjonsavgift - Fastsett for 5 år om gangen, indeksregulering	1	1	1	
Lønsutgifter - Lagt inn lønsvekst på 2,7 % - Hovudforhandlingar med verknad frå 1.8.17 - Gjennomføra innsparingskrav	2	3	6	Oppfølging/økonomistyring
Sosiale utgifter - Pensjon er i tråd med prognosar frå KLP og SPK (sjå eigen omtale) - Arbeidsgjevaravgift avheng av lønsutgifter og pensjonsstorleik	2	3	6	Fokus på innsparingar
Kjøp av varer/tenester - I statsbudsjettet ligg det inne ein prisvekst på 2,2 % - Utgiftene vert ikkje auka med ein generell vekst, men vert vurdert konkret i høve avtalar og liknande.	2	2	4	Oppfølging/økonomistyring
Overføringar - Mva-kompensasjonsutgifter er lik inntektene 1-1	1	1	1	
Overføringar - Kjøp konsesjons- og heimfallskraft skjer til prisar som vet fastsett i januar, med unntak av energiledd	2	2	4	Justera budsjett i 1. tertial, etter at prisane er kjende
Renteinntekter - Avkastning på obligasjonar basert på erfaring og inkl. krav til ytterlegare avkastning	2	2	4	Aktiv forvaltningi tråd med reglement
Utbytte - Nivå frå Kvam kraftverk AS fastsett - Nivå frå BKK AS signalisert	1	2	2	
Renteutgifter - Det er brukt rentenivå på eksisterande låneavtalar - Nye lån budsjettert med 2 %	2	3	6	Gjera rentebindingar ved refinansiering av lån
Avdragsutgifter - Minstefrådrag på 3,5 % av lånesaldo	1	3	3	
Budsjetteringsfeil	2	2	4	Kontroll og kompetanse
Innsparingskrav - Gjennomføra krav	2	2	4	Oppfølging/økonomistyring
Enkelt saker	2	2	4	Organisera tenester på ein slik måte at enkelt saker krev minst mogleg ressursar
Beredskapssituasjonar	1	3	3	Fullmakt til å bruk midlar i krisesituasjon og Beredskapsplan.

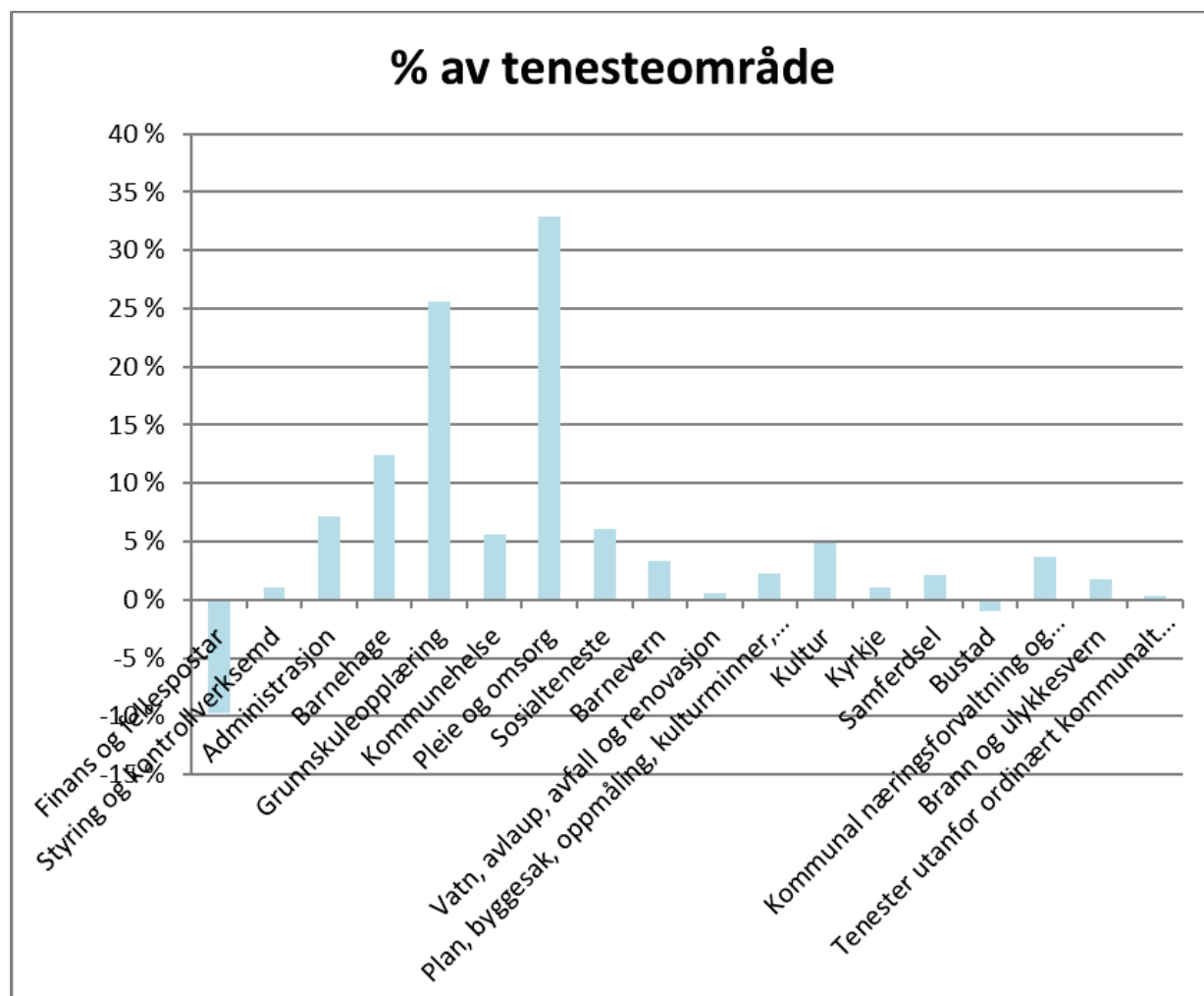
4 Kvam herad som tenesteytar

Kommunen si viktigaste rolle er å levera velferdstenester innanfor ei rekkje område og med eit vidt spekter. Nasjonal tenestekatalog inneheld over 220 tenester, der over 180 av desse er lovpålagt og lovheimla.

Nokre av tenestene er reine salstenester, som sjølvkostområda vatn og avlaup, medan andre har delvis brukarbetalingar som barnehage- og institusjonsplass, og nokre har ingen, som kommunale vegar. Kommunen leverer og støttetjenester som kommuneplanlegging og kommunalt arkiv.

Dei aller fleste tenestene kommunen produsera, som omtala, lovpålagde, der både omfang og kvalitet i detalj kan vera fastsett i lov og forskrift. Men det er rom for noko lokale prioriteringar og utforming av tenestene, og ikkje minst organisering av tenesteproduksjonen. Kvam herad har i tillegg laga egne serviceerklæringar som omtalar kva mottakaren kan forventa av tenesta.

Nedanfor er ei grafisk framstilling av budsjettframlegget si fordeling av økonomiske ramar i 2017 per KOSTRA-tema⁸:

Til trass for at kommunen produserer mange tenester, er det tre store grupper som skil seg ut og kommunen brukar mest pengar på: pleie- og omsorgstenester (33 %/179 mnok), grunnskule (26 %/139

⁸ Om KOSTRA, sjå <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/kostra/>.

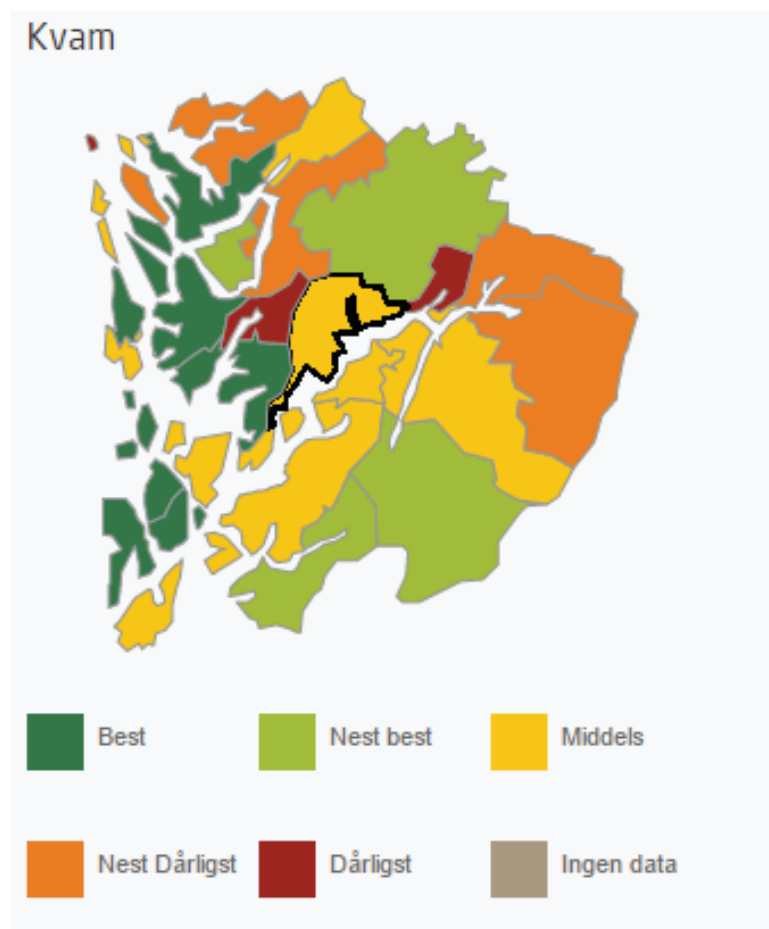
KOSTRA-tema A, Fiansielle nøkkeltal, administrasjon, styring og fellesutgifter er her delt opp i «Finans og fellespostar», «Styring og kontroll» og «Administrasjon»

mnok) og barnehage (12 %/67 mnok). Finans og fellespostar er ikkje eit eige KOSTRA-tema, men inneheld premieavvik, fellespostar som skal fordelast til andre tenester i løpet av året og motpost til avskrivningar (-40 mnok). Posten er negativ. Det er og «Bustader» som inneheld husleigeinntekter.

I KS-FoU mai 2011 har Fürst og Høverstad ANS konkludert med at dei ikkje finn teikn på at høg ressursbruk/høge utgifter per tenesteeining fører til betre resultat kvalitet. Det er t.d. ikkje funne samanheng mellom utgifter per plass i pleie- og omsorgsinstitusjonar og resultat i brukar- og pårørandeundersøkingar, eller utgifter per elev og læringsresultat.

Kvam herad har ikkje gjennomført brukarundersøkingar på fleire år, men har som mål å gjennomføra undersøkingar frå www.bedrekommune.no i økonomiplanperioden. Undersøkingane kan nyttast til å vurdera eigen tenestekvalitet, og til samanlikningar med andre kommunar, og over tid.

Private og offentlege aktørar gjennomfører ulike undersøkingar av den offentlege tenesteproduksjonen. I NHO sitt «Kommune-NM» vert kommunane rangert etter attraktivitet og lokal vekstkraft. Totalt er det 21 indikatorar fordelt på 5 område: næringsliv, arbeidsmarknad, demografi, kompetanse og kommuneøkonomi. Basert på 2015-tal, fekk Kvam herad karakteren «Middels» og rangert som kommunenummer 206.

Kommunebarometeret er ei rangering av kommunane i Noreg som vert utarbeidd av Kommunal Rapport. Rangeringa er laga på grunnlag av offisielle tal som kommunane leverer til staten gjennom KOSTRA, Utdanningsdirektoratet, Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet og Statistisk sentralbyrå. Samla fekk Kvam herad i 2016 ein 361. plass (frå 385. i 2015), men det er stor variasjon innanfor dei ulike områda:

Plassering	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Grunnskole	40	279	226	244	226	177	195
Eldreomsorg	19	24	19	55	19	205	175
Barnevern	297	156	309	368	290	277	210
Barnehage	191	310	260	390	390	379	382
Helse	108	70	49	70	86	99	48
Sosial	303	305	409	395	388	400	346
Kultur	86	172	64	193	179	204	230
Økonomi	414	390	219	341	369	318	426
Kostnadsnivå	314	334	347	313	322	325	252
Miljø og ressurser			327	99	157	74	273
Saksbehandling	230	190	210	262	197	280	187
Vann, avløp og renovasjon	248	327		71	62		27

4.1 Mål og tiltak

Eit viktig mål for tenesteproduksjonen, er at mottakarane er nøgde med kvaliteten. Etter kvart som resultatane frå brukarundersøkingane vert kjent, er det mogleg å spissa mål og tiltak. I dette budsjettframlegget er mål og tiltak i stor grad henta frå mangfaldet av planar og retningslinjer som kommunen har. Eit viktig verktøy for å få til kontinuerleg kvalitetsforbetring, er Lean, der det er fokus på at det er mottakaren av tenestene som avgjer kva verdi den har.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Nøgde brukarar	<p>Mottakarane av tenestene oppfatar kommunen som leverandør som</p> <ul style="list-style-type: none"> - Imøtekomande - Har god service - Set seg inn i problemstillingar - Er fleksibel - Er løysingsorientert - Har god kvalitet på tenester - Leverer innan fristar - Er tydelege - Har kapasitet/tid 	<p>Betra samla plassering i Kommune-NM og Kommunebarometeret</p> <p>Gjennomføra brukarundersøkingar i bedrekommune.no</p> <p>Ta i bruk Lean-filosofi og gjennomføra Lean-prosessar</p> <p><i>Sjå eigne kapitlar for tiltak per tenestekområde</i></p>

4.2 Økonomiske rammer for tenesteproduksjonen

Tabellen under viser korleis drifta fordeler seg på KOSTRA-tema⁹. I kvart tema er det samla ei rekkje tenester som kommunen yter til brukarar og innbyggjarar. Tabellen er den same som budsjettskjema 1B, men sosiale utgifter og avskrivningar er trekt ut i eigne tabellar som vert presentert til slutt i dette kapittelet. I tillegg er dei frie disponible inntektene som skatt og rammetilskot, finanspostar og fondsdiskoneringar trekt ut, det vil seia innhaldet i budsjettskjema 1A.

Økonomiske driftsrammer per KOSTRA-tema (eksl. avskriv./sos.kost.)								
Tema (i 1000 kr)	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, oppheveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/ 2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Finans og fellespostar	-29 044	-45 161	-39 474	-7 050	-46 524	-47 166	-46 679	-46 949
Styring og kontrollverksemd	4 102	4 769	4 973	-240	4 733	4 344	4 733	4 733
Administrasjon	30 050	30 356	30 483	-1 491	28 991	28 992	28 992	29 020
Barnehage	46 345	48 314	48 155	964	49 119	46 554	45 554	45 554
Grunnskuleopplæring	101 829	103 435	102 840	-61	102 779	101 292	100 792	100 792
Kommunehelse	22 075	24 700	25 438	-762	24 676	24 676	24 676	24 676
Pleie og omsorg	126 653	129 518	131 446	-1 120	130 326	129 826	129 826	129 841
Sosialteneste	25 902	28 067	29 248	793	30 041	29 541	29 041	29 041
Barnevern	16 251	17 351	16 222	-1 093	15 130	15 130	15 130	15 130
Vatn, avlaup, avfall og renovasjon	-1 624	-5 917	-5 483	-559	-6 042	-8 542	-12 042	-12 042
Plan, byggesak, oppmåling, kulturminne, natur og nærmiljø	7 291	9 661	7 727	1 015	8 742	9 822	7 822	7 843
Kultur	13 867	16 227	14 539	3 733	18 272	16 477	16 672	15 078
Kyrkje	5 147	5 437	5 437	184	5 622	5 622	5 622	5 872
Samferdsel	11 418	7 571	7 571	-115	7 456	7 456	7 456	7 456
Bustad	-8 165	-8 594	-8 171	-1 940	-10 112	-10 112	-10 112	-10 112
Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	5 140	2 082	18 977	928	19 905	19 755	19 755	19 734
Brann og ulukkesvern	7 038	7 608	7 608	213	7 821	7 821	7 821	7 821
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	1 701	2 006	1 799	202	2 001	2 001	2 001	2 001
Sum	385 976	377 431	399 337	-6 400	392 937	383 490	377 060	375 489

I resten av dette kapittelet vert endringane i dei økonomiske rammene i økonomiplanperioden kommentert samanlikna med det justerte budsjettet for 2016 per KOSTRA-funksjon, innanfor kvart KOSTRA-tema. .

⁹ KOSTRA=KOMmuneSTatRApportering. Kommunane skal nytta lik standard for rekneskap for å gjera det mogleg å samanlikna kommunar med kvarandre, på for eksempel tema «Grunnskule».

4.3 Finans og fellespostar

4.3.1 Om tenestene

Det meste av det som ligg under funksjonane «Finans» ligg i budsjettskjema 1A. Finans og fellespostar er heller ikkje eit eige tema i KOSTRA, men ein del av nøkkeltala i A, Finansielle nøkkeltal og adm., styring og fellesutgifter som i budsjettdokumentet delt opp i tre. Det er ikkje nokon direkte tenesteproduksjon i dette tema, men her ligg nokre fellespostar. Følgjande funksjonar er med:

- Funksjon 170 – Premieavvik, 172 – Pensjon, 173 – Premiefond ligg og her, men pensjonskontoane er trekt ut og vert presentert under «Fellestema: Sosiale utgifter».
- Funksjon 180 gjeld utgifter til kommunale råd og utval, beredskapsplanlegging, forsikring og leige av rettslokale.
- Funksjon 190 er ein mellombels støttfunksjon for postar som vert fordelt til andre KOSTRA-tema i løpet av året. Det gjeld og funksjon 880 der det ligg innsparingskrav som ikkje er konkretiserte på andre KOSTRA-tema. Etter kvart som tiltaka kjem i gang, vert krava ført ut av denne tenesta og inn på andre tenestemråde.
- Funksjon 860 er motpost til avskrivningar som er fordelt på dei andre funksjonane.
- Mesteparten av det som ligg i funksjon 870 ligg i budsjettskjema 1A, men i 1B ligg gebyr på bl.a. sertifikatlån

4.3.2 Mål og tiltak

Sidan det ikkje er eigen tenesteproduksjon for dette tema, er det ikkje utarbeidd eigne mål og tiltak her.

4.3.3 Økonomiske rammer

Finans og fellespostar	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelig	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
170 Premieavvik	0	0	0	0	0	0	0	0
172 Pensjon	-1	-4	-4	4	0	0	0	0
173 Premiefond	-1	-4	-4	4	0	0	0	0
180 Diverse fellesutgifter	377	532	532	5	536	536	536	536
190 Interne serviceeiningar	-403	789	641	-887	-246	-496	-496	-496
800 Skatt på inntekt og formue	0	0	0	0	0	0	0	0
840 Statlege rammetilskot og øvrige generelle stats	0	0	0	103	103	103	103	103
850 Generelt statstilskot vedk. flyktningar m.v.	750	0	3 200	-3 200	0	0	0	0
860 Motpost avskrivningar	-31 151	-39 779	-39 779	-205	-39 984	-39 984	-39 984	-39 984
870 Renter / utbyte og lån	88	101	101	0	101	101	101	101
880 Interne finansieringstransaksjonar	1 300	-6 800	-4 164	-2 870	-7 034	-7 426	-6 939	-7 209
899 Tidlegare års meir-/mindreforbruk	0	0	0	0	0	0	0	0
Finans og fellespostar	-29 041	-45 165	-39 478	-7 046	-46 524	-47 166	-46 679	-46 949

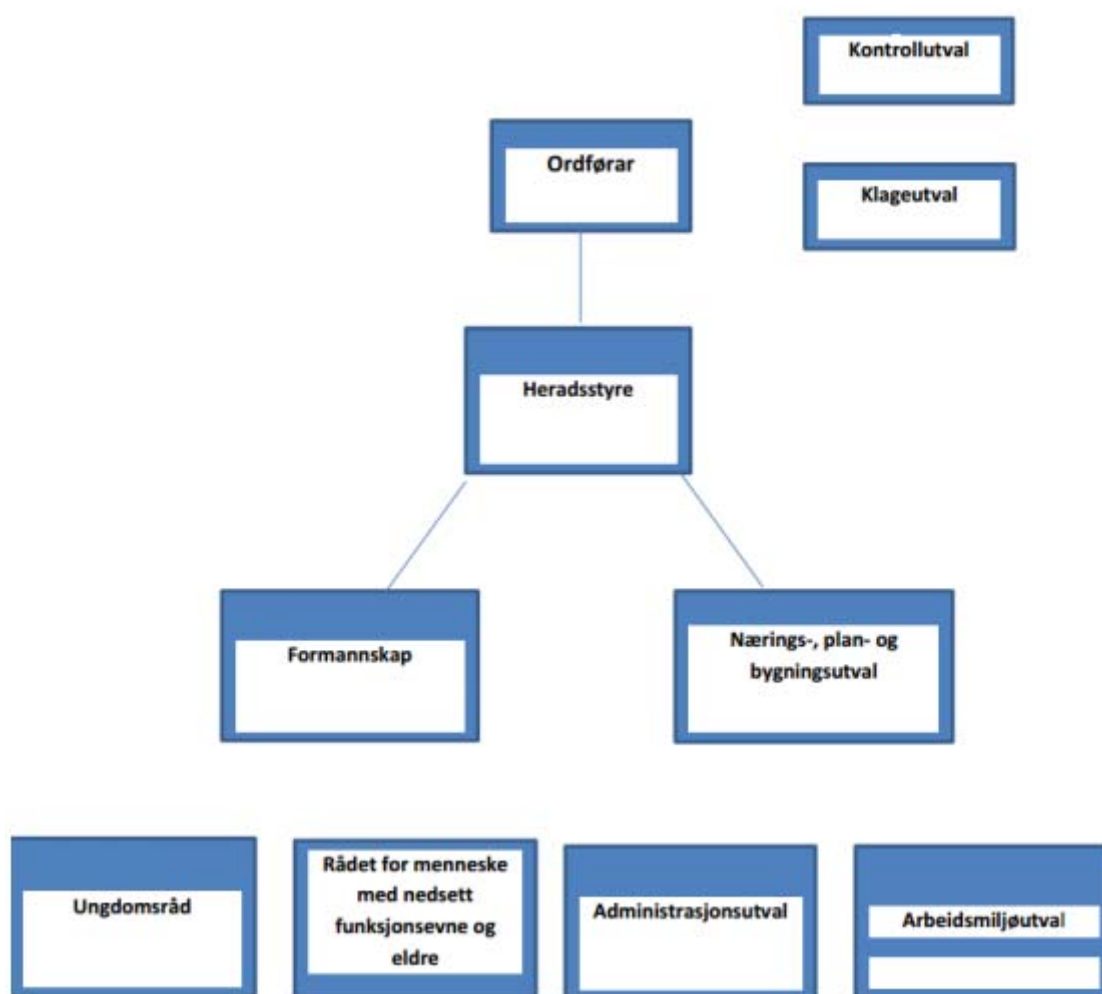
Det er ikkje lagt inn framlegg til endringar i funksjon 180. Leige til rettslokale ligg på vel 0,1 mnok og utgiftene til Ungdomsråd og Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne og eldre ligg inne med 0,15 mnok. Beredskapsarbeidet omfattar i hovudsak kursutgifter (under 0,1 mnok). Kommunen brukar i underkant av 0,1 mnok på forsikringsmekling og 0,1 mnok til sikringsfond. I økonomiplanperioden er det noko variasjon i tråd med auka krav til innsparingar og redusert avsetning til disposisjonsfond.

4.4 Styring og kontrollverksemd

4.4.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld to funksjonar; 100 – Politisk styring og 110 – Kontroll og revisjon. Dette er eit lite, men grunnleggjande rammeområde for ein kommune si rolle i demokratiet. Utgiftene går til tilskot til politiske parti og grendeutval¹⁰, løn¹¹, godtgjersle, tapt arbeidsforteneste, frikjøp, refusjonar arbeidsgjevarar, møteutgifter og transport til politikarar og kontrollutval. Hordaland fylkeskommune har sekretariatsarbeidet for Kontrollutvalet og revisjonen vert utført av Deloitte.

Gjeldande politisk organisering vart vedteke av heradsstyre 6.10.15 (HST-071/15):

¹⁰ Rådsutval som Ungdomsrådet og rådet for menneske med nedsett funksjonsevne og eldre høyrer til KOSTRA-tema «Fellespostar», funksjon 180

¹¹ Arbeidsvilkåra for folkevalde i Kvam herad 2015-2019 vart vedteke i heradsstyremøte (HST-070/15) 6.10.15. Ordføraren si løn skal vera tilsvarande som løna til ein stortingsrepresentant. Varaordføraren får ei fast godtgjersle på 10% av ordførargodtgjersla. Leiar for næring, plan og bygg får ei fast godtgjersle på 3,5% av ordførargodtgjersla. Andre politikarar får møtegjersle per møte.

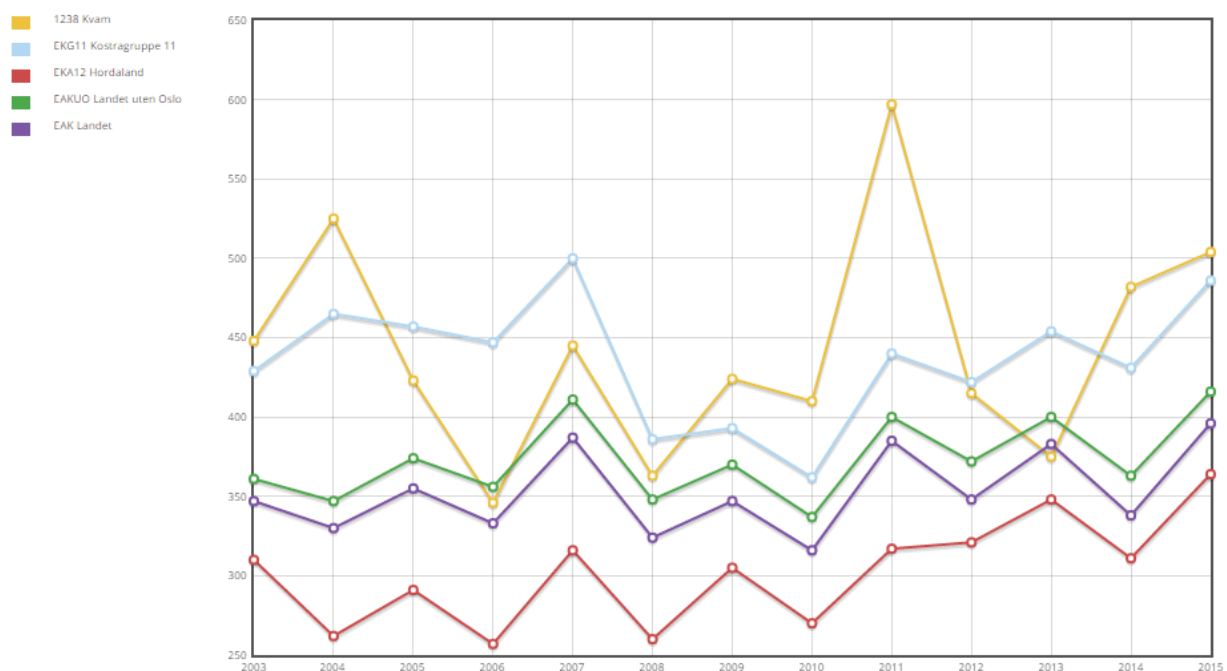
4.4.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Lokaldemokrati ¹² <ul style="list-style-type: none"> - Valdeltaking - Legitimitet til folkevalde - Legitimitet til kommunestyre - Dialog mellom folkevalde og innbyggjarar mellom val - Påverknad på tenester - Høve til å medverka i lokalsamfunnet 	Påliteleg styre – tillit til folkevalde sin redelighet og styringsorgana sin virkemåte	Ferdigstilla arbeid med etiske retningslinjer for politikarar Gjera kjent og halda delegeringsreglement oppdatert
	Ansvarleg styre – at innbyggjarane kan følgja med i politikken og stilla dei styrande til ansvar	Overføra heradsstyremøte på nett, «live» og for ettertid («Kommune-tv») Lett tilgjengeleg innsyn i offentlege dokument i innsynsportalen til Kvam herad
	Borgarnært styre – høve for innbyggjarane å delta i og påverka politikken	Gjennomføra val i tråd med regelverk Leggja til rette for valdeltaking Arbeidsvilkår for folkevalde i tråd med HST-070/15
	Effektivt styre – evne til å levera tenester som er i samsvar med innbyggjarane sine behov, samt dei folkevalde sine evne til å styra kommunen	Gjennomføra brukarundersøkingar for å kartleggja opplevd kvalitet

Utvalde KOSTRA-tal:

Kvam har lege høgt på brutto driftsutgifter per innbyggjar til funksjon 100, men det er seinare år gjort innsparingar som nedlegging av utval og samanslåing av råd, og utgiftene ser no ut til å nærma seg nivået i gruppe 11. Utgiftene til området aukar anna kvart år på grunn av gjennomføring av val. Grafen under er henta frå KOSTRA-databasen, og viser Kvam sine tal i gult.

Tidsserie

¹² Kjelda: «Hvordan fungerer lokaldemokratiet? Kartlegging av innbyggernes og folkevalgtes erfaringer og oppfatninger», prosjektrapport etter samarbeid mellom Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og Kommunenes sentralforbund (KS):

<http://www.bedrekommune.no/bedrekommune.no/filestore/bedrekommunenno/lokaldemokratirapport.pdf>

Utgiftene til funksjon 110 ligg under landssnitt og gruppe 11, men litt over Hordaland.

4.4.3 Økonomiske rammer

Styring og kontrollverksemd	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelag	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
100 Politisk styring og kontrollorgan	3 626	3 768	3 972	-109	3 862	3 474	3 862	3 862
110 Kontroll og revisjon	475	1 001	1 001	-131	870	870	870	870
Styring og kontrollverksemd	4 102	4 769	4 973	-240	4 733	4 344	4 733	4 733

Funksjon 100 Politisk styring har samanlikna med 2016 ein netto reduksjon på 0,1 mnok. Det er lagt inn auke på 0,4 mnok til utgifter med Stortingsval i 2017 og Kommuneval i 2019. Reduksjon på 0,3 mnok er knytt til arbeid i 2016 med Hordalandsdiagonalen. Godtgjersle og frikjøp til politikarar er redusert med 0,2 mnok ihht prognosar og erfaringstal.

Funksjon 110 Kontroll og revisjon samsvarar med innstillinga frå Kontrollutvalet, det er ein liten reduksjon i planperioden for ekstra opplæringsutgifter i 2016. Utgifter til revisjon går ned med 0,1 mnok.

4.5 Administrasjon

4.5.1 Om tenestene

Følgjande tenester vert utført i funksjon 120: Administrativ leiing, politisk sekretariat, merkantile oppgåver, IKT, informasjon, kantinedrift, juridisk og administrativ rådgjeving, innkjøp og økonomiforvaltning, organisasjons- og personalutvikling. I tillegg har rammeområdet/tema utgifter til eigedomsforvaltning (funksjon 121) og reinhald, forvaltning, drift og vedlikehald av rådhuset (130).

4.5.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Samspel mellom folkevalde og administrasjon	Det er god tillit og avklarte roller mellom folkevalde og administrasjonen	Gjera kjent og halda delegeringsreglement oppdatert Samarbeidsmøte ordførar/varaordførar – rådmann Syta for at saker til politisk handsaming er forsvarleg utgreidd, innanfor fristar Syta for at vedtak vert sett i verk
Internkontroll - Kommunelova §23, 2. ledd: <i>Administrasjonssjefen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksjer, og at den er gjenstand for betryggende kontroll.</i>	Kvalitet og effektivitet i tenesteproduksjonen	Vidare innføring av kontinuerleg kvalitetsforbetring i organisasjonen – LEAN Gjennomføra brukarundersøkingar for å kartleggja opplevd kvalitet Utnytta meir av funksjonalitet i politikarportal Bruka ny språkprofil i saksskriving og kommunikasjon med andre (Klart språk) Ta i bruk nytt kvalitetssystem
	Heilskapleg styring og rett utvikling	Ferdigstill administrativt delegeringsreglement Ta i bruk og utvikla målstyringssystem
	Godt omdøme og legitimitet	Laga informasjons- og kommunikasjonstrategi Ta i bruk nytt kvalitetssystem for dokumentstyring, avvikshandtering, ROS-analyse og årshjul Gjera kjent dei etiske retningslinjene for å oppnå tillitsskapande forvaltning som byggjer på ein høg etisk standar
	Etterleving av lover og reglar	Ta i bruk nytt kvalitetssystem for m.a. avvikshandtering Følgja opp tilsyn Ajourhalda og gjera kjent delegeringsreglement
Organisasjons- og personalutvikling	Måloppnåing gjennom leiing og styring	Gjennomføra og følgja opp ny medarbeiderundersøking, ved bruk av KS sin 10-faktor-modell. Gjennomføra leiarsamlingar Laga opplæringsplan og plan for kompetansedeling Sjå og eige kapittel for «Kvam herad som arbeidsgjevar»

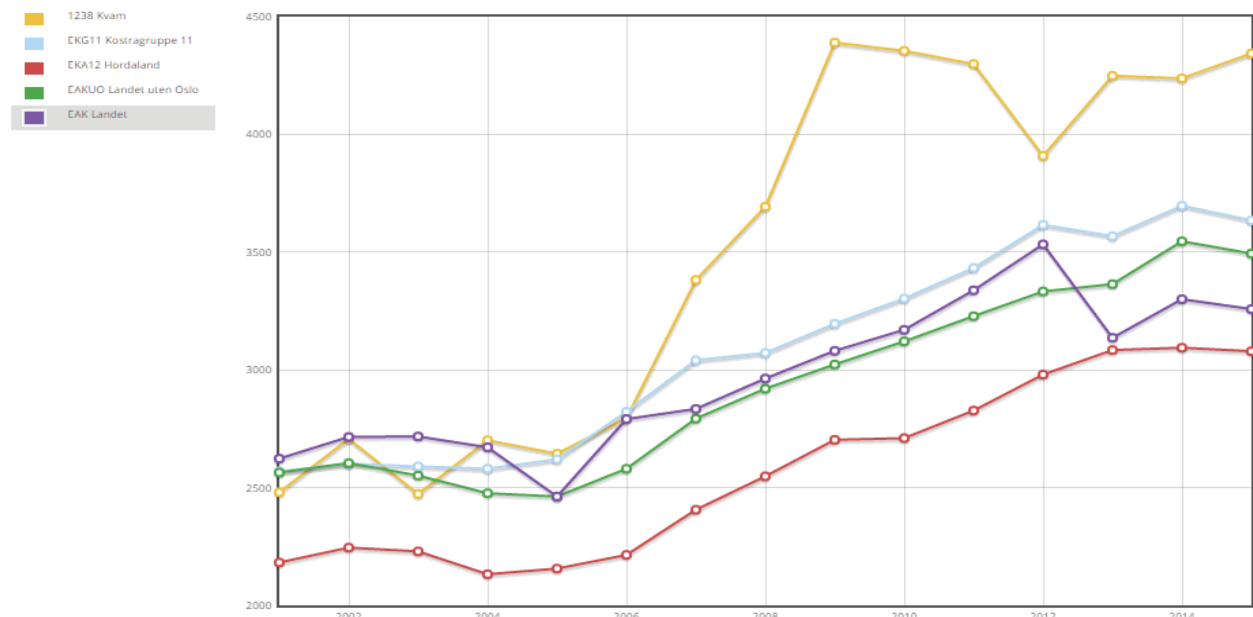
Økonomiforvaltning	<p>Føremål for økonomireglement:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skildra økonomi- og rekneskapsystem - Effektiv og forsvarleg økonomiforvaltning - Økonomistyring - Tilfredsstillande avgjerslegrunnlag for folkevalde - Sikra politisk påverknad i budsjettprosess og økonomistyring - Dokumentera viktige økonomirutinar - Sikra kontinuitet i samla økonomiforvaltning 	<p>Revidera økonomireglement</p> <p>Oppdatera rutinar i tråd med nytt løns- og økonomisystem</p> <p>Auka og enklare tilgang til løns- og økonomisystem for medarbeidarar og tilsette</p> <p>Følgja opp og gjennomføra innsparingstiltak</p> <p>Laga utkast til økonomiplan i junimøte og budsjettkonferanse i november</p> <p>Gjennomføra vidaregåande kurs i kommunerekneskap for controllerar</p>
Innkjøpsstrategi - Best mogleg verdiskaping til lågast mogleg ressursbruk	<p>Best mogleg verdiskaping til lågast mogleg ressursbruk</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rett kvalitet for å dekkja behova til kommunen på best mogleg måte - Fremja effektiv ressursutnytting - Gjennomføra effektive innkjøpsprosessar - Fremja konkurranse - Ta samfunnsansvar 	<p>Gjennomføra tiltak i tråd med tiltaksplan i nyleg vedteken innkjøpsstrategi for 2017-2020</p>
Føremålstenleg og framtidiretta IKT-satsing	Digitalisering av tenester til innbyggjarar og næringsliv	<p>Gjennomføra tiltak i tråd med «Digitaliseringsstrategi 2014-2018», sjå vedlegg til budsjett for oppdatert tiltakslista</p>
	Digitalisering av administrative tenester	<p>Ta i bruk ny internettportal der interessentar har tilgang 24/7/365</p> <p>Ta i bruk nytt system for</p> <ul style="list-style-type: none"> - Løn og personal - Fakturahandtering - Rekneskap - Rekruttering - Lønsforhandlingar - Innkjøpssystem <p>Ta i bruk SvarINN</p> <p>Auka bruk av SvarUT</p> <p>Kampanje for å auka bruk av eFaktura/AvtaleGiro</p> <p>Lønsslipp og reiserekning på web</p> <p>Laga digitale skjema til web</p>

Arkivplan	Offentlege organ pliktar å ha arkiv, og desse skal vera ordna og innretta slik at dokumenta er tryggja som informasjonskjelder for samtid og ettertid	Tilgang til offentlege dokument via innsynsportal Nytta Interkommunalt arkiv Hordaland (IKAH) til langtidslagring Ajourhalda og gjera kjent internt kvam.arkivplan.no
Eigedomsforvaltning	Eigedomsforvaltning skal <ul style="list-style-type: none"> - dekkja prioriterte brukarbehov - ha effektiv arealutnytting - ha verdibevarande vedlikehald - vera kostnadseffektiv - ha målretta utviklinga av eigedomane sine kvalitetar - vera hensiktsmessig organisert - ha rette økonomiske rammevilkår - ivareta lovpålagte krav 	Sjå eige særtema for kommunale bygg. Gjennomføra sal i tråd med salslista og innanfor EØS-regelverk

Kvam herad deltok hausten 2015 i Agenda Kaupang si samanlikning av kommunar sine administrative stillingar. Undersøkinga viste at Kvam ligg litt over snittet når ein samanliknar administrative stillingar per 1.000 innbyggjarar, og under snittet dersom ein ser dei administrative stillingane opp mot bemanning. Når det gjeld brutto driftsutgifter per innbyggjar til funksjon 120, ligg Kvam høgare og i KOSTRA:

Kvam herad	
Nøkkeltall	
Innbyggere pr 1.7.2015	8 459
Samlet bemanning - årsverk	681,66
Administrative årsverk - til sammen	30,85
Herav årsverk til administrativ ledelse	3,2
Herav årsverk til stabs- og støttefunksjoner	27,65
Administrativ andel	4,53
Administrative stillinger pr 1.000 innbyggere	3,65
Antall resultatenheter	5
Samlet administrativ støtte i driftsenhetene	3,97

Tidsserie

Det er sett i verk ei innsparingstiltak på administrasjonsområdet og, så det er forventa at gjennomsnittsutgiftene skal gå ned.

4.5.3 Økonomiske rammer

Administrasjon	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphøveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
120 Administrasjon	26 887	27 113	27 090	-1522	25 568	25 569	25 569	25 597
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	2 042	2 003	2 003	91	2 094	2 094	2 094	2 094
130 Administrasjonslokale	1 122	1 239	1 389	-60	1 329	1 329	1 329	1 329
Administrasjon	30 050	30 356	30 483	-1 491	28 991	28 992	28 992	29 020

Funksjon 120 Administrasjon har netto reduksjon på 1,6 mnok. LEAN prosjektet i 2016 er ute av 2017, det utgjør ein reduksjon på 1 mnok fordelt på konsulenthonorar, løn og andre utgifter. IKT-lisensar og program har ein reduksjon på 0,4 mnok. Reduksjon på 0,3 mnok skuldast ei intern lønsjustering frå administrasjon og over til heimfall og konsesjonskraft. Kontingent for arbeidsgjevarkontroll har auka med 0,1 mnok Det er forventa ei innsparing på administrative tenester i perioden, men denne ligg førebels under «Fellespostar».

Funksjon 121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltninga har auka med i underkant av 0,1 mnok, det skuldast lønsauke og omfordeling av driftsmidlar på teknisk avdeling.

Funksjon 130 Administrasjonslokale har ingen større endringar.

4.6 Barnehage

4.6.1 Om tenestene

Barnehageområdet omfattar funksjonane 201-Førskule, 211-Styrka tilbod til førskulebarn og 221-Førskulelokale og skyss i KOSTRA.

Lovheimel. Barnehagedrifta vert regulert av gjeldande Lov om barnehagar, *Barnehageloven*, og forskrifter, samt Kunnskapsdepartementets merknader til paragrafane i lova.

Det nasjonale regelverket definerer kva ein barnehage er, stiller krav til det pedagogiske innhaldet og gir nærare reglar for bemanning, areal og styringsorgan. Formålsparagrafen i Barnehagelova § 1 startar med: *Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.* Barnehagen er ei pedagogisk verksemd, og skal vera eit trygt og aktivt oppvekstmiljø til barna sitt beste. Innhaldet i barnehagen byggjer på fagkunnskapar om barn sine behov, utvikling og læring. Det er foreldra som har hovudansvaret for utviklinga til barna sine. Med fokus på lek, trivsel og omsorg samarbeider barnehagane med foreldra om å gjera barnehagen til ein positiv utviklingsarena. Barnehagelova § 12 a regulerer retten til barnehageplass.

Det er om lag 81,5 årsverk til grunnbemanning i barnehage og ca. 10,5 årsverk knytt til ekstraressurs.

Årsplan. Alle barnehagar skal utarbeida ein årsplan som skildrar barnehagen sitt pedagogiske arbeid med mål, metodar og aktiviteter. Årsplanen er basert på *Rammeplan for barnehage*.

Rammeplanen er ei forskrift til barnehagelova og gjev retningsliner for barnehagen sitt verdigrunnlag, innhald og oppgåver. Barnehagelova set krav til bemanning og personell i barnehagen. Styrar og pedagogisk leiar skal ha pedagogisk høgskuleutdanning. Det andre personalet består av assistentar og/eller barne- og ungdomsarbeidarar. Barnehagen vert leidd pedagogisk og administrativt av styrar. Det er styrar og pedagogisk leiar, i samarbeid med det andre personalet, som skal sikre at barnehagen gir eit kvalitativt godt tilbod til barna. Foreldre skal ha høve til å delta og medverke i planlegginga av barnehagen sitt innhald, og det er barnehagen sitt samarbeidsutval som skal fastsetja barnehagen sin årsplan.

Vedtekter. I samsvar med Lov om barnehagar har Kvam heradstyre vedteke felles vedtekter for dei kommunale barnehagane. Vedtektene inneheld generelle føresegnar om drifta, og gir opplysingar som er av særleg verdi for foreldra sitt forhold til barnehagen.

I Kvam er det barnehageplass til alle som har rett til barnehageplass etter barnehagelova.

I juni 2013 vart det vedteke ny struktur for barnehage, med endeleg godkjenning av økonomisk ramme i september 2014. Tørvikbygd barnehage og Øystese barnehage avd. Sjydnaugen er teken i bruk i august og september 2016. Norheimsund og Strandebarm skal vera klare til bruk våren 2017.

Kompetanseheving av faglært og ufaglært personale er viktig for å sikra ein god barnehage. Kvam herad har lagt vekt på eigne samlingar/kurs for personale i barnehagane og kommunen har eit system for vegleiing og oppfølging av nyutdanna barnehagelærarar. Det blir gjennomført kursdagar og ulike nettverkssamlingar.

Gjennom tidleg innsats, kompetanseheving og godt systemarbeid klarer Kvam Herad å gje borna ein god barnehagekvardag. Det ligg gode planar til grunn for drifta av barnehagane.

PP/Tidleg innsats/støttesystem. PPT har same rolle overfor barn, foreldre og tilsette i barnehage som i skule, både på individ- og systemnivå, i høve sakkunnig vurdering, kompetanseheving og organisasjonsutvikling.

Frå 1/8-2016 er dette regulert i barnehagelova. Barn i barnehage som har behov for ekstra oppfølging har rettar etter barnehagelova§ 19c; «Spesialpedagogisk hjelp i barnehage». Kommunen skal fatta vedtak om tilrettelegging for barn med nedsett funksjonsvne etter ny barnehagelova § 19 g.

PPT arbeider med tidleg innsats inn mot alle barnehagar, for å styrkja dei til både å oppdaga tidleg og setja inn tiltak tidleg. Det er etablert eit støttesystem for barnehagane med barnehagelærar, spesialpedagog og logoped som jobbar med tidleg innsats i barnehagane. Dette er eit lågtterskeltilbod på både individ- og systemnivå. Den systematiske rettleiinga har som mål å styrka kompetansen hjå personalet i å fanga opp og hjelpa barnehagane til å setja i gang tiltak for barn som har behov for litt ekstra hjelp på eit tidleg stadium. Barnehagane sitt støttesystem og arbeid med tidleg innsats, er eit samarbeid mellom barnehageeigar, styrarane, støttesystem barnehagar og PPT.

Med høgt tal **minoritetsspråklege barn** i Kvam krev dette tiltak, tverrfagleg og tverretatleg samarbeid, der Kvam Familie og Læringscenter, KFL, spelar ei vesentleg rolle. Barnehageplass og bruk av morsmålsassistentar er viktige tiltak for god integrering, som ein del av introduksjonsprogrammet for minoritetsspråklege barn og unge.

Forsking slår fast at høgkvalitetsbarnehagar er med på å utjamna sosiale forskjellar, førebyggja psykiske helseplager, motverkar sein språkutvikling og dei er med på å styrkja barna si kognitive utvikling noko som igjen er med på å førebyggja utanforskap. For å skapa høgkvalitetsbarnehagar må barnehageeigar saman med barnehagane jobba langsiktig og systematisk med kvalitetsutvikling i barnehage.

Barnehagen er saman med heimen, grunnmuren i eit menneske sitt utdanningsløp. Barnehagen skal bidra til at barn får ein god start i livet. Ein god barndom varer heile livet. Me vert forma som menneske medan me er små. Å bidra til at alle barn får ein god start i livet er det viktigaste me kan gjera som samfunn!

Utvalde nøkkeltal

KOSTRA

		Kvam		Gruppe 11 Hordaland		Landet	
		2014	2015	2015	2015	2015	2015
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	Prosent	89,4	87,8	91,1	91,1	91	90,4
Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til alle	Prosent	12,2	14,8	10,6	12	13,4	15,3
Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per barn i kommunal barnehage, konsern	Kroner	173 072	180 150	172 925	191 060	178 464	181 752
Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærer-utdanning	Prosent	85,2	88	93,4	97,1	92,6	91,8
Antall barn korrigert for alder per årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager	Personer	6,3	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1
Korrigerte brutto driftsutgifter til styrket tilbud til førskolebarn (f 211) per barn som får ekstra ressurser, kommunale barnehager	Kroner	118 038	85 731	103 746	124 769	88 556	78 115
Andel barn som får ekstra ressurser til styrket tilbud til førskolebarn, i forhold til alle barn i barnehage. Alle barnehager	Prosent	15	18,8	13,8	14,8	16,4	18,4

Kommunebarometer

Barnehage

10 % vekt i barometeret

	Rapporterte nøkkeltall			Karakter			Plass
	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2016
BEMANNING (KB): Oppholdstimer per årsverk i kommunale barnehager (20 % vekt i sektoren)	12 090	11 892	11 896	1,6	1,7	1,7	339
FAGUTDANNING (KB): Andel styrere og ledere med godkjent utdanning (20 %)	78	83	86	3,5	3,6	3,9	324
FAGUTDANNING (KB): Andel ansatte i kommunale barnehager med relevant utdanning (20 %)	32	34	35	2,5	2,7	2,0	342
AREAL (KB): Leke- og oppholdsareal per barn (10 %)	5,8	6,2	5,7	1,9	2,0	1,8	299
KJØNN: Andel ansatte som er menn (10 %)	4	5	5	2,6	2,6	2,1	234
MINORITETSSPRÅKLIGE: Andel av minoritetsspråklige barn som går i barnehage, siste år (15 %)	72	77	83	3,6	3,8	4,3	126
MINORITETSSPRÅKLIGE: Andel av minoritetsspråklige barn som går i barnehage, snitt siste fire år (5 %)	69	69	73	2,5	2,7	2,9	228

Nøkkeltala viser at ca. 90% av alle 1-5 åringar i Norge går i barnehage. I Kvam går ca. 88% av alle barn mellom 1-5 år i barnehage, og heradet har relativt mange minoritetsspråklege barn i barnehagen. Driftsutgiftene pr. barn ligg under Hordaland og landsnittet, men litt over kommunegrappa. Grunnbemanninga i barnehagane i Kvam er i følge kommunebarometeret låg samanlikna mot dei kommunane som har best tall. Kvam kjem på 339 plass av totalt 428 kommunar. Kvam har hatt ein nedgang i driftsutgifter knytt til ekstraressurs til barn med ekstra og ligg ca. på landssnittet.

Andel personar med barnehagelærerutdanning eller anna pedagogiske utdanning og fagarbeidar utdanning i barnehage aukar og dette er svært bra. I Kvam har alle styrarane godkjent utdanning. 35% av andre tilsette har pedagogisk utdanning og me ligg såleis litt under landssnittet som er 43%. Leike og opphalds areal i barnehagen er eit av få nøkkeltal om barnehagen som ikkje går på grunnbemanning. Leike og opphalds areal måler berre areal innandørs og gjev derfor ikkje eit faktisk bilde av arealet som er disponibelt for barna. I kommunebarometeret får Kvam forholdsvis låg karakter; 1,6 (der 1 er dårlegast og 6 er best) men dette er nok eit missvisande tal når ikkje noko av utearealet er medrekna.

4.6.2 Mål og tiltak

Visjon for barnehagane i Kvam: «*Me skapar gode barndomsminner og livsglede*»

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
<i>Leing</i>	Leiingsressurs i barnehagane skal vera i tråd med barnehagelova § 17.	<p>Kvar barnehagane skal ha ein styrar. Barnehageeigar må i tråd med ny barnehagestruktur etablere rammer og rutinar for ny leiarstruktur.</p> <p>Barnehageeigar må leggja til rette for prosessar der leiarane er delaktige i utforming av leiarskap i barnehage jf. leiarhjulet og medarbeidarhjulet</p>
<p><i>Kvalitet i barnehagen</i></p> <p>Satsingsområder 2016-2017:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Språk - Sosial kompetanse 	<p>Ivareta og skapa inkluderande, spanande og trygge miljø/barnegrupper med vekt på leik, omsorg, glede, læring og utvikling.</p> <p>Auka og styrka fagleg refleksjon over eigen praksis</p> <ul style="list-style-type: none"> - Auka bevisstgjerings rundt vaksenrolla i arbeidet med språk og sosial kompetanse <p>Implementera ny Rammeplan</p> <p>Oppretthalda og kvalitetssikra systemtenkinga i barnehagane i Kvam</p>	<p>Vurdera/prøva ut pedagogtettleiken på 50% i ein barnehage el. på ei avdeling.</p> <p>Utarbeida felles mal for: årsplan, tilvenningsprosess og div. skjema t.d. foreldresamtalaskjema</p> <p>LP som verktøy for å auka systematisk refleksjon over pedagogisk praksis</p> <p>Utarbeida felles pedagogisk plattform og handlingsplan for barnehagane</p> <p>Systemarbeid som fast tema på styrarmøte</p> <p>Nytta 1310.no</p> <p>Laga rutinar/system for evaluering og oppdatering av gjeldande planar</p> <p>Nytta PPT og KFL som rådgjevarar og kurshaldarar</p>

<p><i>Heilskapleg og likeverdige læringsmiljø</i></p>	<p>Alle barn skal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oppleve å høyra til, verta inkludert, vera ein del av eit inkluderande fellesskap/ læringsmiljø. • få realisert sitt potensiale for utvikling og læring- språkleg sosialt og fagleg • ingen skal oppleve å bli (mobba)utestengt i barnehagen 	<p>Systematisk arbeid med fokus på vennskap, trivsel og vaksne som ser.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Jobba med vaksne sine haldningar</i> • <i>Ha dette som fast punkt i barnesamtalar, foreldresamtalar og avdelingsmøter</i> <p>Implementera og følgja opp handlingsplan mot mobbing</p> <p>Innføra LP modellen – Læringsmiljø og pedagogisk analyse.</p>
<p><i>Minoritetsspråklege barn i barnehagen</i></p>	<p>Tilstreba barnegrupper som er godt samansett med tanke på kjønn, ressursar , språk og nasjonalitet</p>	<p>Setja inn kvalifisert morsmålsassistent dersom barnet ikkje forstår norsk.</p> <p>Implementera ny introduksjonsplan for minoritetsspråklegebarn i barnehagen</p> <p>Gje skriftleg informasjon til føresette på deira morsmål.</p>
<p><i>Rekruttering, Kompetanseheving/veiledning</i></p>	<p>Andel tilsette med pedagogiske utdanning skal minimum ligg på landssnittet</p> <p>Rekruttera og behalda barnehagelærarar, fagarbeidarar og vikarar i alle deler av kommunen</p> <p>Auka tilsette sin kompetanse rundt vald og seksuelle overgrep mot barn</p>	<p>Gje studiestøtte til fast tilsette som vil ta barnehagelærerutdanning??</p> <p>Gje barnehagelærer tilbod om vidareutdanning i relevante fag-områder t.d. språk.</p> <p>Gje veiledning til nyutdanna barnehagelærarar</p> <p>Utarbeida «opplæringspakke» til vikarar.</p> <p>Kurs for alle tilsette med tematikk: vald og overgrep mot barn</p>
<p><i>IKT- digitaliseringsstrategi</i></p>	<p>Alle barnehagane har nok og relevant IT-utstyr og godt trådlaust nettverk</p> <p>Auka kunnskap hjå alle tilsette om bruk av digitale verktøy i barnehagekvardagen</p>	<p>Gjennomføra tiltaka i tråd med digitaliseringsstrategien</p> <p>Internopplæring Nettverk – dela erfaring/kunnskap</p>

4.6.3 Økonomiske rammer

Barnehagar	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, oppheveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/ 2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
201 Førskule	39 075	39 656	39 882	2 376	42 258	39 693	38 693	38 693
211 Styrka tilbod til førskuleborn	4 099	5 247	4 493	-740	3 753	3 753	3 753	3 753
221 Førskulelokale og skyss	3 170	3 410	3 780	-672	3 108	3 108	3 108	3 108
Barnehagar	46 345	48 314	48 155	964	49 119	46 554	45 554	45 554

Funksjon 201 Førskule viser ein netto auke på 2,4 mnok. 1 mnok er auke i tilskotet til private barnehagar som følgje av at dei har teke inn fleire born. Tilskotet per born er gått ned. Vidare er det ein reduksjon i foreldrebetalinga på 0,7 mnok som følgje av statlege retningslinjer for redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid. Lønsauke auke utgjer 0,5 mnok. Vidare er det auke på 0,6 mnok i lønnskostnadane grunna ny stilling som rådgjevar for barnehage og skule.

I perioden 2018-2020 ligg det inne eit ytterlegare innsparingskrav på 1,5 mnok for barnehage. Vidare er auken i 2017 i tilskotet til den private barnehagen ikkje vidareført i økonomiplanperioden. Det medfører at det frå 2018 ligg eit krav om ytterlegare reduksjon på 1 mnok i overføringane til den private barnehagen dersom ein skal halda dei økonomiske rammene for barnehage i tråd med tidlegare innsparingsvedtak. Dette kravet må sjåast på i samband med budsjettarbeidet for 2018. Innsparingane knytt til overføringa til private barnehage er usikker da tilskotet mellom anna er avhengig av kor mange born barnehagen tar inn i tillegg til kostnadsnivået i dei kommunale barnehagane.

Funksjon 211 styrka tilbod til førskuleborn viser ein reduksjon på 1,2 mnok. Innsparingskravet til barnehage for 2017 på 1,5 mnok vert løyst ved reduksjon i ekstraressursar til barnehagane. Grunna færre born med ekstra behov ser det ut til at denne innsparinga ikkje vil ha store konsekvensar for drifta av barnehagane og borna. Vidare er det auke i lønn og sosiale kostnader på 0,3 mnok som følgje av lønnsauke.

Funksjon 221 Førskulelokale og skyss har ein reduksjon på 0,7 mnok. Dette er fordelt med 0,5 på husleige og 0,2 på reinhald og vedlikehald grunna nye barnehagebygg.

4.7 Grunnskuleopplæring

4.7.1 Om tenestene

Grunnskule omfattar funksjonane 202-Grunnskule, 213-Vaksenopplæring, 214-Spesialskular (Kvam har ingen), 215-Skulefritidstilbod, 222-Skulelokale, 223-Skuleskyss og. Pedagogisk psykologisk teneste (PPT) for skuleborn inngår som del av 202-Grunnskule. Kommuneloped 0-100 år inngår som ein del av 213-vaksenopplæring.

Grunnskuledrifta vert regulert av gjeldande Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa, *Opplæringslova*, og forskrifter, samt Kunnskapsdepartementet sine merknader til paragrafane i lova. Opplæringslova omhandlar rettar og plikter forbunde med opplæring og skulegang i Noreg. Formålsparagrafen § 1-1 i Opplæringslova startar med: *Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.*

Det er 6 grunnskular i Kvam herad;

- Strandebarm skule 1-10
- Tørvikbygd skule 1-7
- Norheimsund skule 1-7
- Øystese barneskule 1-7
- Kvam ungdomsskule
- Ålvik skule 1-7
- I tillegg har Kvam ein privat grunnskule 1-10; Norheimsund friskule

Det er om lag 145 årsverk i grunnskulen og SFO inkludert leiarar og 1059 elevar.

Opplæringslova § 1-3 omhandlar tilpassa opplæring og tidleg innsats, § 5-1 regulerer retten til spesialundervisning, og § 9a-3 omhandlar elevane sitt psykososiale miljø.

Læreplanverket for Kunnskapsløftet i grunnskulen og i vidaregåande opplæring gir fundamentet for opplæringa i skule og bedrift. Kunnskapsløftet består av Læreplanar for fag, Generell del av læreplanen, Prinsipp for opplæringa, fag- og timefordeling og tilbodsstruktur. Læreplanen sin generelle del utdjuar formålsparagrafen i opplæringslova, gir overordna mål for opplæringa og inneheld verdi- og kunnskapsgrunnlaget, og det kulturelle grunnlaget for grunnskulen og vidaregåande opplæring.

Opplæringslova §13-10 fastset at skuleeigar pliktar å utarbeida ein årleg rapport om tilstanden i opplæringa. Rapporten skal drøftast av skuleigar, dvs. heradstyret, fylkestinget og den øvste leiinga ved dei private grunnskulane. I Kvam herad skal rapporten leggjast fram for heradstyret kvar haust.

Dei kommunale skulefritidsordningane vert drivne i samsvar med lov og forskrifter om skulefritidsordninga og kommunale og lokale retningsliner. Kommunen er pliktig til å ha eit skulefritidstilbod, (jf. § 13-7 i opplæringslova). Innhaldet i skulefritidsordninga skal ta utgangspunkt i borna sin trong for omsorg og leik, og det skal fremja sosial læring. I tillegg til kulturaktivitetar skal fysisk aktivitet, frileik, oppleving og undring knytt til natur- og uteområde vera ein viktig del av dagen. Det vil vera naturleg å trekkja inn musikk- og kulturskule og frivillige lag alt etter kva tilbod som finst.

Vaksenopplæringa er heimla i Opplæringslova kapittel 4A, *Opplæring spesielt organisert for vaksne*. Vaksenopplæringa er lokalisert i Norheimsund.

Elevane ved vaksenopplæringa skal få høve til å utvikla kunnskap, kompetanse og haldningar som gjer dei i stand til å meistra eigne liv og høve til å delta i skule, arbeid og samfunnet. Undervisninga må vera tilpassa brukaren både knytt til organisering og innhald. Det er viktig at Vaksenopplæringa fremjar samordning og samarbeid med andre deler av det kommunale tenesteapparatet slik at opplæringa kjem den enkelte elev, kommunen og arbeidslivet til gode.

PPT er heimla i opplæringslova §5-6; *Kvar kommune og kvar fylkeskommune skal ha ei pedagogisk psykologisk teneste.* PPT har 2 lovkrav:

1. Tenesta skal sørgja for at det vert utarbeidd sakkunnig vurdering der lova krev det, jf. §5-1 om retten til spesialundervisning: *Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbyte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning.* I forkant av PPT si sakkunnige vurdering er det eit tett samarbeid med føresette, skule og andre hjelpetenester ved behov. Utgreiinga byggjer på kartlegging av eleven sine lære-føresetnader gjennom testing, observasjon og samtaler og vert samanfatta i ein utgreiingsrapport som vert lagt fram for føresette og skule før ein konkluderer. Den sakkunnige vurderinga er dokumentet som beskriv behov for spesialundervisning (§5.1), eller behov for tilrettelegging i skulen sitt støttesystem (§3.1). PPT arbeider tverrfagleg og har tett kontakt med t.d. BUP.
2. Tenesta skal hjelpa barnehage og skule i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å leggja opplæringa betre til rette for elevar med særlege behov. På systemnivå i Kvam har PPT dei siste åra vore sentral i skulane og barnehagane sine store utviklingsprosessar innan inkluderande læringsmiljø, særleg knytt til halvering av spesialundervisninga i Kvam, og oppbygging av nye støttesystem (sjå under budsjett-tekst barnehage og skule). PPT har ei sentral rolle i å kvalitetssikra systemtenkinga i barnehagar og skular, slik at rutinar, prosedyrar og gjennomføring kring tidleg innsats/born som treng ekstra støtte, vert drive likt i kommunen. PPT er barnehagane og skulane sine rådgjevarar i dette arbeidet, men det er barnehage/skule som skal eiga og ivareta systemtenkinga.

Utvalde nøkkeltall

KOSTRA

		Kvam		Gruppe 11	Hordaland	Landet	
		2014	2015	2015	2015	uten	Landet
						2015	2015
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6-15 år, konsern	Kroner	124 900	122 008	110 325	103 333	102 261	102 394
Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år, konsern	Kroner	100 682	98 004	89 405	82 705	82 486	82 058
Netto driftsutgifter til voksenopplæring (213), per innbygger, konsern	Kroner	797	773	275	183	206	230
Andel elever i grunnskolen som får særskilt norskopplæring	Prosent	7,8	7,3	3,6	6,5	5,3	7
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	Prosent	7,9	7,6	8,2	7,6	7,9	7,9
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole (202), per elev, konsern	Kroner	107 615	106 535	94 886	89 372	88 320	88 276
Driftsutgifter til undervisningsmateriell (202), per elev, konsern	Kroner	1 435	1 556	1 686	1 453	1 439	1 429
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10.årstrinn	Personer	11,9	11,8	12,4	13,9	13,5	13,7

Kommunebarometer

Grunnskole

20 % vekt i barometeret

	Rapporterte nøkkel tall			Karakter			Plass
	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2016
AVGANGSKARAKTERER: Snitt grunnskolepoeng (10. trinn) siste fire år (10 % vekt i sektoren)	39,8	40,2	40,0	3,2	3,5	3,2	225
AVGANGSKARAKTERER: Snitt grunnskolepoeng (10. trinn) siste år (5 %)	40,3	40,3	41,8	3,8	3,5	4,3	90
FRAFALL: Andel elever ikke fullført og bestått videregående innen fem år, snitt siste fire år (20 %)	16	16	17	6,0	5,7	5,4	44
NP 5. TRINN: Gjennomsnitt nasjonale prøver siste fire år (5 %)	49,4	49,0	48,4	3,5	3,3	3,1	267
NP 5. TRINN: Andel elever på laveste mestringsnivå, snitt siste fire år (2,5 %)	31	32	32	3,0	3,2	3,0	240
NP 8. TRINN: Gjennomsnitt nasjonale prøver siste fire år (5 %)	50,8	49,5	49,6	3,9	3,2	3,4	183
NP 8. TRINN: Andel elever på laveste mestringsnivå, snitt siste fire år (2,5 %)	8	9	8	4,4	3,9	4,3	109
NP 9. TRINN: Gjennomsnitt nasjonale prøver siste fire år (5 %)	50,1	51,0	51,3	3,2	3,3	3,1	201
NP 9. TRINN: Andel elever på laveste mestringsnivå, snitt siste fire år (2,5 %)	5	5	4	3,5	4,4	4,6	87
UTDANNING: Andel lærere m/høyere og pedagogisk utdanning, 1.-10. trinn (12,5 %)	79	88	85	2,1	4,1	3,5	276
TRIVSEL: 7. trinn, snitt siste fem år (5 %)	88	88	88	5,0	4,5	4,2	223
TRIVSEL: 10. trinn, siste fem år (5 %)	82	85	85	4,2	4,8	4,4	167
SPECIALUNDERVISNING: Andel elever med slik undervisning, snitt siste fire år (5 %)	16,0	13,2	10,4	1,0	1,8	3,1	304
LEKSEHJELP: Andel elever 1.-4. trinn som har leksehjelp (2,5 %)	36	36	0	2,5	3,0	1,0	371
LEKSEHJELP: Andel elever 5.-7. trinn som har leksehjelp (2,5 %)		0	24		1,0	2,4	202
LEKSEHJELP: Andel elever 8.-10. trinn som har leksehjelp (2,5 %)		0	1		1,0	1,1	192
SFO: Antall elever i SFO per avtalt årsverk (7,5 %)	553	593	138	1,0	1,0	1,0	373

Det er viktig å vera merksam på at mange av tala som står i kommunebarometeret er gjennomsnittstal frå dei fire siste åra og dei skil seg såleis frå Kostra tal og tal som ein finn i Tilstandsrapporten.

Elevane i Kvam herad skil seg ikkje nemneverdig frå landgjennomsnittet. Elevane trivst i stor grad på skulen og saman med lærarane sine. Prøveresultatene viser at ved fullført grunnskule ligg elevane i Kvam på høgde med nasjonalt nivå. Det er god gjennomføringsprosent i vidaregåande skule for elevane frå Kvam, noko som indikerer eit solid grunnlag frå grunnskulen og at dei vidaregåande skulane i Kvam jobbar godt med å motivera elevane til å fullføra vidaregåande skulegang. Andel elevar som får spesialundervisning er synkande i heile landet og nasjonalt ligg tallet på 7,9 prosent. I Kvam er det 7,6 prosent av elevane som får spesialundervisning, ei halvering frå 2013.

Kvam ligg framleis over kommunegruppe 11, Hordaland og Landet når det gjeld driftutgifter pr elev. Forklaringane på dette er fleire. I hovudsak handlar det om skulestruktur, skysskostnader i ein langstrakt kommune, mange minoritetspråklege elevar, gruppestørrelse (antall elevar pr. lærarårsverk) og ressursinnsats inn mot elevar med omfattande behov. I tråd med økonomiplanen blir ramma til skule gradvis redusert.

4.7.2 Mål og tiltak

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak
Resultat	Alle elevar som går ut av grunnskulen skal meistra grunnleggjande ferdigheiter	<p>Prioritera ressursar inn mot tidleg innsats</p> <p>Gje tilpassa opplæring og spesialundervisning v/behov</p> <p>Analysera prøveresultat og setja inn tiltak umiddelbart</p> <p>Lesing som grunnleggjande dugleik. Implementera leseplan i Kvammaskulen</p> <p>Utvikla læringsarenaen i tråd med ny forskning og gode læringsprinsipp:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Gje eleven forståing av eiga læring 2.Sjølvreleksjon hjå lærar 3.Standard for god undervisning 4.Positiv støttande elev-relasjon 5.Lærar leier tydeleg/strukturert 6.Tryggleik i handtering av bråk/uro 7.Formativ evaluering med elevane (jf. Nordal og Hattie 2009)
Inkluderande læringsmiljø Trivsel/psykososialt miljø	<p>Alle elevar skal oppleva å vera ein del av eit inkluderande læringsmiljø både fagleg og sosialt</p> <p>Alle elevane i Kvam skal trivast på skulen</p> <p>Ingen elevar skal oppleva å bli mobba</p> <p>Resultat frå elevundersøkinga skal vera på landssnittet eller betre</p>	<p>Tilsette på skulane er synlege og tilgjengelege for elevane.</p> <p>Vaksne grip inn straks om noko skulle oppstå</p> <p>Fylja skulane sine handlingsplanar i arbeidet med nulltoleranse mot mobbing</p> <p>Styrkja den tilpassa opplæringa</p> <p>Innføra LP-modellen (læringsmiljø og pedagogisk analyse</p> <p>Fortsetja arbeidet med Vurdering for læring(VFL)</p> <p>Evaluera og vidareutvikla og støttesystem ved skulane.</p> <p>Plan for skulevegving</p>

Særskilt språkopplæring for minoritetsspråklege elevar i grunnskulen i Kvam.	Elevar skal få dekkja sine rettar i tråd med opplæringslova	Setja inn kvalifisert morsmålsassistent dersom barnet ikkje forstår norsk. Bruka kartleggingsverktøy Fatta enkeltvedtak Nytta PPT – rådgjeving og kompetanseheving Tverrfagleg samarbeid kring mottak/introduksjon.
Kompetanseheving/veiledning	Sikra tilstrekkeleg og rett kompetanse i skulen i tråd med nasjonale føringar og forskning	Gje lærar som manglar fagleg fordjuping i norsk, matematikk og engelsk tilbod om vidareutdanning jf. UDIR si satsing Gje lærar tilbod om vidareutdanning i relevante fag som t.d. tilpassa opplæring, Gje tilbod om rektorutdanning Gje veiledning til nyutdanna lærarar Tett samarbeid med PPT : <ul style="list-style-type: none"> • organisasjonsutvikling • kurs og rettleiar • deltek i lærande nettverk • deltek på rektormøte • rådgjevar for skuleleiing og lærarar både på individ – og systemnivå Rettleier foreldre
Kommunelogoped	Alle barn og vaksne med behov for behandling grunna språkvanskar skal få tidleg hjelp, jf. opplæringslova	I påvente av endringar ved henvising til logoped via Helfo blir logopedstillinga auka med inntil 20%.
IKT	Tal maskinar: Målet er 1:1 frå 5-10 steg og 2:1 i småskulen. Digitale tavler i alle klasserom. Opplæring i digital programvare. Textpilot til alle som treng det.	Gjennomføra tiltak i tråd med digitaliseringsstrategien IKT som kompensierende hjelpemiddel for t.d. elevar med dysleksi
Kvalitetssystem Vaksenopplæring	Oppretthalda og kvalitetssikra internkontroll og systemtenkinga i skulane i Kvam Heilskapleg tenestetilbod	Nytta 1310.no, VOKAL og PULS Dela erfaring/kompetanse på tvers av skulane Fast tema på rektormøte Nytta PPT og KFL som rådgjevarar og kurshaldarar Gjennomgang av tenestetilbod psykisk utviklingshemma og laga heilskapleg tilbod saman med PLO-tenester

4.7.3 Økonomiske rammer

Grunnskuleopplæring	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphøveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
202 Grunnskule	80 842	84 936	84 240	-324	83 916	82 516	82 016	82 016
213 Vaksenopplæring	4 852	4 698	4 271	209	4 479	4 392	4 392	4 392
215 Skulefritidstilbod	1 166	1 585	1 664	213	1 877	1 877	1 877	1 877
222 Skulelokaler	11 377	7 890	8 340	1	8 340	8 340	8 340	8 340
223 Skuleskyss	3 592	4 327	4 327	-160	4 167	4 167	4 167	4 167
Grunnskuleopplæring	101 829	103 435	102 840	-61	102 779	101 292	100 792	100 792

Funksjon 202 Grunnskule samla har samla reduksjon på 0,3 mnok. Det ligg inne samla innsparingskrav på 3 mnok knytt til grunnskule, vaksenopplæring og oppvekst generelt. Lønnsauken utgjør 1 mnok. I tillegg er det auke på lønn knytt til tilsetjing i vakante stillingar og auke knytt til born med ekstra behov på 0,8 mnok. Delar av utgiftene til born med ekstra behov vil ein truleg få refundert i 2017, men inntekta er usikker og derfor ikkje lagt inn. Vidare er vikarpostane auka med 5% som utgjør 0,3 mnok. IKT lisens og program er auka med 0,5 mnok og leige av utstyr er auka med 0,2 mnok. Dette er meste av dette er finansiert med reduksjon i kjøp av tenester hjå andre kommunar og fylke med 0,6 mnok. Vidare er overføringa frå NAV på 0,6 mnok knytt til morsmålsassistent fjerna, eksl. sosiale utgifter. 0,2 mnok til persontransport er flytta frå skuleskyss.

I perioden 2018-2020 ligg det inne eit innsparingskrav på 1,4 mnok i 2018 som vert auka til 1,9 mnok i 2019 og 2020. Det vert jobba godt med å ta ned nivået på grunnskule i tråd med innsparingskrava.

Funksjon 213 Vaksenopplæringa har ei auke på 0,2 mnok som skuldast lønnsauke og andre mindre endringar.

Funksjon 215 Skulefritidsordninga har ei auke på 0,2 mnok. Brukarbetalinga er auka med 0,3 mnok og lønn er auka med 0,5 mnok knytt til styrking for elevar med ekstra behov.

Funksjon 222 Skulelokaler har ingen vesentlege endringar

Funksjon 223 skuleskyss har ein reduksjon på 0,2 mnok grunna endring til funksjon 202

4.8 Kommnehelse

4.8.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 232-Førebygging - skule og helsestasjonsteneste, 233-Anna førebyggjande helsearbeid og 241-Diagnose, behandling og rehabilitering. Tenestene vert i hovudsak utførte av folkehelsekoordinator, helsestasjonstenesta, ergo- og fysioterapitenesta, kommunepsykolog og legetenesta.

Folkehelse er samfunnet sin innsats for å fremja befolkninga si helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige tilhøve og medverka til å førebyggja psykisk og somatisk sjukdom, skade eller liding. Kvam herad har folkehelsekoordinator i heil stilling.

Folkehelsearbeidet er heilskapleg og omfattar både kommunal, privat og frivillig sektor. Målet er å utvikla eit samfunn som legg til rette for helsegunstige val, fremjar tryggleik og medverknad for den einskilde, førebyggjer sjukdom og skade og legg til rette for gode bu- og oppvekstvilkår.

Arbeidet med kommunen sitt første oversiktsdokument over helsetilstanden og faktorar som påverkar helsetilstanden, «Folkehelseoversikt for Kvam 2016 – 2019», vart lagt fram for heradsstyret i juni 2016. Hovudkonklusjonen er at innbyggjarane i Kvam i det store og heile har god helse.

Folkehelsekoordinator sine oppgåver er mellom anna : planarbeid, samarbeid med frivillige lag og organisasjonar, utforming av søknader, koordinering, planlegging og gjennomføring av tiltak innan ulike temaområde som psykisk helse, trafikkførebygging, rusførebygging, levevanar og friluftsliv m.m.

Helsestasjon- og skulehelsetenesta

Helsestasjon- og skulehelsetenesta i Kvam herad er organisert i eining for oppvekst og er ei av tenestene i KFL (Kvam familie og læringssenter). Tenesta har nært samarbeid med eining helse- og omsorg. Tenesta har 6,75 årsverk inkludert leiar, og har base ved Norheimsund helsestasjon med utekontor ved legekontora i Strandebarm, Øystese og Ålvik.

Oppgåvene er i hovudsak heimla i Helse- og omsorgslova. Det er viktig at kommunen syt for at tilbodet er tilgjengeleg for målgruppene, og at dei tilsette har nødvendig kompetanse og ressursar. Helsestasjon og skulehelsetenesta skal vera eit lågterskeltilbod. Kommunen har ansvar for å overvaka helsesituasjon til alle born i kommunen, og skal planleggja og gjennomføra tiltak som fremjar ei best mogleg fysisk og psykisk helse blant gravide, barn og unge. Ei av dei viktigaste oppgåvene i kommunen er å leggja til rette for gode oppvekstvilkår for barn og unge. Det er viktig i seg sjølv og avgjerande for helsa seinare i livet.

Helsestasjon- og skulehelsetenesta er eit allment tilbod til gravide, barn og ungdom i alderen 0-20 år og deira foreldre. Tenesta skal bidra til å førebyggja sjukdom og fremja god fysisk og psykisk helse.

Hovudoppgåvene er helseundersøkingar, vaksinasjonar, opplysning, råd og rettleiing. Tiltak for å styrkja eigenmeistring hos barn og unge og korleis foreldra meistarar foreldrerolla, er også sentralt i arbeidet. Helsestasjonstenesta har eit heilskapleg perspektiv på førebygging og skal difor driva tverrfagleg arbeid.

Arbeidet vert utført av helsesøster, jordmor, lege og fysioterapeut. Det skal vera lett å oppsøkje tilbodet i helsestasjon og skulehelsetenesta, og brukarane skal oppleve at dei vert tekne på alvor med små og store helseproblem og utfordringar.

Helsestasjonen har også oppgåver knytt til smittevernarbeid i kommunen, som tuberkulosekontroll, reisevaksine, influensavaksinering og helsestasjon for flyktningar. Tenesta når alle familiene i kommunen i ein tidleg fase i livet. Både nasjonalt og lokalt er tenesta av den grunn eit satsingsområde for barn og unge.

Ergo- og fysioterapi

Ergo- og fysioterapitenesta i Kvam er ein del av den kommunale habiliterings- og rehabiliteringstenesta og skal gje førebyggjande og kurative tenester til alle aldersgrupper. Det er utarbeidd eigen temaplan for tenesta. Ergoterapi, barnefysioterapi og fysioterapi til brukarar med samansette behov eller store funksjonsnedsetjingar er organisert med kommunale fysioterapeutar og ergoterapeut. I tillegg til undersøking og behandling, har dei oppgåver som tilrettelegging for aktivitet, det å kunne bu i eigen bustad og søkje om naudsynte hjelpemidlar. Det er privatdrivne fysioterapiinstitutt i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Standebarm. Kommunen gjev tilskot til drifta i form av driftstilskot. Institutta gjev tilbod til dei som har muskel- skjelettlidingar, psykosomatiske lidingar eller treng opptrening etter skade, operasjon eller rehabilitering. Tenesta har brei kompetanse og er ein viktig basisressurs i helse og omsorg. Fleire av dei tilsette er spesialistar. Barnefysioterapi er fagleg ein del av helsestasjonen og skulehelsetenesta i tråd med sentrale føringar. Tenesta har 1 ergoterapeut, 4,2 fastlønna fysioterapeutar og 6,35 driftsheimlar.

Kommunepsykolog

Tenesta er organisert i eining for oppvekst, Kvam Familie og Læringscenter (KFL). Tenesta vart 1.6.2016 ein del av « Nye Familiesenteret», ei samling av fleire funksjonar og tilbod i KFL. Jondal kommune har avtale om kjøp av 30% kommunepsykolog. Avtalen gjeld til 30.06.2019.

Tenesta er heimla i Helse og omsorgstenestelova under tema førebyggjande og helsefremjande arbeid. Oppgåvene er delt mellom allmennpsykologisk arbeid i form av direkte kontakt med barn, unge og deira familiar, og helsefremjande og førebyggjande arbeid samordna med dei andre tenestene i og utanfor KFL. Tenesta skal bidra til at barn, unge og familiar får rask vurdering av behovet for psykisk helsehjelp og mål om «rett hjelp til rett tid».

Tilboda kan vera psykisk helsehjelp av kortare varigheit, støttesamtalar, rettleiing til føresette, barnehagar/skular og andre kommunale hjelpetenester i og utanfor KFL.

Tenesta har årleg kontakt med 40-50 nye barn, unge og familiar, i tillegg til at om lag like mange har oppfølging i periodar. Grunnar for kontakt kan mellom anna vera uro for den psykiske helsa, teikn på psykiske plager, belastningar i familie, skule eller nettverk eller akutte hendingar. Det er ikkje krav til formell tilvising, og det skal vera lett å ta kontakt med tenesta. Psykologen har saman med fastlegane og barneverntenesta tilvisingsrett til psykisk helsevern.

Legetenesta

Legetenesta famnar om alt frå kurativ legeteneste, allmenntedisinske offentlege oppgåver og samfunnsmedisinske oppgåver til legevakt og koordinerte akuttmedisinske tenester utanfor sjukehus. Dette er lovpålagde tenester og basisfunksjonar som er avgjerande for å skapa framtidretta, fagleg forsvarlege og likeverdige helse og omsorgstenester av god kvalitet.

Alle fastlegane er spesialistar i allmenntedisin. Kommuneoverlege og sjukeheimslege er tilsette i heile stillingar, og begge er spesialistar. Kommuneoverlegen er leiar for tenesta.

Kurativ verksemd - fastlegetenesta. Alle som bur i kommunen har rett til ein fastlege. I Kvam er det legekontor i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm. Totalt er det 10 fastlegar, ein i Ålvik, 5 i

Øystese og 4 i Norheimsund. I Norheimsund er det også turnuslege. Dei 3 kontora er privat drivne med basistilskot frå kommunen. Strandebarm legekantor vert drive som kommunalt utekantor. 4 legar deler på arbeidet i Strandebarm. Saman med legane arbeider det til saman 10 helsepersonell i ulike stillingsstorleikar ved legekantora.

Allmenmedisinske offentlege oppgåver. Kvar einskild fastlege kan tilpliktast å ta del i arbeid med sjukeheimsmedisin, skulehelseteneste og helsestasjonsteneste i inntil 7,5 time pr. veke i full stilling. Kommunen har prioritert å ha legane med på dei ulike arenaane innan helse og omsorg og legg praktisk til rette for at dei kan vera det.

Samfunnsmedisinske oppgåver - kommuneoverlege. Kommunen skal ha ein eller fleire legar som medisinske rådgjevarar. Funksjonen skal ivareta oppgåver som plan,-system,-beredskaps,- smittevern- og miljøretta helsevernarbeid. Samfunnsmedisinsk kompetanse er også nødvendig i interkommunalt samarbeid og samarbeid med spesialisthelsetenesta, t.d. arbeid med samarbeidsavtalar, tenesteavtalar, prosjekt og prosessarbeid.

Legevakt. Kommunen si legevaktordning skal sikra innbyggjarane sine behov for øyeblikkeleg hjelp-tilbod heile døgnet og er ein del av den allmenne beredskapen i kommunen. Kvam legevaktstasjon er lokalisert ved Kvam lokalmedisinske senter på Toloheimen og består av Kvam legevaktsentral og legevaktlokala. I opningstida ved fastlegekantora fungerer legekantora som legevaktlokale.

Ein vakthavande lege skal vera tilgjengeleg i naudnettet heile døgnet. Kvam har samarbeidsavtale med dei andre kommunane i Voss sjukehusområde om legevakt på natt. Voss kommune er vertskommune, og legevakta er på natt lokalisert i sjukehuset på Voss.

I tillegg til legane er det tilsett 7 sjukepleiarar i til saman 288 % stilling ved legevakta.

Kvam legevakt er ein av sju «vaktårnlegevakter» i Noreg og er slik leverandør av data til nasjonal statistikk for legevakt. Kommunen samarbeider med nabokommunane, føretaket og andre lokale døgntenester, t.d. brann og redningstenesta og helse og omsorgstenesta elles for å sikra gode løysingar for akutttilbodet.

4.8.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Folkehelse		
«Helse i alt me gjer».	Alle avdelingar i kommunen skal ha forståing for «helse i alt med gjer» og arbeida for å ha «helse i alt me gjer».	Utvikla målretta informasjon til alle einingar omkring «helse i alt me gjer». Re-etablera planforum Etablera overordna folkehelsegruppe
Samarbeid med frivillige lag og organisasjonar.	Meir systematisk samarbeid mellom kommunen og frivillig sektor.	Etablera møtestadar. Meir kunnskap og informasjon om korleis samarbeida med frivillige lag og organsasjonar til dei tilsette i kommunen. Tilretteleggja for meir samarbeid med frivillige lag og organisasjonar på fleire avdelingar.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Helsestasjon og skulehelseteneste		
Nasjonale føringar	Styrkja skulehelsetenesta. Løysa nye oppgåver som blir lagt til helsesøster	Fylgja nasjonal opptrappingsplan Helsesøster skal vera tilgjengeleg for elevar på alle skulane kvar veke Utføra nye pålagde oppgåver (HPV vaksinerings) Setja i verk nødvendig kompetanseheving for å kunne utføra nye oppgåver
Prevensjon	Få ned talet på abortar (nasjonalt mål)	Kompetanseheving Helsesøster/jordmor - utvida rett til å skriva ut prevensjon
Rekruttering	Rekruttera helsesøster og jordmor til ledige stillingar	Ha tett kontakt med høgskulen Oppmoda sjukepleiarar i eigen kommune til å ta helsesøsterutdanning Delta i faglege nettverk

IKT	Ha effektive digitale verktøy	Utføra tiltak i tråd med digitaliseringsstrategi Innføra E-meldingar
Samhandling med andre	Bidra til å leggja til rette for gode oppvekstvilkår for barn og unge i kommunen vår, og styrkja det som bidreg til betre helse	Tilby lågterskeltilbod for ulike målgrupper i skulen Vidareutvikla tverrfagleg samarbeidsmodell for gravide med rusrelaterte og psykiske vanskar

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Ergo- og fysioterapi		
Opptappingsplan for habilitering og rehabilitering	Fagleg forsvarlege og likeverdige tenester som lar brukarane medverka Heilskapelege og koordinerte tenester	Søkja om øyremerka midlar Auka satsing på rehabilitering i heimetenesta Etablera « kultur» for å meistre eige liv (haldningsendring) og leggja til rette for meningsfulle aktivitetar Implementera Kvardagsrehabilitering og etablera «motorteam» God samhandling med anna helsepersonell i kommunen og med spesialisthelsetenesta Sørgja for at personar med behov for langvarige og koordinerte tenester får individuell plan og koordinator Etablera tverrfagleg system for m.a. palliativ omsorg
Dreia tenesta mot meir førebyggjande arbeid og tidleg innsats	Prioritera meir ressursar til førebygging og tidleg innsats	Oppretthalda og vidareutvikla gruppetilbod; balansetrening/ fallførebygging, fritidsaktivitetar m.m. Delta i prosjekt «Kvardagssteg»
Eigenandel for fysioterapi frå kommunale fysioterapeutar	Innføra ny ordning i tråd med endra lovverk	Laga interne retningslinjer og ta i bruk desse

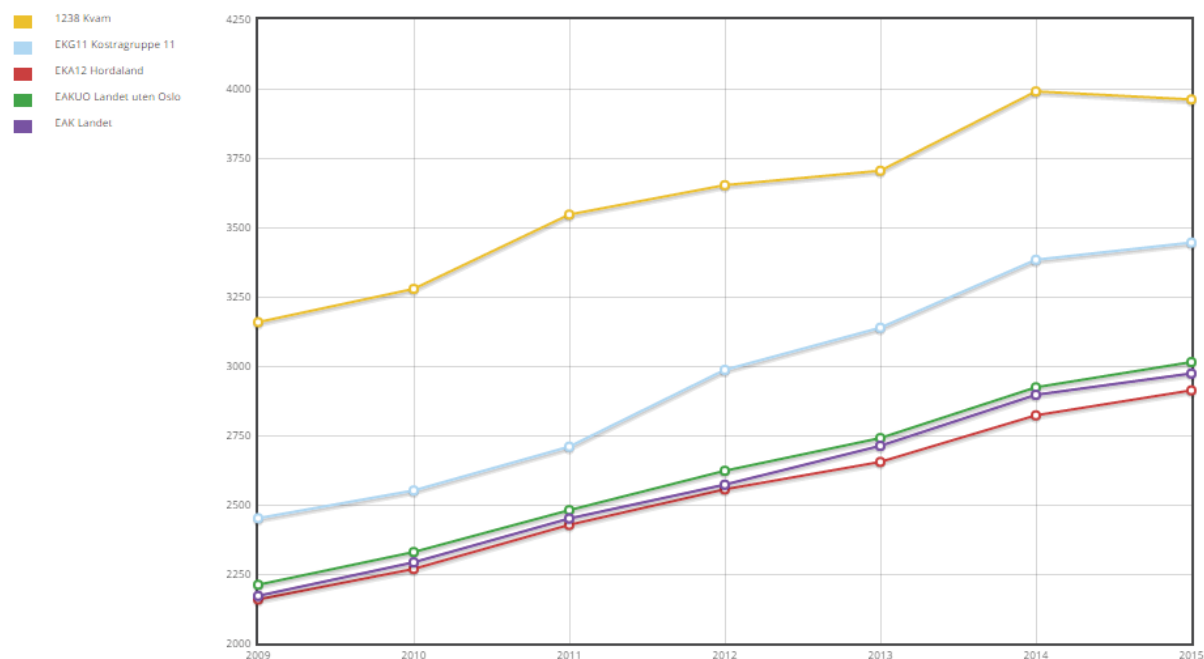
Auke i oppgåver grunna tidlegare utskrivning frå sjukehus og forventa rask respons	Tilgjengelege tenester	Prioritering og god samhandling, evaluera prioriteringsnøkkelen Arbeide kunnskapsbasert Evaluera serviceerklæringane Redusera ventelister
Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Kommunepsykolog		
Auke i klientretta arbeid System- og utviklingsoppgåver vert nedprioritert	Betre balanse mellom klient - og systemarbeid	Integrera psykologstillinga i « Nye Familiesenteret» sitt familieteam Fordela og samordna oppgåver betre
Fordeling av oppgåver mellom kommune og psykisk helsevern for barn og unge (gjeld også andre tenester)	Gode samarbeids- og samhandlingsrutinar for å utnytta kvarandre sin kompetanse og ressurs	Leggja til rette for digitale samhandlingsverktøy Nytta BUP sin kompetanse utover direkte samarbeid med barn, unge og familiar
Samordna psykologressursen i kommunen	Bruk av psykolog-kompetanse utover individretta arbeid i KFL og RoP (rus og psykisk helse)	Faste psykologmøte Samarbeid om fagdagar, kurs og seminar
Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Legetenesta		
4 av 10 fastlegar er over 60 år. Det vert ei utfordring å oppretthalda 10-delt legevakt	Behalda og sikre rekruttering av nye legar og vikarar til legevakt	Skaffa eksterne vikarar til ledige vakter Laga plan for legetenesta 2017 - 2030
Lege ved Ålvik legekantor vert pensjonist i 2017	Behalda legetilbod i Ålvik	Leggja fram politisk sak om legetilbod i Ålvik og rekruttera ny lege
Legetilbod for bebuarar i omsorgsbustad	Betre kvalitet og meir effektivt legetilbod for bebuarar i omsorgsbustad	Gjennomføra prøveordning i Strandebarm med fastlege som oppsøker pasientane sine i omsorgsbustadene saman med hjelpepersonell
Kontinuitet over tid	Attraktive arbeidstilhøve som får legar til å verta verande og rekrutterer nye legar til Kvam	Sørgje for at det alltid er ledig listekapasitet i kommunen Leggja til rette for at legane har tid til samarbeid Leggja til rette for kurs

Nye krav i revidert akuttmedisinforskrift	Oppfylle krav til bakvakt, kurs i akuttmedisin og vald i nære relasjonar	Gjennomføra kurs for 6 legar og 4 sjukepleiarar i 2017 og 4 legar og 3 sjukepleiarar i 2018
Krav om lege som om nødvendig kan rykkja ut i bakvakt for turnuslege	Sikra god og trygg pasientbehandling og trygge arbeidstilhøve for turnuslegen	Etablere bakvaktordning for 10 x 2 turnuslegevakter i 2017.
Systematisk øving og trening/samtrening av lokale akuttmedisinske team	Koma i gong med systematisk øving og trening i regi av interkommunal legevakt	Laga og iverksetja øvingsplan i samarbeid med dei to andre legevaktstasjonane i legevaktområdet
Ventetid på ambulanse	Avklara behovet og ansvaret for ei akutthjelpar - teneste	Gjennomføra møte om akutthjelpar oppgåver og funksjon
Kvam legevakt er ein typisk helge- og ferielegevakt	Opplæring av innbyggjarane til å ta kontakt i forkant for å avtala tid for frammøte	Informera om legevakttilbodet på heimesida og i lokalavisa
Implementera smittevern i dagleg drift/den praktiske kvardagen	Aktiv haldning til smittevern i dagleg drift	Gjera kjent revidert smittevernplanen og ta i bruk infeksjonskontrollprogram
Det er for få helsepersonell som vaksinerer seg mot influensa	Auka talet på helsepersonell med 10 % fleire vaksinerte årleg	God informasjon om fakta om smittevern til helsearbeidarar
Varierende tal flyktningar som kjem til Kvam	Gode helsetilbod til våre nye landsmenn	Systematisera arbeidet i flyktninghelseteamet
Mange ugjorde oppgåver innan miljøretta helsevern (MRH) Manglar teknisk hygienisk personell til tilsyn	Tilsyn med og godkjenning av skular og barnehagar Tilsyn med andre tilsynsobjekt	Laga plan for MRH Kjøp av ingeniørteneste
Interkommunal legevakt vert utvida	Fagleg forsvarleg legevakttilbod for innbyggjarane i Kvam	Evaluera ordninga (som del av plan for legetenesta) og vurderer vidare deltaking i samarbeidet
Journalssystemet i pleie og omsorg har ikkje tilpassa legejournal Utfordring med lang ventetid på pålogging	Eit velfungerande datasystem og rask pålogging	Opplæring Vurdera alternativt journalssystem for legane Melde avvik til IT og lukka avvik

Utvalde nøkkeltal

KOSTRA – brutto driftsutgifter 232, 233 og 241 per innbyggjar

Tidsserie

Nivået i Kvam ligg over dei andre, men gjekk noko ned i 2015. Kommunen har satsa på kommunehelse, noko som og viser igjen i kommunebarometeret, der kommunen ligg høgt på fleire av tenestene.

	1238 Kvam		EKG11 Kostragrupp e 11	EKA12 Hordaland	EAKUO Landet uten Oslo	EAK Landet
	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Fysioterapiårsverk per 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	13	12,8	9,6	8,5	9,1	9
Årsverk av fysioterapeuter pr. 10 000 innb. 0-5 år. Funksjon 232	0,5	1	6,1	1,7	5,7	5,5
Årsverk av fysioterapeuter pr. 10 000 innbyggere. Funksjon 241	10,7	10	7,7	7	7,4	7,3
Andel timer av fysioterapeuter med fast lønn og turnuskandidater. Funksjon 241	35,9	30,7	30,8	34,4	31,1	30,8
Fysioterapitimer pr. uke pr. beboer i sykehjem	0,94	1,21	0,36	0,44	0,38	0,41

	1238 Kvam		EKG11 Kostragrupp e 11	EKA12 Hordaland	EAKUO Landet uten Oslo	EAK Landet
	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	11,6	12,9	11,7	10,1	10,5	10,5
Brutto driftsutgifter pr. innbygger. Funksjon 232, 233 og 241, konsern	3990	3961	3445	2912	3014	2973
Fastlegeregisteret: gjennomsnittlig listelengde	889	882	988	1149	1102	1128

Kommunebarometer

Helse

7,5 % vekt i barometeret

	Rapporterte nøkkeltall			Karakter			Plass
	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2016
LEGEDEKNING: Andel legeårsverk per 10.000 innbyggere (10 % vekt innen sektoren)	11,6	11,6	12,9	2,3	2,4	2,7	163
HELSEØSTER: Antall årsverk per 10.000 innbyggere under 5 år (5 %)	69	53	91	3,1	2,6	3,5	171
PSYKISK HELSEARBEID: Antall psykiatriske sykepleiere per 10.000 innbyggere (10 %)	1	0	1	1,4	1,1	1,3	378
JORDMOR: Antall årsverk per 10.000 fødsler (10 %)	85	91	115	2,0	2,2	2,6	96
INNLEGGELSER: Antall innleggelses på sykehus per 1.000 innbyggere (15 %)	267,8	254,8	223,4	4,1	4,5	4,6	141
SKOLEHELSE: Andel barn m fullført undersøkelse innen utgangen av 1. trinn (10 %)	98	96	100	5,7	5,4	6,0	1
HJEMMEBESØK: Andel hjemmebesøk, nyfødte innen to uker etter hjemkomst (10 %)	100	100	100	6,0	6,0	6,0	1
HELSESTASJON: Timer åpent i uka (5 %)	2,0	2,0	2,0	1,4	1,5	1,4	137
MEDISINBRUK: Diabetesmedisin, per 10.000 innbyggere (5 %)	19	19	19	6,0	6,0	6,0	13
MEDISINBRUK: Hjerne- og karmedisin, per 10.000 innbyggere (5 %)	123	126	128	5,5	5,2	5,2	61
MEDISINBRUK: Medisinbruk samlet per 10.000 innb. (5 %)	660	665	658	2,8	2,6	2,8	197
FOREBYGGING: Netto driftsutgifter forebygging, kr per innb - snitt fire år (10 %)	406	438	417	5,2	5,2	5,1	36

4.8.3 Økonomiske rammer

Kommunehelse	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelag	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
232 Forebygging - skule og helsestasjonsteneste	5 518	6 853	6 221	278	6 499	6 499	6 499	6 499
233 Anna forebyggjande helsearbeid	1 952	2 282	2 397	43	2 441	2 441	2 441	2 441
241 Diagnose, behandling, rehabilitering	14 606	15 565	16 820	-1 083	15 737	15 737	15 737	15 737
Kommunehelse	22 075	24 700	25 438	-762	24 676	24 676	24 676	24 676

232 Forebygging - skule og helsestasjonsteneste har ein netto auke på 0,3 mnok. Statleg satsing og auke i rammetilskotet har gitt ei auke på 0,2 mnok helsestasjon og skulehelsetenesta til 0,2 årsverk for styrking av tilbodet til ungdom. Vidare er det ein reduksjon knytt til reinhald på 0,3 mnok og lønnsauke og andre mindre endringar på til saman 0,2 mnok.

Funksjon 233, anna forebyggjande helsearbeid har ingen vesentlege endringar

Funksjon 241 er redusert med 1,1 mnok. Midlar i samband med ØH seng legevakt er flytta til ny funksjon (Akutthjelp helse og omsorgstenesta) . I Statsbudsjettet for 2017 vart diagnoselista for fysioterapi kutta, og som ein konsekvens av dette må pasientar som tidlegare har hatt fritak må betala eigenandel. Det er lagt til 0,1 mnok i eigenandelsinntekt fysioterapi for neste år, medan det er trekt ut 0,3 mnok frå rammetilskotet. Endringar elles er auka kostnader driftstilskot legar og fysioterapeutar, interkommunal legevakt på Voss og kostnader reinhald legekantor. Innsparingskrav innan kommunehelse på 1 mnok er vidareført, samt ca. 0,3 mnok pga. auka driftsutgifter legevakt.

4.9 Pleie og omsorg

4.9.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 234 - Aktivisering eldre og funksjonshemma, 253 – Helse- og omsorgstenester i institusjon, 254 – Helse- og omsorgstenester til heimebuande, 255 – Medfinansiering somatiske tenester (gått ut f.o.m. 2015), akutthjelp helse- og omsorgsteneste («ØH-seng», oppstart 1.1. 2016) og 261 – Institusjonslokale.

Pleie- og omsorgstenesta yt individuell hjelp til dei som treng omsorg, behandling og pleie gjennom heimetenesteomsorg og institusjonsomsorg. Tenesta rettar seg mot personar i alle aldersgrupper. Dei største gruppene er eldre, personar med utviklingshemming og personar med psykiske vanskar og/eller rusproblem. Dei siste åra har det vore ein auke i brukargruppa under 67 år. Me opplever at denne gruppa ofte har meir samansette behov, og at dei er meir ressurskrevjande.

Pleie- og omsorgstenesta har som overordna mål at innbyggjarane skal få hjelp på lågaste effektive omsorgsnivå. Det betyr mellom anna at flest mogleg skal få bu heime lengst mogleg. Heile helse- og omsorgstenesta er organisert for å nå dette målet, og det er viktig at «omsorgstrappa» frå hjelp i heimen til spesialisert sjukeheimstilbod fungerer.

Institusjonsomsorg og heimetenesteomsorg er organisert i 14 arbeidsgrupper fordelt på Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm:

- 5 institusjonsgrupper lokalisert på Strandebarmheimen, Toloheimen og Øysteseheimen
- 5 heimetenestegrupper lokalisert i Strandebarm, Norheimsund, Øystese og Ålvik
- 4 grupper som gir tilbod til personar med utviklingshemming, lokalisert i Norheimsund og Øystese.

Det er 51 langtidsplassar i institusjon, 13 på Strandebarmheimen, 16 på Toloheimen og 22 på Øysteseheimen, alle einsengs-rom. I periodar i 2016 har inntil 3 av desse vore nytta som 2-sengsrom grunna stort press i tenesta. Om lag halvparten av langtidsplassane er tilbod tilrettelagt for personar med demenssjukdom.

Det er dagtilbod for eldre på Strandebarmheimen, Øysteseheimen og i Ålvik omsorgsbustader. Dagtilbod for utviklingshemma er på Øysteseheimen. Det er totalt 51 dagplassar, 25 av desse er spesielt tilrettelagde for personar med demens og 6 plassar spesielt tilrettelagde for personar med utviklingshemming.

Kvam herad har 49 trygdebustader og 103 omsorgsbustader for utleige. Omsorgsbustadane i Tolo omsorg og på Mikkjelsflaten er heildøgns omsorgstilbod, dvs. at det er personell tilstades heile døgnet.

Det er 3 nattevaktteam i kommunen, i Strandebarm, i Norheimsund og Øystese/Ålvik.

Kvam herad har sjukeheimslege i heil stilling knytt til Toloheimen. Sjukeheimslegen har pasientoppgåver, systemarbeid og samarbeidsoppgåver med eksterne samarbeidspartar. Ved Øysteseheimen og Strandebarmheimen er det sjukeheimslegar i deltidstillingar.

Pleie og omsorg har tilbod om matombringning i heimetenesta og har avtale med Hardanger AKS om middagslevering til institusjonane og heimetenesta.

Pleie og omsorgsleiar har overordna ansvar for institusjons- og heimetenesteomsorga og har kontor på Toloheimen. Det er om lag 190 årsverk i avdelinga og fordelinga er slik:

- 55 årsverk i institusjonsomsorg
- 115 årsverk i heimetenesteomsorg, av desse 42 årsverk i omsorg til utviklingshemma
- 8 årsverk til dagsenter
- Om lag 13 leiarårsverk

Samhandlingsreforma legg føringar for at fleire oppgåver skal flyttast frå sjukehus til kommunen og at kommunen skal leggja til rette for *å gje behandling før, i staden for og etter sjukehusbehandling*. Kvam har tilpassa seg desse endringane, og Kvam lokalmedisinske senter er eit viktig tiltak i denne utviklinga. Senteret skal vera eit lokalt helsetilbod der Kvam herad mellom anna samarbeider med helseføretaket om tenester før eller etter sjukehusinnlegging. Helsetilbodet skal skåna pasientar for lange reiser til behandling, kontrollar og opplæring når dei kan få eit like godt eller betre tilbod i nærmiljøet sitt. Senteret er «ei overbygning» for fleire funksjonar som i dag er samlokaliserte på Toloheimen. Der er:

- base for pleie og omsorgstenesta
- base for kommunale fysio- og ergoterapeutar
- tenestekontor for helse og omsorg
- Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling
- øyeblikkeleg hjelp døgntilbod (ØHD-seng)
- dialysesatelitt frå Helse Bergen
- Kvam lokale hjelpemiddellager
- treningslokale for rehabiliteringspasientar
- Kvam legevakt
- ambulansestasjon
- polikliniske tenester frå Helse Bergen

Samlokaliseringa legg til rette for god samhandling og godt samarbeid internt på Toloheimen og eksternt med andre samarbeidspartar i kommunen og i spesialisthelsetenesta.

Ved å samla tilbod og kompetanse på Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling (KRB) vert tilbodet styrkt. Tenesta har fått eit sterkare fagmiljø som styrkjer den medisinske oppfølginga av pasientane. Kommunen tek i dag imot sjukare og meir behandlingkrevjande pasientar enn tidlegare. Pasientane er ofte alvorleg sjuke, har eit komplekst sjukdomsbilete og krev avansert behandling.

Avdelinga har 16 senger og gjev tilbod om utgreiingsopphald, avlastning, rehabilitering, behandling og omsorg ved livets slutt (palliasjon). Ei (1) seng vert nytta til øyeblikkeleg hjelp døgntilbod (ØHD-seng). Tilbodet vart etablert 1.1.2016. Kvam har avtale med Helse Bergen om ØHD-senga og samarbeidsavtale med Voss kommune om tilbodet på natt.

Skal KRB fungera etter intensjonen, er det avgjerande at pasientar som er ferdigbehandla i avdelinga kan tildelast anna kommunalt tilbod utan ventetid.

Helse Bergen har dialysesatelitt i avdelinga. Tilbodet vart etablert i november 2013 med 2 dialysestasjonar og utvida med 1 ny dialysestasjon i 2016. Tilbodet er i drift 3 dagar i veka og vert finansiert av Helse Bergen.

Lokalt hjelpemiddellager er lokalisert på Toloheimen og organisatorisk knytt til KRB. Vaktmeister og ergoterapeut arbeider ved lageret og har ansvar for utlån av tekniske hjelpemiddel både for kortvarig og langvarig behov. Vårt lokale hjelpemiddellager har nært samarbeid med Hjelpemiddelsentralen i Hordaland.

Kreftkoordinator er ei prosjektstilling delvis finansiert med midlar frå Kreftforeningen. Stillinga er organisatorisk knytt til avdelinga og har nært samarbeid med alle tenestene i helse og omsorg. Stillinga skal evaluerast i løpet av 2017.

Det er 20,19 årsverk i avdelinga fordelt på 35 personar.

Gjennom opptrappingsplanen for psykisk helse i 1998-2008 og opptrappingsplanen for rusomsorg 2014-2016 vart tenester innan rus og psykisk helse styrkt på fleire område. Sentrale styresmakter varslar ytterlegare styrking innan rusomsorga i 2017. Avdeling Rus og Psykisk helse (RoP) yt tenester til personar i heile kommunen. Avdelinga har kontor i gamle Norheimsund ungdomskule. Tilboda frå avdelinga vert gjeve på kontoret eller i klienten sin heim. Arbeidsoppgåvene spenner frå opplysningsarbeid, førebyggjande arbeid, tidleg innsats, kartlegging, oppfølging, behandling og rehabilitering av personar med både lettare psykiske vanskar, alvorleg psykisk sjukdom og rusproblematikk. Det er brei kompetanse i personalgruppa, også psykologkompetanse. Kommunen gjev lågterskel- aktivitetstilbod, individuelle støttesamtalar, ulike gruppetilbod og meistringskurs, t.d. meistring i belastningar og depresjon.

Det er 7,5 årsverk i avdelinga; leiar, psykolog, psykiatriske sjukepleiarar, ruskonsulentar og miljøarbeidarar. Kvam herad har motteke statlege tilskot til ruskonsulentstillingane og kommunepsykolog.

Helse og omsorg har eige tenestekontor (Stab- og forvaltarkontor) lokalisert på Toloheimen. Det er 6 årsverk ved kontoret. Koordinerande eining er lokalisert her. Kontoret har ein koordinerande funksjon for pleie- og omsorgstenester og handsamar søknader om tenester, i tillegg til følgjande oppgåver:

- sakshandsaming av bustøtte
- merkantil støttefunksjon for avdelingane utført frå resepsjonen på Toloheimen
- arkivansvar for pleie og omsorgstenesta og dei kommunale tenestene i Nav
- koordinatoroppgåver på innkjøp for helse og omsorg
- IT-ansvar i eininga, dvs. systemansvar for elektroniske fagsystem, opplæring knytt til desse, oppgåver knytt til iplos og KOSTRA-rapportering og systemansvar for internt kvalitetssystem.
- ulike prosjektarbeid, t.d. Velferdsteknologiprojektet

4.9.2 Mål og tiltak

Hovudmål for helse og omsorg- frå kommunedelplan for helse og omsorg 2015-30

Helse og omsorgstenesta i Kvam skal skapa framtidretta, fagleg forsvarlege og likeverdige tenester som sikrar befolkninga eit profesjonelt, tilgjengeleg og effektivt tenestetilbod.

Helse og omsorgstenesta skal leggja til rette for at kvar enkelt kan ta ansvar for eiga helse gjennom fysisk aktivitet, sosialt fellesskap og tilrettelegging av eigen livssituasjon

«Helse i alt me gjer» skal prega tenestetilbodet.

Hovudutfordringa for pleie- og omsorgstenesta i framtida er å greia tilpassa drifta i tråd med faglege og individuelle krav, sentrale føringar og økonomisk ressursar. Utfordringsbilde er på den eine sida knytt til fleire yngre brukarar og fleire eldre (demografi) og på den andre sida knappheit på kvalifisert personell og behov for betre medisinsk kompetanse.

Kommunehelse og Pleie og omsorg

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Kommunehelse og Pleie og omsorg har til saman innsparingskrav på kr. 5,8 mnok	Greia innsparingskravet	<p>Vurdera aktuelle område for innsparing, laga plan og gjennomføra denne</p> <p>Vurdera alle ledige stillingar-om dei er aktuelle for innsparing</p> <p>Vurdera « styrt» nedbemanning</p> <p>Bruka « Lean» som metode i effektiviseringsprosessar, fjerna « tidstjuvar» og få meir tid til brukarretta oppgåver</p>

Pleie og omsorg

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak
<p>Auka press i tenesta:</p> <p>Auka hjelpebehov og fleire brukarar som søker om hjelp</p> <p>Auka tal utskrivingsklare pasientar i sjukehus</p> <p>Auka tal pasientar på KRB som ventar på institusjonsplass eller omsorgsbustad.</p> <p>Ventelister på langtidsplass, omsorgsbustad og trygdebustad</p>	<p>Fagleg forsvarleg, heilskapleg og koordinert tenestetilbod</p> <p>Fleksibelt tenestetilbod tilpassa den enkelte sine behov</p> <p>Nok institusjonsplassar og omsorgsbustader</p> <p>Ta imot pasientar frå sjukehus straks dei er ferdig behandla</p> <p>Auka rehabiliteringstilbodet til heimebuande</p>	<p>Leggja til rette for tilbod på lågaste effektive omsorgsnivå</p> <p>Vidareutvikla tverrfaglege team rundt brukaren</p> <p>Styrka bemanninga i heimetenesta slik at dei kan ta imot meir hjelpetrengjande brukarar i heimen</p> <p>Bruka 3 tosengsrom inntil nye institusjonsplassar er ferdige</p> <p>Gjennomføra planlagt utbyggingsprosjekt med 10 nye institusjonsplassar</p> <p>Starta forprosjekt om vidare utbygging i tråd med politisk vedtak og helse- og omsorgsplan: Renovera Strandebarmheimen, førebu demenslandsby, planleggja institusjonstilbod og omsorgsbustad fram i tid</p>

		<p>Prioritera rehabiliteringsopphald for heimebuande</p> <p>Ta imot fleire utskrivingsklare pasientar straks dei er ferdigbehandla i sjukehus</p>
<p>Leggja til rette for eigenmeistring slik at flest mogleg kan leva sjølvstendige liv</p>	<p>Auka fokus på tidleg innsats og førebyggjande arbeid</p>	<p>Innføra Kvardagsrehabilitering som tenestetilbod</p> <p>Tilby styrke-balansetrening i grupper for eldre heimebuande</p> <p>Vera ei synleg teneste og ein ressurs som bidreg til auka kjennskap om psykisk helse og rusvanskar</p>
<p>Tildeling av heimetenester har auka</p>	<p>Fagleg forsvarleg tenestetilbod i tråd med lov og forskrift</p> <p>Rett hjelp til rett tid på rett nivå</p>	<p>Evaluera tildelingskriterie for heimetenesta</p> <p>Revurdera dei politisk vedtekne serviceerklæringane</p> <p>Utarbeida kriterium rett til opphald i sjukeheim eller bustad for heildøgns omsorgsteneste, jfr. lovendring 1.7.2016.</p> <p>Leggja fram politisk sak om kriterie og ventelister for opphald i institusjon og heildøgns omsorgstenester</p>
<p>Øyeblikkeleg hjelp døgntilbod i kommunen- nytt lovverk</p>	<p>Øyeblikkeleg hjelp døgntilbod for både somatikk, rus og psykisk helse</p> <p>Auka bruk av ØHD-seng på Toloheimen</p>	<p>Utarbeida retningslinjer for målgruppa rus og psykisk helse og førebu oppstart 1.1.2017</p> <p>Vurdera kriteria for tilbodet og gjera tilbodet kjent for legane</p> <p>Vidareutvikla god samhandling med legane og auka bruk av ØHD-senga</p>

Framtidsretta tenester	Leggja til rette for nytenking, satsa på innovasjon og ta i bruk velferdsteknologiske løysingar	Vidareføra prosjekt Velferdsteknologi Kjøp av nytt varslings- og telefonsystem i institusjon og omsorgsbustader og nye tryggleiksalarmar for heimebuande Ta i bruk løysingar som E-lås, døralarm, sengealarm mm
Dagtilbod for personar med demens - plikt til å tilby dagaktivitetstilbod til heimebuande personar med demens frå 1.1.2020	Vidareutvikla tilbodet	Etablera prosjekt og søkja om øyremerka midlar
Samarbeid med pårørande og frivillige	Vera gode støttespelarar for pårørande Auka frivillig deltaking i helse og omsorg	Gi god informasjon, ha god dialog, gje støtte og fagleg veiledning til pårørande Leggja til rette for frivillig arbeid og etterspørje kva dei frivillige ønskjer å bidra med Samarbeida med Lions og Grannehjelpa mellom anna i prosjekt « Saman på sykkel» Leggja til rette for meir kultur og aktivitetstilbod
Samarbeid med helseføretaket	Godt og tett samarbeid God og sikker kommunikasjon Gode og tilgjengelege spesialisthelsetenester nært til pasienten	Gjera samarbeidsavtalar kjende for helsepersonell i kommunen Nytta elektronisk meldingsutveksling i dialogen om pasientar Delta i samarbeidsfora og møteplassar Arbeida for nye spesialisthelsetenestetilbod lokalt

Bu- og hjelpetilbod til personar med utviklingshemming	Gode tenestetilbod i tråd med lov og forskrift og føringar i ny NOU om menneske og utviklingshemming - ideologi, rettigheter og virkemidlar	Evaluera tilbod knytt til arbeid, helse og bustad Samhandla med andre , t.d. vaksenopplæringa
Bu- og hjelpetilbod for personar med psykisk helse og rusproblem	Gode bu- og hjelpetilbod	Vurdera ulike buformer Miljøarbeid Fokus på helseutfordringar Meiningsfulle aktivitetar
Rettsikkerheit for bruk av makt og tvang overfor enkelt personar med utviklingshemming	Dei tilsette skal ha kunnskapar om regelverket og gjera rett vurdering i forhold til lovverk og førebyggja og avgrensa bruk av makt og tvang	Opplæring for tilsette og støttekontaktar i regelverk om bruk av makt og tvang
Mange vert sjukemelde grunna stress, lettare psykiske lidingar og psykosomatiske smerter	Rask hjelp og raskt tilbake til arbeid	« Hjelp til jobbmeistring» eit behandlingstiltak i samarbeid med kommunepsykolog, fastlegane og Nav
Organisering	Fjerne « tidstjuvar» for å få meir tid til brukarretta oppgåver	Nytta «Lean» som metode i forbetningsprosessar Vurdera gruppestrukturar Utvida bruk av Mobil pleie og Mobil plan Utvida bruk av Multidose Vurdera « Stille rapport» Lukka avvik knytt til påloggingsproblem og andre problem knytt til datautstyr og programvarer
Kvalitet, kompetanse og rekruttering	Viser til målsetjingar under: <i>Kvam herad som arbeidsgjevar</i>	Laga kompetanseplan Vidareutvikla systemarbeid Leggja til rette for kurs, hospitering, internundervisning

		<p>Leggja til rette for E-læringskurs</p> <p>Prioritera støtte til grunnutdanning og vidareutdanning, spesielt for helsefagarbeidarar og desentralisert sjukepleiarutdanning</p> <p>Ta imot fleire lærlingar</p> <p>Ta i bruk årsturnus</p> <p>Arbeida for heiltidskultur</p> <p>Redusera bruk av vikarbyrå</p> <p>Vurdera tiltak som rekrutterer nyutdanna sjukepleiarar til sommarjobb</p>
Betalingsordning for tenester til heimebuande		<p>Evaluera gjeldande abonnementsordning</p> <p>Vurdera eigenbetaling i samband med innføring av velferdsteknologiske løysingar</p>

Utvalde nøkkeltal

	1238 Kvam		EKG11 Kostragrup pe 11	EKA12 Hordaland	EAKUO Landet uten Oslo	EAK Landet
	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Institusjoner (f253+261) - andel av netto driftsutgifter til plo, konsern	45,4	45,3	41,9	45,9	44,4	44,9
Tjenester til hjemmeboende (f254) - andel av netto driftsutgifter til plo, konsern	49,2	49,7	53,4	47,6	50,3	49,6
Aktivisering, støttetjenester (f234) - andel av netto driftsutgifter til plo, konsern	5,4	4,9	4,7	6,6	5,3	5,4
Netto driftsutgifter, pleie og omsorg pr. innbygger 80 år og over, konsern	323 215	318 217	361 749	378 224	371 181	376 869
Netto driftsutgifter, pleie og omsorg pr. innbygger 67 år og over, konsern	112 888	108 964	111 865	117 030	109 342	111 348
Mottakere av hjemmetjenester, pr. 1000 innb. 80 år og over. Korrigerede brutto driftsutg pr. mottaker av hjemmetjenester (i kroner), konsern	458	456	357	327	328	325
208 655	210 040	242 476	247 440	237 965	236 939	
Brukerbetaling, praktisk bistand, i prosent av brutto driftsutg, konsern	1,1	1,2	1,2	1,4	1,3	1,2
Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over	12,2	12,6	17,4	20,1	18,1	18,5
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på institusjon	9,9	9,4	12,9	14,4	13,2	13,6
Korrigerede brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass, konsern	1 187 865	1 148 787	1 027 924	1 004 436	1 050 987	1 067 592
Brukerbetaling i institusjon i forhold til brutto driftsutgifter, konsern	9,7	10	13,1	13,9	13	13,2
Andel hjemmetj.mottakere med omfattende bistandsbehov, 0-66 år	26,6	23,6	20,4	22,8	19,9	20

Kommunebarometer

Eldreomsorg

20 % vekt i barometeret

	Rapporterte nøkkeltall			Karakter			Plass
	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2016
BEMANNING: Andel ansatte med fagutdanning (10 % vekt innen sektoren)	75	65	72	3,7	1,0	3,2	276
BEMANNING: Tid med lege og fysioterapeut på sykehjem (10 %)	2,04	1,74	2,05	6,0	6,0	6,0	9
BEMANNING: Årsverk av ergoterapeut og geriatrisk sykepleier per 1.000 innb. over 80 år (10 %)	9	9	7	2,6	2,6	2,3	287
PROFIL: Hvor stor andel av de over 80 år med tjenester, får den hjemme? (10 %)	83	82	83	5,6	5,4	5,7	28
TILSYN: Andel på sykehjem med tilsyn av lege (5 %)		47	40		2,9	2,4	233
TILSYN: Andel på sykehjem med tilsyn av tannhelsepersonell (5 %)		22	13		1,8	1,1	254
DEMENTE: Andel plasser til demente, mot antall over 80 år på sykehjem (5 %)	37	49	46	3,6	4,3	4,0	129
ENEROM: Andel brukertilpasset enerom på sykehjem med bad/wc (5 %)	93	99	96	5,5	5,9	5,6	206
KORTTIDSPASSER: Gjennomsnittlig oppholdstid per plass, målt i dager (10 %)	30	47	46	4,4	2,7	2,7	266
SAMHANDLING: Antall døgn på sykehus for utskrivningsklare pasienter, per 10.000 innb. (5 %)	149	522	674	2,7	1,0	1,0	426
BEHOV: Andel av 67+ med bistand, som har stort omsorgsbehov (2,5 %)	11	13	12	4,8	4,5	4,5	82
HELSETILSTAND: Dødelighet i prosent av landsgjennomsnittet (100 - snittet) (7,5 %)	75	76	78	6,0	6,0	6,0	19
TILBUD: Gjennomsnittlig antall timer praktisk bistand i hjemmet (2,5 %)	4,8	5,0	6,1	2,0	2,0	2,2	292
TILBUD: Gjennomsnittlig antall timer hjemmesykepleie (2,5 %)	4,6	5,1	5,4	2,7	2,8	3,0	128
TRYGGHET: Trygghetsalarm per 1.000 hjemmeboende eldre over 80 år (5 %)	34	36	39	3,0	3,2	3,6	197
BRUKERE: System for brukerundersøkelser i hjemmetjenesten/institusjon (5 %)	6	4	2	6,0	4,3	2,7	266

Det er store variasjonar i rangeringa innanfor eldreomsorga. På utskrivingsklare pasientar låg kommunen heilt på botnen i 2015, men har og fleire plasseringar i toppen som tid lege og fysioterapeut på sjukeheim og helsetilstand.

4.9.3 Økonomiske rammer

Pleie og omsorg	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelag	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
234 Aktivisering eldre og funksjonshemma	6 642	5 749	6 480	1 515	7 995	7 995	7 995	7 995
253 Helse- og omsorgstenester i institusjon	53 548	56 973	56 994	-3 157	53 838	53 838	53 838	53 845
254 Helse- og omsorgstenester til heimebuande	62 526	61 925	62 701	203	62 904	62 404	62 404	62 411
255 Medfinansiering somatiske tenester	-165	0	0	0	0	0	0	0
256 Akutthjelp helse- og omsorgstenesten	23	0	0	2 191	2 191	2 191	2 191	2 191
261 Institusjonslokaler	4 080	4 870	5 271	-1 871	3 400	3 400	3 400	3 400
Pleie og omsorg	126 653	129 518	131 446	-1 120	130 326	129 826	129 826	129 841

Funksjon 234 aukar med 1,5 mnok i budsjettframlegget. Dagsenter eldre mottek tilskot frå Helsedirektoratet for å drive dagsenter for brukarar med demens. Midlar som ikkje har vorte brukt tidlegare år, var sett av på øymerka fond. I 2016 er ein del av desse fondsmidlane nytta i drift og investering. I 2017 er det forventa å få eit tilskot på ca. 2,2 mnok som er budsjetttert brukt i drift på auke i transport (0,5), mat (0,2), velferdstiltak (0,3), inventar og liknande (0,4), totalt ein auke på 1,4 mnok. I tillegg er det ein lønsvekst på 0,2 på funksjon 234. I 2016 vart det overført 0,1 mnok til Grannehjelpa i samband med prosjekt Ekstremisme og Radikalisering. Dette fell vekk i 2017.

Funksjon 253. Helse og omsorgstenester i institusjon er redusert med 3,2 mnok. Brukarbetalingar aukar med 1 mnok, og 1,6 mnok er overført til funksjon 256 for ØHD-seng. Det er lagt ein auke på fysioterapistilling på 0,2 mnok, ferievikar (0,2) og lærlingar (0,2), men det er og innsparingar i engasjement (0,6) som er overført til omsorgsbustad og andre stillingar (0,6).

Funksjon 254 er auka med 0,2 mnok. Utgiftene til faste stillingar er auka med 1,3 mnok, men innsparingskrav på -1 mnok, trekkje nivået ned att. Utgifter aukar til ferievikarar (0,1), lærlingar (0,1) og brukarstyr personleg assistent (0,2). 0,3 mnok er lagt til drift på grunn av nytt krav til arbeidstøy for tilsette i heimetenesta. Sjukelønsrefusjonen er auka med 1 mnok, men det fell vekk ei intern overføring frå barnevern på 0,3 mnok.

Funksjon 256. Akutthjelp, eller «ØH-seng» starta ved nyttår i 2016, men vart ikkje budsjetttert på. Det er lagt inn 2,2 mnok f.o.m. 2017. Lønnskostnader og noko driftsutgifter knytt til tenesta er flytta frå funksjon 241 og 253.

Funksjon 261. 1,8 mnok i utgifter til reinhald og FDV er overført til andre tenester.

4.10 Sosialteneste

4.10.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 242 – Rådgjeving, rettleiing og sosialt førebyggjande arbeid, 243 – Tilbod til personar med rusproblem, 273 – Arbeidsretta tiltak i kommunal regi, 275 – Introduksjonsordning, 276 – Kvalifiseringsordning og 281 – Økonomisk sosialhjelp.

Nav Kvam yt ulike tenester til innbyggjarane i Kvam. Nav-kontoret har både statlege og kommunale oppgåver. Nav-leiar er kommunalt tilsett, men Nav Hordaland delfinansierer stillinga. Det er 17 årsverk ved kontoret, 4 av desse er statlege årsverk.

Den statlege delen av Nav-kontoret har ansvar for oppfølging av arbeidssøkjjarar, sjukemelde og personar i arbeidsavklaringsløp. Dei tilsette skal også rettleia personar i andre statlege ytingar t.d. pensjon, uførepensjon, foreldrepengar og ulike bidragsordningar.

Den kommunale delen av Nav-kontoret har oppgåver og ansvar knytt til sosialteneste og flyktingeteneste og har om lag 12 årsverk. Sosialtenesta har ansvar for sakshandsaming etter Lov om sosiale tenester i Nav. Dette inneber rådgjeving, økonomisk stønad (sosialhjelp) og butilbod for bustadlause. Tenesta har ansvar for å setja i verk og følgja opp personar i kommunalt kvalifiseringsprogram (KVP). Dette er arbeidsretta tiltak som skal føra fram til utdanning eller ordinært arbeid. Tenesta utfører mange individuelle samtalar og har ofte lange individuelle oppfølgingsløp.

Tenesta har og oppgåver som:

- Gjeldsrådgjeving til innbyggjarane i Kvam herad
- Handsamer saker om bustadtilskot frå Husbanken
- Skaffa bu-tilbod til bustadlause

I samband med innføring av aktivitetsplikt for sosialhjelp har Nav Kvam etablert avdeling «Ressurs». På bakgrunn av individuelle vurderingar vert det sett i verk ulike arbeidsretta tiltak for personar som mottek sosialhjelp, med tett oppfølging av den einskilde. Målet er å ha færrest mogleg passive sosialhjelpsmottakarar. Enkelte personar kan få fritak frå aktivitetsplikta grunna medisinske vurderingar.

Flyktingtenesta har ansvar for å busetje flyktingar som kjem til Kvam. Kvam heradstyre gjer vedtak om tal flyktingar kommunen skal ta imot. Det er vedtak om å busetja 110 personar i ein 4 års periode (30 personar i 2016 og 2017 og 25 personar i 2018 og 2019). Tenesta har ansvar for oppfølging av flyktingar i ein periode på 5 år frå busetjingsdato. Busetjing inneber å ha tett samarbeid med Integrerings- og mangfaldsdirektoratet (IMDI) om kven som skal busetjast i Kvam., Viktige oppgåver er å ta imot, finna bustad, og bistå med praktisk tilrettelegging for dei som kjem.

Tenesta har ansvar for koordinering, oppfølging og integrering av flyktingar, og mellom anna sikra at Kvam oppfyller krava i Introduksjonslova. Tenesta fattar vedtak etter Lov om introduksjonsordning. Det er særskilt viktig at tenesta har eit godt fulltidsprogram for alle flyktingar som har rett til introduksjonsprogram. Dersom flyktingtenesta skal lukkast i sitt arbeid, er det viktig med god samhandling og godt samarbeid med andre kommunale tenester som t.d. barnehage, skule, andre helse – og omsorgstenester og teknisk eining.

Avdeling for alkohol og servering (tidlegare skjenkekontroll) er organisert i eining for Samfunn og utvikling og lokalisert på rådhuset. Tenestene vert ytt som del av funksjon 242 – Rådgjeving, rettleiing og sosialt førebyggjande arbeid. Avdelinga har i dag 6 tilsette som gjennomfører kontrollar i alle 11 medlemskommunane (Eidfjord, Odda, Voss, Granvin, Ullensvang, Vaksdal, Kvam, Jondal, Fusa, Samnanger og Ulvik). Avdelinga har ansvar for sakshandsaming av saker om serveringsløyve og sals- og skjenkeløyve i Kvam og rådgjev dei andre kommunane. 1.januar.2016 vart det innført krav i alkoholforskrifta om at det skal vera minst to kontrollørar ved kontroll av skjenkestadar. Dette gjeld berre skjenkekontroll og ikkje salskontroll.

I området som er omfatta av samarbeidet, skal det i 2016 gjennomførast 660 kontrollar. Det er 78 salsløyve, 141 skjenkeløyve og 76 einskildløyve (ambulerande løyve). Butikkane vert kontrollert på dagtid og skjenkestader vert kontrollert i helgene og om kveldane.

Avdelinga driv jamleg med kurs og opplæring i kommunen.

4.10.2 Mål og tiltak

Frå Strategiplan for integrering 2015-2019:

Alle innbyggjarane i Kvam skal vera ein del av lokalsamfunnet ved å delta å bidra i fellesskapet

Alle innbyggjarane skal ha same moglegheit til å delta i samfunnet ut frå individuelle føresetnader og potensiale

Alle innbyggjarande har plikt til å bidra innanfor sine føresetnader og sitt potensial

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak
Busetja flyktningar	<p>Sikra heiltids-introduksjonsprogram i tråd med lovverk</p> <p>Fleire ut i arbeid eller utdanning</p> <p>60% av deltakarane i introduksjonsprogrammet skal vera i arbeid eller utdanning etter 2 år</p> <p>100% av arbeidsføre flyktningar skal vera i arbeid eller utdanning etter 3 år</p> <p>Styrkja programrådgjevarane sin praksis i kartlegging av individuell kompetanse</p>	<p>På bakgrunn av individuell kartlegging av kompetanse og motivasjon, og kunnskap om tilbod i kommunen, skal det utarbeidast karriereplan for arbeid og utdanning</p> <p>Tilby språk- og arbeidspraksis i tråd med karriereplan</p> <p>Leggja til rette for permisjon i programmet for lønna arbeid</p> <p>Inngå faste avtalar med bedrifter og verksemder i Kvam herad</p> <p>Nytta kvalifisert tolk ved behov</p> <p>Styrkja flyktningane sine grunnleggjande ferdigheiter i lesing, skrivning m.m Både munnleg, skriftleg og bruk av digitale medier. Søkja om prosjektmidlar</p> <p>Kompetansehevingstiltak for programrådgjevarane</p>

Aktivitet for sosialhjelp	Redusera tal langtids sosialhjelpsmottakarar Kvam skal ikkje ha fleire enn 5 personar som har sosialhjelp som einaste inntekt etter 6 månader	Vidareutvikla og prioritera Nav Kvam si Ressurs-gruppa Arbeida for fleire aktivitetar
Sjenkekontrollar	Oppfylle krava i alkoholforskrifta	Minst to kontrollørar ved kontroll av skjenkestadar i heile skjenkekontrollområdet.

Utvalde nøkkeltal

	1238 Kvam		EKG11	EKA12	EAKUO	
	2014	2015	Kostragrupp e 11	Hordaland 2015	Landet uten Oslo 2015	EAK Landet 2015
Andelen sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere i alderen 20-66 år	4,2	4,2	4,2	4,2
Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år	3,9	3,9	3,9	3,9

Kommunebarometeret

Sosial

7,5 % vekt i barometeret

	Rapporterte nøkkeltall			Karakter			Plass
	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2016
STØNADSTID: Snitt stønadslengde for mottakere mellom 18 og 24 år (15 % vekt innen sektoren)	5,8	5,4	5,8	1,0	1,0	1,0	386
STØNADSTID: Snitt stønadslengde for mottakere mellom 25 og 66 år (10 %)	6,5	6,5	6,4	1,0	1,0	1,0	418
STØNADSTID: Andel som går over 6 måneder på stønad (10 %)	50	50	48	1,0	1,0	1,0	379
ØKONOMI: Andel av mottakerne som har sosialhjelp som hovedinntektskilde (10 %)	31	36	34	4,9	4,0	4,9	72
AKTIVITET: Mottakere av kvalifiseringsstønad, andel av de som går over 6 måneder på sosialhjelp (10 %)	8	23	11	1,1	2,1	1,5	170
ØKONOMISK RÅDGIVNING: Brukere som får gjeldsråd, som andel av langtidsmottakere av sosialhjelp (5 %)							
BOLIG: Andel søknader om kommunal bolig som blir innvilget (10 %)	71	75	96	4,0	4,1	5,7	76
INDIVIDUELL PLAN: Brukere som har individuell plan, som andel av langtidsmottakere (5 %)	10,8	7,8	8,2	1,5	1,4	1,3	120
FOREBYGGING: Netto driftsutgifter til veiledning og sosialt forebyggende arbeid - per mottaker (5 %)	2 911	3 451	3 700	2,7	2,9	3,0	148
AKTIVITET: Netto driftsutgifter til kvalifiseringsprogrammet per bruker (10 %)	133	59	130	4,4	2,3	3,6	74
KRISESENTER: Totale kostnader til krisesenter, per innbygger (10 %)	0	44	49	1,0	2,0	1,7	349

Kvam ligg lågt i rangering i høve stønadslengder, noko som ligg til grunn for målsetjingane under aktivitet for sosialhjelp.

4.10.3 Økonomiske rammer

Sosialteneste	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphøveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
242 Rådgjeving, rettleiing og sosialt føreb. arbeid	5 378	9 128	9 710	-257	9 453	9 453	9 453	9 453
243 Tilbod til personar med rusproblem	272	2	2	13	15	15	15	15
273 Arbeidsretta tiltak i kommunal regi	3 694	3 928	3 928	2	3 931	3 931	3 931	3 931
275 Introduksjonsordning	4 918	5 509	5 509	1 636	7 145	7 145	7 145	7 145
276 Kvalifiseringsordninga	1 429	1 701	1 701	-1	1 700	1 700	1 700	1 700
281 Økonomisk sosialhjelp	10 211	7 797	8 397	-600	7 797	7 297	6 797	6 797
Sosialteneste	25 902	28 067	29 248	793	30 041	29 541	29 041	29 041

Funksjon 242. Sosialkontortjeneste har ein reduksjon på ca. 0,3 mnok.

Sals- og skjenkekontroll er redusert med ca. 0,1 mnok netto, elles er det andre interne justeringar som nettel gjev ein reduksjon å 0,2 mnok. Bl.a. er ikkje stillingar og morsmålsassistentar i skulen vidareført til 2017.

Funksjon 243 og 273 har ingen vesentlege endringar.

Funksjon 275 – introduksjonsstønad er auka frå 27 til 35 plassar, 1,5 mnok. Sjukelønsrefusjon er estimert 0,1 mnok høgare.

Funksjon 276 har ingen vesentlege endringar.

Funksjon 281 – Økonomisk sosialhjelp er teke ned med 0,6 mnok i tråd med innsparingskrav. Endringar økonomiplan perioden er innsparing økonomisk sosialhjelp 0,5 mnok i 2019 og 2020.

4.11 Barnevern

4.11.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 244 – Barnevernteneste, 251 – Barneverntiltak når barnet ikkje er plassert av barnevernet og 252 – Barneverntiltak når barnet er plassert av barnevernet.

Barneverntenesta er ei lovpålagt teneste. Barneverntenesta i Kvam er organisert i eining oppvekst og som ein del av Kvam familie og læringscenter (KFL).

Barnevernet vert i hovudsak regulert ut frå Lov om barneverntjenester. Barnevernet si hovudoppgåve er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deira helse og utvikling, får naudsynt hjelp og omsorg til rett tid. Barneverntenesta skal søke å avdekke omsorgssvikt, åtferds-, sosiale og emosjonelle problem, og sette i verk tiltak i forhold til dette, så tidleg at barn unngår å få varige problem. Tenesta skal gjennomføre ei undersøking og setje inn hjelpetiltak der det vurderast å vere behov for det. Hjelpetiltak har som formål å bidra til positiv endring hos barnet og i familien. Over 80 % av tiltaka barnevernet sett i verk skjer i samarbeid med familiane. Døme på hjelpetiltak er familieveiledning, avlastning- eller støttetiltak, familieråd, barnehageplass, støttekontakt, leksehjelp, miljøarbeid i heimen osv. Barnevernet sitt arbeid er ei blanding av hjelp, støtte og kontroll.

Dersom det ikkje er mogleg å avhjelpe barnet sine behov eller endre forholda i heimen ved hjelpetiltak, kan barneverntenesta, med eller utan samtykke frå foreldre, flytte barnet ut av heimen. Om foreldra ikkje er einig, er det fylkesnemnda som skal avgjere kor barnet skal bu. Fylkesnemnda er ein partsnøytral og uavhengig statleg instans som tek avgjerder om tvang i barnevern- og sosiale saker. Barnets beste er ein rettesnor for barnevernet og fylkesnemnda sine avgjerder. Prinsippet om barnets beste inneber at kva som er til det beste for barnet skal vere avgjerande når tiltak, for eksempel omsorgsovertaking, vert vurdert. Alle omsorgsovertakingar er i utgangspunktet midlertidige. Dette inneber at dersom det er sannsynleg at foreldra kan gje barnet forsvarleg omsorg, og ei flytting tilbake til foreldra ikkje vil gje barnet alvorlege problem, skal eit vedtak om omsorgsovertaking opphevast av fylkesnemnda.

Barn som ikkje kan bu heime skal fortrinnsvis få bu i fosterheim. Institusjonstiltak kan nyttast, men hovudsakleg for korte periodar og dersom dette er det beste alternativet. Barneverntenesta skal, uavhengig av kva tiltak som er sett i verk, følgje opp barnet og familien så lenge tiltaka varar.

Frå 01.06.16 omorganiserte kommunen den delen av barneverntenesta som var direkte knytt opp mot tiltaksarbeidet. Familieveileidarane er ikkje lenger ein del av barneverntenesta, men inngår i ei eigen tiltaksavdeling i Kvam familie og læringscenter.

Barneverntenesta har færre saker enn på fleire år, medan alvorret i sakene er høgt. I samband med at det er etablert eit lågterskeltilbod i Kvam, går det i retning av eit meir spesialisert barnevern. Dette er i tråd med forslag til ny barnevernlov. Dette inneber at kvar einskild sak krev store personal- og økonomiske ressursar. Når det gjeld dei plasserte barna mottar barnevernet fleire krav frå foreldre om tilbakeføring, og om nye behandlingar i fleire rettsinstansar. Dette medfører kostnader til juridisk bistand.

Einslege mindreårige flyktingar

Kvam heradstyre vedtok i mars 2016, etter anmodning frå IMDi, at heradet skal ta imot einslege mindreårige flyktingar (EMF) og at barneverntenesta skal ha ansvar for mottak og tiltak rundt EMF. Barnevernet har rekruttert fosterheimar og hybelvertar for å busette einslege mindreårige ungdommar og var i gang med å opprette bufellesskap. På grunn av endringar i tilkomst av flyktingar vart det i september 2016 bestemt å ikkje oppretta bufellesskapet. I oktober 2016 orienterte IMDi heradet om at kommunen ikkje får tildelt fleire einslege mindreårige flyktingar i 2017 då det ikkje er behov for å busetja fleire EMF i Kvam.

Dei ungdomane som allereie er komne skal barnevernet fylja opp vidare. Det er oppretta ein kombinasjonsklasse i samarbeid med Øystese gymnas og vaksenopplæringa der ungdomane får eit tilrettelagt grunnskuletilbod.

Utvalde nøkkeltal

KOSTRA

		Kvam		Gruppe 11	Hordaland	Landet uten	Landet
		2014	2015	2015	2015	2015	2015
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten, konsern	Kroner	9 744	10 099	8 679	8 202	8 331	8 371
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år	Prosent	4,0	4,3	:	4,2	4,8	4,8
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-22 år	Prosent	3,1	3,3	:	3,2	3,7	3,7
Andel barn med tiltak som ikke er plassert (funksjon 251) ift. ant innb.0-17 år	Prosent	2,6	3	:	2,8	3,2	3,2
Andel barn med tiltak som er plassert (funksjon 252) ift. ant innb. 0-17 år	Prosent	1,4	1,3	:	1,4	1,7	1,6
Produktivitet							
Brutto driftsutgifter per barn (funksjon 244), konsern	Kroner	61 410	63 553	:	44 209	43 159	44 505
Brutto driftsutgifter til tiltak (funksjon 251, 252) per barn med tiltak, konsern	Kroner	175 135	157 532	:	159 900	150 755	148 121
Andel undersøkelser med behandlingstid innen 3 måneder	Prosent	83	80	77	82	82	83
Andel barn med tiltak per 31.12. med utarbeidet plan	Prosent	71	92	:	89	86	86
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år	Årsverk	4,6	4,6	4,1	4	4,3	4,3
Andel meldinger som går til undersøkelse	Prosent	79,6	90	:	82,2	79,6	80,3
Andel undersøkelser som førte til tiltak	Prosent	40	52,5	:	42,9	42,8	41,7

Kommunebarometer

Barnevern

10 % vekt i barometeret

	Rapporterte nøkkeltall			Karakter			Plass
	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2016
ÅRSVERK: Stillinger med fagutdanning, per 1.000 barn 0-17 år (20 % vekt i sektoren)	4,1	4,6	4,6	3,0	2,9	2,8	172
SAKSBEHANDLINGSTID: Andel undersøkelser m behandlingstid under 3 mnd (20 %)	79	83	80	4,5	4,5	4,3	231
SAKSBEHANDLINGSTID: Andel undersøkelser med behandlingstid under 3 mnd, snitt: siste fire år (15 %)	67	65	72	3,3	2,9	3,4	249
PLAN: Andel barn med utarbeidet plan (5 %)	55	71	92	2,1	3,3	5,1	158
PLAN: Andel barn med utarbeidet plan, snitt siste fire år (5 %)	58	62	69	2,4	2,0	2,6	328
PLAN: Andel barn under omsorg som har omsorgsplan (10 %)	73	80	93	3,1	3,6	5,0	176
TILTAK I HEIEMMET: Andel saker med tiltak i hjemmet (10 %)	67	67	68	4,4	4,5	4,7	100
TIDLIG INNSATS: Netto utgifter til forebygging, helsestasjon og skolehelsetjeneste (5 %)	8 759	11 122	12 039	2,9	3,3	3,9	85
SAKSBEHANDLING: Avsluttede undersøkelser, per årsverk kryttet til saksbehandling og adm. (5 %)	7	4	9	1,8	1,1	2,5	262
BRUKERPERSPEKTIV: Brukerundersøkelser siste fire år (5 %)	0	0	0	1,0	1,0	1,0	206

Tabellen under viser hvor stor prosentvis forskjell det er fra kommunens eget kostnadsnivå og opp eller ned til de ulike målestokkene. Minus: Kommunen er billigere enn målestokken.

	Snitt landet	Snitt fylke	Snitt gruppe	Topp 100	Topp fylke	Topp gruppe
Grunnskole	13	10	8	16	16	20
Pleie og omsorg	-7	-9	-7	2	10	6
Barnehage	-1	-4	-1	4	10	8
Barnevern	43	35	32	74	243	86
Sosialtjeneste	45	37	28	81	110	102
Kommunehelse	11	28	19	36	32	66
Administrasjon	18	17	18	25	37	49

Teoretisk skal forskjellene mellom kommunene være utjevnet ved at vi korrigerer for utgiftsbehovet slik det framkommer i statsbudsjettet.

Det har i flere år vore ein uttalt nasjonal ambisjon om at flest moglege barn skal få hjelp i heimen. Barnevernet i Kvam har jobba i tråd med den nasjonale ambisjonen og kommunen har litt fleire tiltak i heimen enn gjennomsnittskommunen.

Det er lovregulert at alle barn med tiltak i heimen skal ha tiltaksplan. På nasjonalt nivå har 86 % av desse barna tiltaksplan. I Kvam ligg me over landssnittet og 92% av barna med tiltak i heimen har tiltaksplan. Barn som det offentlege har omsorga for skal ha omsorgsplan. I Kvam har 93 % av desse barna omsorgsplan.

Regjeringa har over fleire år styrka barnevernet med fagstillingar. I 2015 flata veksten ut og landsnittet er no 4,3 fagstillingar pr. 1000 mindreårige mellom 0-17 år. I Kvam har me 4,6 fagstillingar pr. 1000 mindreårig og me ligg såleis midt på treet samanlikna med dei kommunane som kjem best ut på kommunebarometeret.

Kvam har dei siste åra satsa målretta på tidleg innsats og får såleis god rangering på kommunebarometeret på denne indikatoren.

Kostnaden i barnevernet i Kvam ligg over kommunegruppe 11, Hordaland og landssnittet. Me har litt færre barn med barnevernstiltak enn landet, men me brukar meir ressursar på dei barna som får hjelp . Det er spesielt barna som er plassert utanfor heimen og som kommunen har omsorg for me brukar meir ressursar på enn kommunegrupper 11, Hordaland og landet. Drifta av sjølve barneverntenesta ligg også over landssnittet.

4.11.2 Mål og tiltak

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak i budsjettår
Undersøkingarbeid	<ul style="list-style-type: none"> Barneverntenesta skal gjennomføra alle undersøkingar på under 3 månader og skriva grundige undersøkingrapportar i alle saker, tilpassa alvoret i saka. Barneverntenesta skal ikkje nytta sakkunnig bistand utan at det er særskilt naudsynt. Alle barn skal få anledning til å medverke i undersøkinga. 	<ul style="list-style-type: none"> Ei gruppe på tre sakshandsamarar jobbar for å betre rutineane for undersøkingarbeidet. Rutineane skal implementerast i heile tenesta i 2017. Tavlemøter der samtaler med barn er eit fokusområde. Kurs, opplæring og interne øvingar i samtaler med barn.

Tiltaksarbeid	<ul style="list-style-type: none"> • Barnevernet skal gje alle familiar som mottar hjelpetiltak tilbod om familieråd. • Barnevernet skal utarbeide tiltaksplanar overfor alle barn og familiar som mottar hjelpetiltak. • Alle barn, som er i stand til det, skal få moglegheit til å medverke i tiltaks- og evalueringsarbeidet. • Tiltaka og planane skal evaluerast kvar 3. månad. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opplæring i bruk av metoden familieråd. • Ei gruppe på tre sakshandsamarar jobbar for å betre rutineane for tiltaksplanarbeidet. Rutineane skal implementerast i heile tenesta i 2017. • Tiltaksplanane skal innehalde tidspunkt for evalueringsmøter og evalueringsspørsmål til barn, føresette, tiltakspersonar og evt. samarbeidspartar.
Barn under omsorg	<ul style="list-style-type: none"> • Alle barn under omsorg skal ha ein omsorgsplan. • Alle barn som bur i fosterheim skal ha besøk av barneverntenesta minimum 4 gonger pr. år. • Alle barn som bur i fosterheim skal ha ein årleg oppfølgingsplan. • 50 % av barna under omsorg skal få tilbod om familieråd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei gruppe på tre sakshandsamarar jobbar med å betre rutineane for fosterheimsarbeidet. Rutineane skal implementerast i heile tenesta i 2017.
Utadretta verksemd	<ul style="list-style-type: none"> • Alle samarbeidspartar i Kvam herad skal ha kjennskap til barneverntenesta sitt arbeidsfelt. • Alle samarbeidspartar i Kvam herad skal vite kor dei kan venda seg dersom dei har ein bekymring. 	<ul style="list-style-type: none"> • Barneverntenesta skal delta i tverrfaglege fora og kome ut i skular og barnehagar for å informera og hjelpe til med å lage rutinar for når og korleis ein handterer og melder i frå om ein bekymring for eit barn. • Barneverntenesta utarbeidar samarbeidsavtalar med tenester der dette er naudsynt.

Einslege mindreårige	<ul style="list-style-type: none"> • Integrere alle EM ungdomar ved eit tverrfagleg samarbeid i kommunen og med frivillige organisasjonar • Auka kunnskap om traumebevisst omsorg 	<ul style="list-style-type: none"> • Kurs for dei tilsette som jobbar med EM ungdomane • Setja i verk miljøarbeid inn mot ungdomane • Jobba med rekruttering av personar som har kunnskap om EM og som kan bidra i integrerings- og inkluderingsarbeidet.
Kostnader v/barneverntenesta	<ul style="list-style-type: none"> • Redusera driftskostnadane ved barneverntenesta 	<ul style="list-style-type: none"> • Ikkje bruka konsulenttenester v/sjukemelding og heller nytta vikar. • Vurdera ulike godtgjeringar til fosterheimar • Vekentleg veiledning til sakshandsamarane

4.11.3 Økonomiske rammer

Barnevern	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphøveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
244 Barnevernteneste	4 997	4 824	4 506	263	4 769	4 769	4 769	4 769
251 Barneverntiltak når barnet ikkje er plassert av barnevernet	2 159	3 003	2 988	-286	2 702	2 702	2 702	2 702
252 Barneverntiltak når barnet er plassert av barnevernet	9 095	9 524	8 728	-1 070	7 659	7 659	7 659	7 659
Barnevern	16 251	17 351	16 222	-1 093	15 130	15 130	15 130	15 130

Funksjon 244 Barnevern har ei auke på 0,3 mnok. Det er ein reduksjon i bruk av konsulent og juridisk bistand på 1 mnok og auke i faste stillingar på 1,2 mnok da det no er tilsett i vakante stillingar, samt at stilling for koordinering av arbeidet med einslege mindreårige flyktningar ligg under denne funksjonen mens statstilskotet er på funksjon 252. Vidare er det mindre endringar på 0,1 mnok.

Funksjon 251 Barneverntiltak når barnet ikkje er plassert av barnevernet har ein reduksjon på 0,3 mnok knytt til løn.

Funksjon 252 Barneverntiltak når barnet er plassert av barnevernet har ein reduksjon på 1 mnok. 0,3 mnok er reduksjon i hjelpetiltak og 0,5 er tilskot til einslege mindreårige flyktningar der utgifta ligg på funksjon 244. Resten av reduksjonen på 0,2 mnok er knytt til færre plasserte barn enn budsjettert i 2016.

4.12 Vatn, avlaup, avfall og renovasjon

4.12.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 340 – Produksjon av vatn, 345 – Distribusjon av vatn, 350 – Avlaupsreinsing, 353 – Avlaupsnett/innsamling av avlaupsvatn, 354 – Tømming av slamavskillarar og 355 – Avfall.

Tenesteområdet omfattar ansvaret for produksjon og levering av tenester knytt til drikkevatt og mottak av spillvatn frå tilknytte abonnentar i Kvam herad, samt Eikedalen i Samnanger kommune. Vidare omfattar tenesteområdet innsamling av slam som vert utført av ein totalleverandør, og innsamling av avfall som skjer i regi av BIR.

Kvam herad har 5 vassverk, 12 trykkaukestasjonar, 10 høgdebasseng og eit om lag 130 km langt distribusjonsnett for drikkevatt. Vasstrykk til abonnentar er minimum 2 bar, og med eit rettleiande trykk på mellom 3-6 bar.

Avlaupsnettet er om lag 90 km langt. Kvam herad har kommunale nett og anlegg fordelt på heile kommunen. Det er 30 pumpestasjonar og pr. i dag 2 reinseanlegg (silanlegg) for avlaup. I tillegg til dette eit høgt tal på kummar for forsyning av drikkevatt og mottak av avlaup fordelt over heile kommunen.

Arbeidsoppgåver knytt til VA er til dømes drift og tilsyn av drikkevasskjelder/ inntak/vassverk/pumpestasjonar/reinseanlegg/brannhydrantar, prøvetaking av drikkevatt og avlaup, utspyling av leidningsnettet, reingjering av høgdebasseng, lekkasjesøk, videokøyring av leidningsnettet, badevassprøvar, samt ansvar for sigevassleidning frå bosstippen for å nemne noko.

4 stillingar fordelt på 3,8 årsverk driftar VA-nettet og anlegga. I tillegg kjem driftsleiar for VA, som i tillegg har ansvar for gjennomføring av fleire investeringsprosjekt.

4.12.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettår
Arbeidet med nye kommunedelplanar for vatn og avlaup vart starta opp i 2016, men er ikkje ferdigstilt.	Kommunedelplanar for vatn og avlaup	Ferdigstille og sende kommunedelplanane for vatn og avlaup til politisk handsaming.
<p>Fylkesmannen i Hordaland handsamar og har tilsyn med kommunen sitt utsleppsløyve.</p> <p>I løyvet set fylkesmannen krav om tiltak som må verta gjennomført innan nærare fastsette fristar.</p> <p>Vilkåra er sette av miljøomsyn, og der det er viktig at kommunen jobbar for å oppfylle dei krav fylkesmannen set.</p>	Stetta vilkår i fylkesmannen sitt utsleppsløyve for Kvam herad	<p>Redusera talet på overlaup og driftsstopp i avlaupspumper med 5 %.</p> <p>Laga tiltaksplan for tilførsel av overvatn til avlaupssystemet.</p> <p>Dokumentera verknadsgrad for avlaupsnett ved modell eller anna.</p> <p>Laga saneringsplan for dårlege kummar (felleskummar, trykkreduksjonskummar og kummar med dårleg forankring).</p>
<p>Mattilsynet set krav til kommunen sin produksjon av drikkevatn.</p> <p>Desse krava må derfor verta utført i tråd med dei tidsfristar Mattilsynet set for tiltaka.</p>	Stetta krav frå Mattilsynet	<p>Laga saneringsplan for dårlege kummar (felleskummar, trykkreduksjonskummar og kummar med dårleg forankring).</p> <p>Gjera ferdig prøvetaking i Kalderassen for å vurdere om dette vil vera eit betre inntakspunkt for vassverket på Skålheim.</p> <p>SikrA vassverket på Skålheim mot utfall av reinseanlegg ved straumstans.</p>

Vann, avløp og renovasjon

2,5 % vekt i barometeret

	Rapporterte nøkkeltall			Karakter			Plass
	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2016
GEBYR: Årsgebyr, vann, avløp, renovasjon og feiing (15 % vekt innen sektoren)	6 740	5 266	8 866	5,8	6,0	4,7	115
VANNFORBRUK: Snitt forbruk per tilknyttet innbygger (15 %)			273			4,5	225
VANNLEKKASJE: Estimert lekkasje per meter ledning per år (15 %)			2			5,3	137
STYRING: Andel av husholdningene med vannmåler (15 %)	65	60	70	4,3	4,0	4,5	85
FORNYING: Andel fornyet vannledningsnett siste tre år (10 %)	0,9		0,2	3,5		1,5	230
FORNYING: Andel fornyet spillvannnett siste tre år, avløp (10 %)	1,0	1,1	0,5	5,0	4,2	2,3	115
ALDER: Beregnet snittalder for vannledningsnett (5 %)	33		31	3,1		3,3	203
ALDER: Beregnet snittalder for spillvannnett (5 %)	31	21	22	3,6	5,1	5,0	64
VALGMULIGHET: Antall muligheter for å påvirke renovasjonsgebyr (10 %)	1	5	5	2,0	6,0	6,0	9

4.12.3 Økonomiske rammer

Vatn, avlaup, avfall og renovasjon	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelag	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
340 Produksjon av vatn	3 368	3 816	4 066	-259	3 807	3 807	3 807	3 807
345 Distribusjon av vatn	-7 787	-8 097	-8 105	-334	-8 439	-10 689	-10 689	-10 689
350 Avlaupsreinsing	1 899	1 769	1 969	173	2 142	2 142	2 142	2 142
353 Avlaupsnett / innsamling av avlaupsvatn	2 217	-3 084	-3 092	468	-2 624	-2 874	-6 374	-6 374
354 Tømming av slamavskillere	-415	598	598	-380	218	218	218	218
355 Innsamling av avfall	-907	-918	-918	-228	-1 145	-1 145	-1 145	-1 145
Vatn, avlaup, avfall og renovasjon	-1 624	-5 917	-5 483	-559	-6 042	-8 542	-12 042	-12 042

Funksjon 340 og 345 som omhandler produksjon og distribusjon av vatn er redusert med totalt 0,6 mnok og overført til avlaupsfunksjonane 350 og 355 for å få ei jamnare fordeling av lønskostnadane knytt til VA-tenestene. Ihht. sjølvkostutrekninga skal gebyrinntektene i funksjon 345 auka med 2 mnok årleg frå 2018 og ut økonomiplanperioden.

Løn i funksjon 354 er redusert med 0,4 mnok for overføring til andre VA-tenester.

I funksjon 355 er det årlege tilskotet til etterdrift av Tolomarka er auka med 0,2 mnok.

4.13 Plan, byggesak, oppmåling, kulturminne, natur og nærmiljø

4.13.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 301 – Plansaksbehandling, 302 – Byggesaksbehandling og eigarseksjonering, 303 – Kart og oppmåling, 335 – Rekreasjon i tettstad, 360 – Naturforvaltning og friluftsliv og 365 - Kulturminnevern.

Del av 301, private reguleringsplanar og funksjon 302 og 303, kjem inn under sjølvkostfinansierte tenester, og kan dekkast inn med 100% gebyrinntekter. *Kvam herad subsidierer framleis desse tenestene frå den ordinære drifta, men har som mål å gjera dei sjølvfinansierte som eit av innsparingstiltaka.*

Arbeidet med arealplanar, dette gjeld kommuneplanen sin arealdel, kommunedelplanar for avgrensa geografiske område og reguleringsplanar vert gjort på eining for samfunn og utvikling. Tematiske kommunedelplanar vert gjennomført innanfor den eininga der tenesta eller oppgåvene naturleg høyrer til. Kwart fjerde år legg kommunen fram kommunal planstrategi, med prioritering av det offentlege planarbeidet innanfor kvar heradsstyreperiode. Planstrategien tek for seg kommunen sine utfordringar dei komande åra, og skal synleggjera trongen til nye planar, opp i mot tilgjengelege ressursar og utfordringar. Kvam herad legg fram sin planstrategi i heradsstyremøtet i desember 2016, same møtet som budsjettet vert vedtatt.

Funksjon 302 omfattar handsaming av søknader om dispensasjons-, byggje- og delingsløyve samt tilsyn og ulovleg oppfylgning etter plan- og bygningslova. Vidare handsamer avdelinga søknad om løyve til tiltak etter havne- og farvannslova, veglova og forureningslova. Dette er tenester som er gebyrlagt etter sjølvkostprinsippet.

Funksjon 303, kart og oppmåling/Geodata omfattar handsaming av søknader om oppmåling og matrikkulering av grunneigedomar, arealoverføring, grensejusteringar m.m. Dette er tenester som er gebyrlagt etter sjølvkostprinsippet. Vidare tildeler avdelinga nye adresser, og det pågår ein større jobb med å tildele adresser til alle hytter i heradet. Geodata omfattar og arbeid med kartforvaltning. Arbeidet er organisert gjennom GEOVEKST samarbeidet og Norge digitalt avtalen, som sikrar Kvam inntekter til kartproduksjon. Kvam herad er originaldatabasevert for fylgjande kart; byggbasen, Vegbase, markslagskart, planbasen, VAbasen. Geodata forvaltar og mange kartprogram levert frå Norconsult, Powel Gemini og Norkart.

I funksjon 335 ligg det utgifter til offentlege plasser, torg og park/grøntanlegg og reinhald av offentlege toalett. Ansvar for grønntanlegg omfattar hovudsakleg arbeidet med å vedlikehalde om lag 60 kommunale uteområde og friområde. Mykje av dette arbeidet vert utført i nært samarbeid med Bergen og Omland Friluftsråd (BOF), men der kommunen åleine har ansvaret for tilsyn og renovasjon knytt til park og badestrendene i Øystese og Norheimsund. Utanom vekstsesongen vert året nytta til rehabilitering av områda, kontroll og ettersyn. Kommunegartnaren har og ansvaret for kontroll av leikeutstyr og leikeplassar. For å ta klare ettersynet med grønntanlegga i vekstsesongen, er ein avhengig av å nytte sommarvikarar i tillegg til egne tilsette. Innan park har ein normalt 2 stillingar fordelt på 1,5 årsverk. Om sommaren vert dette auka til mellom 7-8 personar.

I funksjon 360 ligg viltforvaltning som Kvam herad kjøper av Ullensvang herad, festeutgifter for friluftsområder og kontingent i Bergen og omland friluftsråd.

Kvam herad forvaltar store delar av sine friluftsområde igjennom sitt medlemskap i Bergen og omegn friluftsråd, nokre friluftsområde vert og forvalta av kommunen sjølv, medan andre område vert forvalta via samarbeid i mellom Kvam herad, Bergen og omland friluftsråd og, og lokale grendelag/grendeutval.

Kvam herad har lenge arbeidd med å få på plass ein kulturminneplan. Denne skulle etter planen verta ferdigstilt sommaren 2016, men stoppa opp på grunn av vakant stilling.

4.13.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Byggesak, kart og oppmåling		
Sjølvkost	Redusera lisenskostnader Auka gebyr 20%	Gjennomgang av lisensar for å sjå på moglegheiter for oppseiing, endring Gebyret må regulerast på grunnlag av sjølvkostnadsanalysar vår/haust.
Byggesakshandsaming	Betre og meir effektiv sakshandsaming	Bete rutinar i alle ledd av sakshandsaminga.
Tilsyn	Auka tilsyn	Peika ut prioriterte område for tilsyn
Geodata	Få gjennomført faganalysar av kartprogram	Definera brukarane sine behov, eksternt og internt.
Inntekter	Styrkja inntektsgrunnlaget	Vurdera auke av inntektene, med å sjå på 100% sjølvkost.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Rekreasjon, naturforvaltning og friluftsliv		
Trass fokus på å leggja til rette for lettstelte parkområder i kommunen, har kommunen mange grøntareal spreidd i ein langstrakt kommune. Ressursane innanfor området er avgrensa, og aktiviteten stor og konsentrert innanfor vekstsesongen. Samstundes er velstelte grøntområde viktig for kommunens omdøme, og forventningane til standard høg hjå kommunens innbyggjarar.	Velstelte park- og grøntområde	Gjennomføre prøveprosjekt knytt til nokre av kommunens park- og grøntområde for å lette arbeidet grasklypping og handtering av avfall.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Kulturminnevern		
Kulturminneforvaltning	Få på plass ei berekraftig kulturminneforvaltning i kommunen	Få godkjent kulturminneplan for Kvam herad

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Plan		
Kommunalt planarbeid	<i>Det skal til ei kvar tid vera samsvar i mellom tilgjengelege planressursar og tal planar i prosess</i>	Gjennomgang av tilgjengelege ressursar, planar og oppgåver.
Kommunalt planarbeid	<i>Få på plass offentlege og private reguleringsplanar innanfor lovpålagte fristar, med høg kvalitet som fremmar vekst og utvikling basert på berekraftige prinsipp.</i>	
Kommuneplanen sin arealdel	<i>Få lagt fram kommuneplanen sin arealdel til høyring og offentleg ettersyn.</i>	<i>Redusera andre arbeidsoppgåver og bruka meir ressursar på kommuneplanen sin arealdel.</i>

Kommuneplanen sin samfunnsdel.

Vert ikkje tatt opp til revisjon i 2017.

Kommuneplanen sin arealdel.

Kommuneplanen sin arealdel er godt i gang. Det har vore gjennomført to politiske arbeidsmøte i 2016. Arbeidet med høyring og offentleg ettersyn må på plass i 2017.

Kommunedelplanar

Kommunedelplan for tunnel –Kvamskogen.

I arbeidet med rassikring av Tokagjelet og ny og utbetra veg til Bergen, har Statens vegvesen sett på ulike løysingar. Løysingar som både ser på tunnel under heile Kvamskogen og løysingar med tunnel opp til Kvamskogen. Uavhengig av kvar tunnelen skal komma ut, så vil ei fornuftig løysing vera å setja i gang arbeidet med ein kommunedelplan for å få fram ulike alternativ for ein tunnelmunning ifrå Steinsdalen.

Reguleringsplanar

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Ny veg til Rosseland - Fjærabygde	Ny vegtilkomst til Fjærabygda/Rosseland.	Oppstart av reguleringsplan
Ålvik sentrum	Gjera Ålvik sentrum meir attraktivt.	Gjera ferdig reguleringsplan for Ålvik sentrum
Nytt industriområde i Øystese	Få på plass nytt næringsområde i Øystese	Fjerna motsegner og gjera endeleg vedtak av reguleringsplanen.
Bustadfelt på Laupsa	Sikra felles friluftskvalitetar for ålmenta på Laupsa	Gjera ferdig reguleringsplan for Laupsa

Reguleringsplanar**Ny vegtilkomst til Fjærabygda/Rosseland:**

Trafikken ved Steinsdalsfossen har auka på etter at det har komme nye parkeringsplassar, turistinformasjon, betre tilkomst til fossen mm. Auka trafikk har også gjort sitt til at trafikktilhøva er meir kaotisk ved området rundt fossen. Reguleringsplanen skal sikra ny og betre tilkomst over brua til Rosseland og Fjærabygda.

Finansiert via næringsfondet.

Ålvik sentrum:

Kommunen sette i gang arbeidet med reguleringsplan for sentrum av Ålvik i 2008. Ny plan har vore på høyring i 2014. I samarbeid med Statkraft har MAD arkitektar vore engasjert fram til sommaren 2015 med å utarbeida forslag til plassering og utforming av park som kan romma/nytte element frå riving av kraftstasjon/røyrsgata. Resultatet frå dette arbeidet vert no ein del av torgprosjektet som går ut på å gjera området rundt butikk/kafè og bibliotek meir attraktivt. Reguleringsplanen vil no verta justert. Planen er eit viktig grunnlag for sentrumsutvikling i Ålvik. Planen har vore på høyring og vert endeleg vedtatt i årsskiftet 2016/17.

Håfjellstunnel :

To reguleringsplanar som vart starta opp hausten 2011. Ny tunnel i frå Øystese til Fykkesund er hovudinnhaldet i den eine planen. Planen for Håfjellstunnelen vart lagt fram til offentleg ettersyn i 2014. Det er ikkje gjort endeleg vedtak, mellom anna fordi Statens vegvesen si fråviksnemnd ikkje kunne akseptera dei framlagde løysingane, hovudsakleg ved Fykkesundet. Statens vegvesen ynskte også ny sikkerheitsgjennomgang av tunnelen. Arbeidet er gjennomført, og det viser at det mogleg å få til ei løysing. Arbeidet er finansiert via eigne prosjekt og midlar i frå Statens vegvesen. Planen er pr. dags dato ikkje ein del Kvammapakken. I planstrategien er planen lagt på vent i 2017, for å avventa tilhøve til Kvammapakken/finansiering.

Reguleringsplan for Fv 7 Øystese - Laupsa/Skarpasvingen.:

Planen er ein del av arbeidet med Kvammapakken. Planen tek for seg vegutbetring og gang- og sykkelveg frå Øystese til Laupsa, samt utbygging av 84 husvære på Stronde. Planen er delt i to, i frå Øystese og til Laupsa er planen vedtatt. Strekkja mellom Laupsa og Skarpasvingen, her må det gjerast avklaringar i høve til kulturminne med fylkeskommunen og Riksantikvaren. Planen vert finansiert via Kvammapakken.

Reguleringsplan for Grustaket -Busdalen:

Reguleringsplan for nytt næringsareal i Øystese, samt tilførselsveg til Tolomarka. Planen vert lagt fram til høyring og offentleg ettersyn i 2015. Fylkesmannen og Noregs vassdrags- og energidirektorat har sett fram motsegn til planen. Planarbeidet har stoppa opp. Planen er finansiert via næringsfondet.

Ny ferjekai i Tørvikbygd

Ny ferjekai i samband med opprusting av ferjesambandet mellom Jondal og Tørvikbygd, for å ta i mot trafikken i frå Jondalstunnelen. Planen har vore på høyring og Hordaland fylkeskommune ber om ny plan, med eit mindre omfang av kaianlegget i Tørvikbygd. Arbeidet er så langt lagt på is. Ekstern finansiering via Statens vegvesen.

Reguleringsplan for Laupsa (privat plan - med offentlege interesser).

Kommunen har konsentrert seg om dei offentlege interessene i planen, som stort sett omhandlar friområdet og tilgjenge til strandsona på Laupsa. Motsegnene til planen er trekt.

Reguleringsplan for gang- og sykkelveg i frå Tokagjelet til Ungdomsheimen

Planarbeidet starta opp i 2015. Gjeld i frå den godkjente reguleringsplanen på strekkja mellom NAF'en og Ungdomsheimen. Hovudtema er gang og sykkelveg, avkøyrslar og busstopp, samt skibruer.

Arbeidet på vent, vil verta sett på i høve til kva som skjer med tunnel under Kvamskogen, evt opp på Kvamskogen. Finansiert via egne prosjektmidlar i kommunen og midlar i frå Statens vegvesen.

Reguleringsplan for gang- og sykkelveg i frå NAF til Eikedalen

Planarbeidet starta opp i 2015. Gjeld i frå den godkjente reguleringsplanen på strekkja mellom NAF'en og Ungdomsheimen. Hovudtema er gang og sykkelveg, avkøyrslar og busstopp, samt skibruer. Arbeidet på vent, vil verta sett på i høve til kva som skjer med tunnel under Kvamskogen, evt opp på Kvamskogen. Finansiert via egne prosjektmidlar i kommunen og midlar i frå Statens vegvesen.

Private reguleringsplanar som kan verta endelag handsama i 2017- opplistinga er ikkje uttømmende:

- Reguleringsplan for Tokagjelet Fjellstove
- Reguleringsplan for Torpe
- Reguleringsplan for Laupsa
- Reguleringsplan for Kvednaskogen
- Reguleringsplan for Teigaberget

Saksbehandling

2,5 % vekt i barometeret

	Rapporterte nøkkeltall			Karakter			Plass
	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2016
FRISTBRUDD: Andel byggesaker med overskredet frist (20 % vekt innen sektoren)	2	2	2	5,8	5,7	5,5	136
BYGGESAK: Behandlingstid saker med 3 ukers frist (20 %)	21	21	21	3,7	3,6	2,9	283
BYGGESAK: Behandlingstid saker med 12 ukers frist (20 %)	60	84	37	2,4	1,0	3,8	210
EIERSEKSJONERING: Behandlingstid (20 %)	10	21	14	5,4	4,8	4,7	167
REGULERINGSPLANER: Saksbehandlingstid (10 %)	225	353	252	4,2	2,9	4,0	185
OPPMÅLINGSFORRETNING: Saksbehandlingstid (10 %)	30	21	50	5,1	5,5	3,8	160

4.13.3 Økonomiske rammer

Plan, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphøveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
301 Plansaksbehandling	3 732	4 483	4 123	-247	3 876	4 956	2 956	2 977
302 Byggje-, delings- og seksjoneringsaker	362	537	287	5	292	292	292	292
303 Kart og oppmåling	867	1 263	1 023	343	1 366	1 366	1 366	1 366
335 Rekreasjon i tettstad	1 649	1 404	1 654	968	2 621	2 621	2 621	2 621
360 Naturforvaltning og friluftsliv	776	1 775	440	-53	387	387	387	387
365 Kulturminnevern	-96	200	200	0	200	200	200	200
Plan, byggesak, oppmåling, kulturminner, natu	7 291	7 686	7 727	1 015	8 742	9 822	7 822	7 843

Det er fleire større driftsprosjekt i funksjon 301, som er finansiert med overføringar frå fylket (kompensasjonsmidlar). Netto er det ein utgifteauke i konsulentkjøp finansiert med midlar frå fylket på 0,2 mnok. Det er overført del av ei stilling frå 301 til 302 (0,6). Elles er det andre mindre innsparingar på 0,2 mnok.

Det er ein auke i stilling på funksjon 302 på 0,6 mnok, flytta frå 301. På den andre sida er det lagt inn ein auke i gebyr på 0,6 mnok.

Auken på 335 gjeld tilbakeføring av ressursar frå andre tenester for reinhald og FDV på om lag 1 mnok. Ressursane vert truleg lån ut att i løpet av budsjettåret, men til kva funksjon er ikkje kjent endå.

Det er forventa ein reduksjon i kjøp av viltforvaltning til funksjon 360 i løpet av 2017.

Ingen endring i funksjon 365.

4.14 Kultur

4.14.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld ei rekkje funksjonar:

- 231 – Aktivitetstilbod born og unge
- 370 – Bibliotek
- 373 – Kino
- 375 – Museum
- 377 – Kunstformidling
- 380 – Idrett og tilskot til andre sine idrettsanlegg
- 381 – Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg
- 383 - Musikk- og kulturskule
- 385 – Andre kulturaktivitetar, tilskot andre sine kulturbygg
- 386 – Kommunale kulturbygg

Aktivitetar for menneske med nedsett funksjonsevne

Kulturavdelinga rekrutterer støttekontaktar etter vedtak gjort i avdeling for Stab og Forvaltning. Det er registrert ca. 120 støttekontaktar i kommunen, og det er auke i tal søknader om å få tildelt støttekontakt. Tenesta er lovregulert. Kulturavdelinga arbeider for integrering gjennom ulike aktivitetar knytt til lag/organisasjonar tilrettelagt for den enkelte brukar, samt fellesaktivitetar.

Bibliotek

Bibliotek er ei lovpålagt teneste for kommunane og er ein viktig del av kunnskaps- og kulturpolitikken i Noreg. Kvam bibliotek er organisert med hovudbibliotek i Norheimsund og avdelingar i Ålvik og Strandebarm. Kvam sel i tillegg ei 10 % stilling til Jondal. Kvam bibliotek er knytt til «Hardangerbiblioteka», som har felles nettside www.hardangerbiblioteka.no. I tillegg har Kvam bibliotek eigen Facebook- konto.

Lov om folkebiblioteka (2014) definerer kommunane si plikt til å ivareta innbyggjarane sine behov for bibliotektenester og gjer greie for biblioteka sitt verdigrunnlag og samfunnsoppdrag:

«Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet. Bibliotekenes innhold og tjenester skal gjøres kjent. Folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt biblioteksystem.»

Administrasjonen er i ferd med å revidera bibliotekplanen, som skal leggjast fram til politisk handsaming.

Kino

Kvam herad har kinosal i Ungdomshallen i Norheimsund sentrum, med filmframvisingar fleire gonger i veka. Tilbodet er rettar seg både mot born og vaksne. Kvam kino samarbeider skulane, Kvam filmklubb og Senioruniversitet for å gje eit så breitt tilbod som mogleg. Kinobesøket er aukande, og det er nye tekniske utfordringar knytt til digitaliseringa og formidling.

Museum

Hardanger og Voss museum organiserer Hardanger fartøyvernsenter, Kabuso, Ingebrikt Vikmuseum og Kvam bygdemuseum, som mellom anna omfattar Borgstova i Vikøy prestegard og Storeteigen i Øystese. I Kvam har me også eigne museum som Ålvik industriarbeidermuseum og Vikøy skulemuseum. I dag er

det selskapet Bygdagnist som driv på Storeteigen og grendeutvalet som Vikøy som driv den gamle skulen i Vikøy.

Kunstformidling

Kvam herad yter tilskot til ulike lag og organisasjonar i kommunen og har tilsett pianist i deltidsstilling.

Idrett

Kvam herad eig og driv mange idrettsanlegg i kommunen, men det er også anlegg som vert eigd og drive av private lag og organisasjonar. Kvam herad har ikkje eigen idrettskonsulent, men ansvaret for idrett er fordelt i mellom samfunn og utvikling og teknisk. Drifta av anlegga er det teknisk etat og idrettslaga som står for. Kvam herad har også eit godt samarbeid med idrettsrådet, som mellom anna set opp prioriteringsliste for spelemidlar. Den offentlege badinga vert drifta av idrettslaga i Ålvik og Strandebarm. Løypepreparering vert gjennomført fleire stadar i kommunen. Kvam herad bidreg med tilskot både på Kvamskogen og på Sjusete.

Kulturskule

Alle kommunar skal ha eit musikk- og kulturskuletilbod (Opplæringslova § 13-6). Kvam kulturskule driv med ordinær undervisning innan estetiske fag og er eit kulturelt ressurscenter i heradet. Kulturskulen samarbeider med grunnskulen og friviljuge organisasjonar med fokus på elevar under 20 år, og både lærarar og elevar er aktive og viktige aktørar i kulturlivet. Kulturskulen har også ansvaret for Den kulturelle skulesekken, UKM (Ung Kultur Møtes), Bornas verdsdag og Fleire fargar

Andre kulturaktivitetar, tilskot til andre sine kulturbygg

Leiar kulturavdelinga er løn under denne funksjonen. I tillegg ligg det her inne tilskot til andre.

Kommunale kulturbygg

Reinhald og FDV av eigne kulturbygg som Norheimsund kino og Ingebrigt Vik Museum.

4.14.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Aktivitetar for menneske med nedsett funksjonsevne	<i>Målet er å gje alle eit variert og tilrettelagt fritidstilbod ut frå eigne interesser og funksjonsnivå</i>	<p>Kvam herad arrangerer ulike aktivitetar for enkeltpersonar og som fellesarrangement. Det gjeld både Onsdagsklubb (med diskotek, basar, bingo og jolabord), bocciaturnering og vinteraktivitetsdag på Sjusete med deltakarar frå fleire kommunar i Hordaland.</p> <p>Kvam herad samarbeider med andre kommunar i Hordaland, Hordaland fylkeskommune og ulike lag og organisasjonar. Arrangementa er svært godt besøkt, og tiltaka gjev varierte og stabile aktivitetar.</p>

Tiltak for born og unge	Målsetjinga er å gje born og unge varierte kultur- og fritidstilbod.	<p>Ferieklubben gjev born i alderen 6-10 år eit dagtilbod 3 veker i sommarferien med aktivitetar knytt til opplevingar i nærmiljø, og utflukter.</p> <p>Det vert òg arrangert ferietilbod for born frå 11 år, samt familiar same veker som Ferieklubben, i samarbeid med m.a. Grannehjelpa, frivillige lag/organisasjonar og kommunale etatar i lag.</p> <p>Kulturkort og Ung Fritid rettar seg mot barn/unge, der målet er at alle skal kunna delta på kultur- og fritidsaktivitetar uavhengig sosial bakgrunn og økonomi. Samarbeid med lag/organisasjonar og ulike kulturinstitusjonar.</p>
Bibliotek	Ferdigstillta bibliotekplan	Gjennomføra tiltak i tråd med ny plan
Kino	<p>Gje godt kinotilbod til alle aldersgrupper med hovudvekt på barn og unge</p> <p>Fleire kinovitjingar pr. innbyggjar</p>	<p>Formidling av kinotilbodet for å nå ulike aldersgrupper.</p> <p>Samarbeid med t.d. lag/org, Kvam Filmklubb, skulane, Senioruniversitetet, Kvammaveko mfl.</p>
Kunstformidling	Markering av 150 års jubileum for Ingebrigt Vik (1867-1927).	Jubileumsarrangement i samarbeid med institusjonar, lag/organisasjonar og privatpersonar i 2017
Idrett/frivilligheit	I Kvam vil me ha ein kultur for å dyrka fram entreprenørane, kunnskapen, møteplassane, det frivillige arbeidet, kulturtilboda og lokaldemokratiet	
Idrett/frivilligheit	I Kvam vil me ha eit mangfald av arenaer innanfor kultur, idrett og det frivillige lagslivet.	I Kvam skal me støtta opp om å leggja til rette for at det frivillige lagslivet kan styrkjast og vidareutviklast til det beste for alle innbyggjarane.
Idrett/frivilligheit	Bidra til gode rammevilkår for idrett og friluftslivsarbeid i kommunen (tiltak – gje tilskot, vera ein sparringspartnar, rådgjevar, støttespelar).	Fortsetja å gje tilskot til lag og organisasjonar i Kvam.

Friluftsliv	Få godkjent kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i 2017.	-Kartleggja og verdsetja friluftsområde for ulike brukargrupper -Kartleggja nærmiljøanlegg og uteområde for ulike brukargrupper -Gjennomføra planprosessen fram til endeleg vedtak.
Friluftsliv	Bidra til gode rammevilkår for idrett- og friluftsarbeid i kommunen.	Fortsetja å gje tilskot til prosjekt og lag for vidare drift.
Kulturskulen	Få fleire gutar med i kulturskulen	Nye aktivitetar som musikkproduksjon og komponering/arrangering med digitale verktøy

Utvalde nøkkeltal

Kommunebarometeret

Kultur

2,5 % vekt i barometeret

	Rapporterte nøkkeltall			Karakter			Plass
	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2014	KB 2015	KB 2016	KB 2016
PRIORITERING: Netto driftsutgifter til kultur, andel av totale netto driftsutgifter (15 % vekt innen sektoren)	3,6	3,6	3,6	3,2	3,0	3,0	174
IDRETT: Netto driftsutgifter til idrett per innbygger (10 %)	678	697	732	3,2	3,2	3,4	115
BARN OG UNGE: Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud for barn og unge (10 %)	301	292	211	1,5	1,5	1,4	336
BIBLIOTEK: Netto utgifter til bibliotek, per innbygger (10 %)	365	353	329	3,0	2,7	2,3	178
BIBLIOTEK: Utlån alle medier fra folkebibliotek per innbygger (10 %)	5,6	4,6	5,2	3,6	2,9	3,4	124
BIBLIOTEK: Besøk i folkebibliotek per innbygger (5 %)	5,7	5,5	3,8	4,0	3,8	2,8	180
KINO: Kinobesøk per innbygger (5 %)	0,7	0,7	0,9	1,7	1,9	2,0	164
SYSSELSATTE: Ansatte kulturarbeidere i kommunen (fra Norsk Kulturindeks, Telemarksforskning) (10 %)	6,3	5,2	5,0	3,2	2,6	2,6	175
MUSIKKSKOLE: Antall timer per elev (fra Norsk Kulturindeks, Telemarksforskning) (5 %)	13	14	13	2,6	3,5	2,7	214
MUSIKKSKOLE: Andel av elevene som går på kommunens musikk- og kulturskole (10 %)	33	34	30	3,4	3,8	3,4	137
FRITIDSSENTER: Antall besøk i året, per 1.000 innbyggere 6-20 år (5 %)	1155	957	1266	1,3	1,2	1,4	207
FRIVILLIGE: Driftstilskudd til lag og foreninger, per innbygger (5 %)	400	380	360	1,5	1,4	1,3	200

4.14.3 Økonomiske rammer

Kultur	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphøveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
231 Aktivitetstilbod born og unge	230	510	510	364	874	874	874	874
370 Bibliotek	2 234	2 629	2 644	923	3 567	3 567	3 567	3 567
373 Kino	374	441	461	593	1 054	1 054	1 054	1 054
375 Museèum	858	2 801	1 301	1 500	2 801	801	801	801
377 Kunstformidling	544	590	590	10	600	600	600	600
380 Idrett og tilskot til andres idrettsanlegg	3 852	-485	-505	85	-420	-115	80	-1 615
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	-837	2 361	2 561	-258	2 303	2 303	2 303	2 303
383 Musikk- og kulturskular	3 623	4 403	4 253	211	4 464	4 464	4 464	4 464
385 Andre kulturaktivitetar, tilskot andres kulturbyg	2 695	2 214	1 961	279	2 240	2 140	2 140	2 240
386 Kommunale kulturbygg	295	764	764	27	791	791	791	791
Kultur	13 867	16 227	14 539	3 733	18 272	16 477	16 672	15 078

Aktivitetstilbod for barn og unge på funksjon 231 har auka med 0,4 mnok, 0,3 mnok gjeld løn engasjement til arbeid med tiltak for unge. Overføringar til leikeplassar har auka med 0,1 mnok i tråd med reelle overføringar, teneste 380 Friluftsanlegg er redusert tilsvarande.

Funksjon 370 Bibliotek har auka med 0,9 mnok som fylgje av intern omfordeling av byggkostnader.

Funksjon 373 Kino har ein auke på 0,6 mnok som fylgje av intern fordeling av reinhaldarane og FDV.

Museum på funksjon 375 har auka med 1,5 mnok. 2 mnok gjeld tidsforskyving av P70151 Ei dør-Hardanger fartøyvernsenter og at Hardanger og Voss museum fekk 0,5 mnok i tilskot til Skyspace i 2016 som fell vekk i 2017. Tilskotet fell vekk f.o.m. 2018.

Funksjon 377, kunstformidling, har ingen vesentlege endringar.

Funksjon 380 Idrett og tilskot til andres idrettsanlegg har auka med 0,7 mnok i spelemidlar frå HFK, det er budsjettert med overføring til Vangdalsåsen med 1 mnok og reversering av rullerkeisebane med 0,2 mnok, tilskot til Grøningsløypa gjeld 2016 og utgjør ein reduksjon på 0,3 mnok.

Funksjon 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg har ein netto reduksjon på 0,3 mnok som fylgje av intern fordeling av reinhaldarane og FDV.

Musikk og kulturskular på funksjon 373 har auka med 0,2 mnok på grunn av lønsjusteringar.

Funksjon 385 Andre kulturaktivitetar har ein auke på 0,3 mnok i 2017 fordi det stod vakant stilling som kultursjef i deler av 2016.

Funksjon 386, kommunale kulturbygg, har ingen vesentlege endringar.

4.15 Kyrkja

4.15.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 390 – Den norske kyrkja, 392 – Andre religiøse føremål og 393 – Gravplassar og kremtorier, som kommunen yter tilskot til.

Mesteparten av tilskotet vert utbetalt til Kyrkjeleg fellesråd i Kvam. I 2017 er det budsjettert med eit tilskot på 5,4 mnok. I årsmeldinga til Kyrkjeleg fellesråd for 2015 står det at fellesrådet hadde eit overskot på 0,6 mnok, og har eit akkumulert overskot på 0,7 mnok. Totalt var inntektene på 8,4 mnok der tilskotet frå Kvam herad utgjorde 4,8 mnok. Ved utgangen av året hadde fellesrådet 8,28 årsverk fordelt på 15 tilsette mot 8,57 årsverk fordelt på 14 tilsette i 2014. 1,5 årsverk til trusopplæring var finansiert av bispedømekontoret.

4.15.2 Økonomiske rammer

Kyrkje	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphøveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
390 Den norske kyrkja	3 951	4 100	4 100	125	4 225	4 225	4 225	4 225
391 Kyrkjer	0	0	0	0	0	0	0	0
392 Andre religiøse føremål	167	245	245	0	245	245	245	245
393 Kyrkjegardar, gravlundar, krematorium	1 029	1 092	1 092	59	1 152	1 152	1 152	1 402
Kyrkje	5 147	5 437	5 437	184	5 622	5 622	5 622	5 872

På funksjon 390 Den norske kyrkja er det lagt inn 0,125 mnok i auke til kyrkjeleg fellesråd tilsvarande prisindeks på 2,5%.

Funksjon 393 gravplassar og krematoriet er foreslått auka med 0,05 mnok. Det er for å yta tilskot til pårørande på kr 6.700 for transport av bære og kremasjon i Bergen.

Frå 2017 tek kyrkjeleg fellesråd over kyrkjegardslåtten. Dei får kompensasjon på 0,2 mnok for å gjera jobben sjølve, tilsvarande beløp skal sparast inn på lønsutgifter hjå kommunegartnaren.

4.16 Samferdsel

4.16.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 330 – Samferdsleverksemder/transporttiltak, 332 – Kommunale vegar.

Tenesteområdet samferdsle omfattar ansvaret for vedlikehald og sikring av om lag 110 km kommunale vegar fordelt på heile kommunen. I dette inngår også ansvaret for 3 grusvegar, 20 bruer og 43 ferister. Arbeidsoppgåvene knytt til vegnettet er mellom anna kantklypping, spyling, tømning av sandfangkummar og drenerør, grøfing, hogst langs vegane og reparere hol i vegen med oljegrus. I tillegg kjem kosting, utsetting av brøytestikker, montering av autovern, oppgåver knytt til sikring mot ras og flaum, samt klargjering og planlegging for asfaltering av kommunale vegar og anlegg. Om vinteren driv avdelinga med brøyting, strøing og skraping. For å klare vinterdrifta, er brøyting av ein del av vegnettet sett ut til private (14 brøyteentreprenørar), som har avtale med kommunen. Kvam herad fungerer vidare som underleverandør knytt til NCC sin brøyteavtale for gangvegen til Vikøy og Norheimsund sentrum. Oppdraget som underleverandør for NCC varar i utgangspunktet ut 2019, men der kontrakten inneheld ein opsjon for eitt år ekstra. Til drift av veg og anlegg, har avdelinga 5 stillingar. I tillegg kjem ein oppsynsmann som og har ansvar for gjennomføring av fleire investeringsprosjekt i kommunen.

4.16.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
I årsbudsjettet for 2016 vart det vedteke at Kvam herad skulle starta arbeidet med ein vegplan over kommunale vegar. Dette arbeidet er påbyrja. Dei kommunale vegane er fotodokumentert og utkast til vegstandard utarbeida i eit nettverk mellom samarbeidande kommunar. Arbeidet med vegplanen er likevel ikkje slutført, noko som bør prioriterast i løpet av 2017.	Laga vegplan	Ferdigstillast arbeidet med vegplan, og sende denne til politisk handsaming i løpet av 2017.
Tilstandskartlegging syner at Kvam herad har eit vedlikehaldsetterslep på 2,3 mnok i 2016. Dette etterslepet må reduserast.	Redusera vedlikehaldsetterslep på bruer	Gjennomføre prosjekt knytt til Netelandsbrua og skifte ut rekkverk på bruer slik at det totale vedlikehaldsetterslepet vert under 1 mnok.
Brøytekontraktar for kommunale vegar går ut i 2017, og må derfor lysast ut på ny konkurranse. Brøytekostnadane utgjør ein stor del av totalbudsjettet innanfor føremålet, og innkomne prisar vil derfor ha stor verknad på driftsbudsjettet.	Brøytekontraktar	Inngå nye brøytekontraktar med minst like gode vilkår for kommunen.
Gjennom arbeid med trafikksikringsplan for perioden 2016 – 2019 er det peika på mange viktige trafikksikringstiltak.	Trafikksikring	Gjennomføre tiltak som har fått høgast prioritet i trafikksikringsplanen.

4.16.3 Økonomiske rammer

Samferdsel	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphaveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/ 2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
330 Samferdsleverksemder / transporttiltak	0	0	0	0	0	0	0	0
332 Kommunale vegar, miljø- og trafikksikringstiltak	11 418	7 571	7 571	-115	7 456	7 456	7 456	7 456
Samferdsel	11 418	7 571	7 571	-115	7 456	7 456	7 456	7 456

Funksjon 332: ved overgang frå ordinære pærer til LED i vegljøs er det lagt inn 0,1 mnok i innsparingstiltak.

4.18 Bustad

4.18.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 265 – Kommunalt disponerte bustader, 283 – Bistand til etablering og oppretthalding av eigen bustad, samt 315 – Bustadbygging og fysiske bumiljøtiltak.

I funksjon 265 ligg utleige av alle kommunale eigedomar som trygdebustadar, omsorgsbustadar og andre kommunale bustader. Bustadane som Kvam herad eig sjølve, er utleigd til personar med spesielle behov eller flyktningar.

I 2016 disponerte Kvam herad totalt 238 bueiningar. Av desse eig kommunen 193. Desse er fordelt på:

- 168 trygde- og omsorgsbustadar
- 25 utleigebustadar

Omsorgsbustadane og trygdebustadane er lokalisert i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm.

Bruk av framleigeavtalar er i stor grad avvikla, og talet på framleigeavtalar redusert frå 15 til 5 i 2016. Attståande framleigeavtalar skuldast i stor grad behov for bustadar til flyktningar.

Ut over dette disponerer Kvam herad i tillegg 24 privateigde bueiningar.

Kommunen vidareformidlar Husbanklån (funksjon 283) og Husbanken sine tilskotsordningar.

I 2015 vart det utbetalt kr 10,7 millionar i startlån til 14 ulike låntakarar. I budsjettframlegget ligg det inne eit låneopptak og vidareformidling av dette på 10 mnok.

Funksjon 315 gjeld ei kommunegeologstilling i Kvam. Denne inngår i eit interkommunalt samarbeid, der Kvam er vertskommune, og der stillinga vert delfinansiert med vidaresal til dei andre deltakarkommunane. Deltakarane i det interkommunale samarbeidet er Kvam, Fusa, Ullensvang, Ulvik, Jondal, Eidfjord og Kvinnherad. Opphavleg deltok også Masfjorden og Modalen kommune i det interkommunale samarbeidet, men desse gjekk ut av samarbeidet ved årsskiftet 2015/2016. I Kvam har kommunegeologen jobba med radonkartlegging, rådgjeving i plan og byggjesaker, uromeldingar, skredhendingar, overvatn, flaumkartlegging m.m. Vidare har arbeidet vore fokusert rundt oppfølging av bestillingar frå samarbeidande kommunar, nettverksarbeid, opplæring, m.m.

4.18.2 Mål og tiltak

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak i budsjettår
Kvam herad har god internkontroll knytt til gjentakande aktivitetar som filterskift, kontrollar og oppfølging av elektriske kontrollar, men manglar ein overordna tilstandsanalyse for kommunens samla eigedomsmasse.	Internkontroll	Fullføra tilstandsanalysen over kommunale eigedomar, samt presentera funna i analysen i ei politisk sak.

<p>Planprogram for «Bustadplan for Kvam herad» vart vedteke i 2013. I ettertid er fleire av bustadplanen sine tema vorte handsama i ny integreringsplan, helse- og omsorgsplan, samt i kommuneplanen sin samfunnsdel. Sjølv om både flyktningar sitt bustadbehov og personar med særskilte bustadbehov er omtala i desse planane, inneheld dei likevel ikkje konkrete handlingsplanar for kommunen. Arbeidet med bustadplanen er ikkje føreslått vidareført i planstrategien, og kommunen sin strategi for å imøtekoma framtidige bustadbehov lyt derfor avklarast på annan måte.</p>	<p>Bustadplan</p>	<p>Prosjektgruppa som er vedtatt etablert for å vurdere behovet for framtidig utbygging av helse- og omsorgsinstitusjonar, bør og vurdere framtidig behov for bustadar til flyktningar og personar med særskilte bustadbehov.</p>
<p>Kvam herad har ei utfordring med å skaffe eigna bustadar til personar innan rus/psykiatri. I samanheng med dette har Kvam herad vedtatt og gjennomført konkurranse knytt til etablering av to forsterka modulbustadar på Sandven i Norheimsund. Grunna klage på anskaffinga har fullføring vorte utsett.</p>	<p>Forsterka bustadar</p>	<p>Fullføre prosjekt P17141 «Kjøp av modulbygg».</p>
<p>I arbeidet med integrering og betring av flyktningar sine bustadevner, er det etablert ein bustadskule som inngår i NAV sitt introduksjonsprogram.</p>	<p>Bustadskule</p>	<p>Kvam herad må prioritere arbeidet med betring av flyktningars bustadevne, samt jobbe for kontinuerleg forbetring av bustadskulen.</p>
<p>Kommunale framleigeavtalar krev mykje oppfølging av Kvam herad, og kommunen vil heller prioritera å auka buevna til leigetakarane.</p>	<p>Avvikla framleigeavtalar</p>	<p>Halda fram arbeidet med å redusere talet på kommunale framleigeavtalar ved at desse vert avvikla etter kvart som leigetakar flyttar ut.</p>

<p>I høve til kommunebarometeret for 2016, brukar Kvam herad «ganske lite pengar på vedlikehald» av kommunal bygningsmasse.</p> <p>Av denne grunn har kommunen i liten grad funne rom for å prioritera vedlikehald av bygningar som ikkje er i bruk, eller berre delvis er i bruk. Dette fører til eit stort vedlikehaldsetterslep på desse bygningane, og kommunen bør derfor redusera talet på eigedomar som ikkje dekkjer noverande eller framtidige behov. Deler av Soltorp vert i dag leigd ut av kommunen, men der det politisk er vedteke at eigedomen skal seljast, og ikkje nyttast til kommunale bustadar i framtida.</p>	<p>Redusera eigedomsmasse</p>	<p>Selja den kommunale eigedomen på Soltorp</p>
<p>Husbanklån</p>	<p>Gjera vanskelegstilte på bustadmarknaden i stand til å skaffa seg eigen bustad</p>	<p>Ta opp og vidareformidla startlån på 10 mnok Søkja om å formidla tilskotsmidlar frå Husbanken</p>
<p>Masfjorden og Modalen kommune sin uttrede av kommunegeologsamarbeidet får konsekvensar for kostnadsdelinga i samarbeidet. Kvam har derfor vore i kontakt med nye moglege medlemskommunar, og jobbar med å få på plass eit nytt avtaleverk for det interkommunale samarbeidet.</p>	<p>Kommunegeologsamarbeidet</p>	<p>Få plass nye medlemskommunar og nytt avtaleverk som minst erstattar Masfjorden og Modalens økonomiske innsats i det interkommunale samarbeidet.</p>

4.18.3 Økonomiske rammer

Bustad	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelig	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
265 Kommunalt disponerte bustader	-8 912	-8 726	-8 326	-2 066	-10 392	-10 392	-10 392	-10 392
283 Bistand til etabl. av eigen bustad	5	3	26	103	128	128	128	128
315 Bustadbygging og fysiske bumiljøtiltak	743	129	130	21	150	150	150	150
Bustad	-8 165	-8 594	-8 171	-1 942	-10 114	-10 114	-10 114	-10 114

Funksjon 265 er redusert med 2,1 mnok. Husleigeinntektene er auka med 1,9 mnok der 1,4 mnok er overført frå funksjon 320. Elles er det mindre netto endringar på -0,2 mnok.

Funksjon 283 er auka med 0,1 mnok for auke i lønsutgifter til handsaming av søknader om lån og tilskot frå Husbanken.

Det er ingen vesentlege endringar i funksjon 315.

4.19 Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft

4.19.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 320 – Kommunal næringsverksemd, 321 – Konsesjonskraft, kraftrettar og anna kraft for vidaresal, 325 – Tilrettelegging og stønad for næringslivet, 329 – Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling.

Kvam herad disponerer årleg eit kraftvolum på 167,6 GWh. 60,9 GWh er konsesjonskraft. Det meste kjem frå Bjølvo kraftverk (37,9 GWh) og Samnanger (BKK, 21,7 GWh). Kommunen disponerer òg 106,7 GWh årleg frå Bjølvo kraftverk som heimfall.

Innanfor funksjon 325 ligg og ansvar for prosjektarbeid, kompensasjonsmidlar for arbeidsgjevaravgift, reiseliv og turistveg, internasjonalt arbeid m.m. Kommunen mottek og om lag 4 mnok i konsesjonsavgift som vert sett av på eit næringsfond. Fondet kan brukast til ulike næringsstiltak.

Landbruksforvaltninga organiserer veterinærvakt som vert refundert av staten.

Landbrukskontoret i Kvam tek seg av saker innanfor landbruksforvaltninga

- Søknader om produksjonstilskot, 185 stk.
- Søknader om sjukeavløysing
- Søknader om regionalt miljøprogram
- Søknader om spesielle miljøtilskot i landbruket
- Søknader om tidlegpensjon
- Søknader om organisert beitebruk
- Skrivning av fråsegner
- Motorisert ferdsle i utmark
- Hjorteviltutvalet
- Hjortejakt
- Skogsvegar
- Skogkultur
- Skogavgift

Det vert leigd inn kompetanse på skog og utmark frå landbrukskontoret i Ullensvang. Kontoret er og fyrstelinje for søknader til Innovasjon Norge

4.19.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Salsstrategi kraft (HST-010/16)	Policy: Maksimera utbytte, men redusera risiko for svingingar i inntektene til eit akseptabelt nivå	Selja kraft i spotmarknad, men vurderer å inngå faste kontraktar dersom det vert vurdert lønsamt
Ivareta kraftrettar	Sikra kommunen sine rettार knytt til produksjon av kraft	Medlemsskap i LVK Delta på LVK sine samlingar

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Skapa nye lokale arbeidsplassar.	Verdiskaping igjennom samarbeid. Vekst og opplevingar gjennom samskaping mellom menneske, lag og organisasjonar, bedrifter, bransjar, bygder, kommune og regionar.	Kvam herad skal vera med å bidra til nye arbeidsplassar og skal difor bidra både økonomisk og med mennesekelege ressursar ved omstillinga på Tine meierier.
	Kvam herad har som mål å skapa like mange nye og lønsame arbeidsplassar som samanliknbare kommunar	Gjennomføra kommunedelplan for næring og kompetanse.
Byggja kompetane som skapar talent og utnyttar teknologi.	Skapa ein god sentrumsnær, samlokalisert offentleg vidaregåande skule som er attraktiv for ungdom, som har eit godt rykte og som kan trekke til seg ungdom frå naboregionar. Kvam må gje ungdom ein kompetanse som næringslivet lokalt treng.	Ta initiativ overfor skular, grunneigarar og fylkeskommune. Bidra til å skapa eit attraktivt samfunn for ungdom også på kveldstid.
Styrka det etablerte og utvikla det særeigne	Sikra eksisterande industri og næring og leggje til rette for at næringa kan vere levande innan sitt felt.	Kvam herad skal sikra naudsynt areal gjennom arbeid med kommuneplanen. Opparbeide næringsareralet som er regulert i Sandvenhagen.
Skapa opplevingar og innhaldsrik fritid.	Profesjonalisera Kvam som opplevingskommune.	Kvam herad skal bidra med kurs gjennom det regionale prosjektet «Kompetansepakke for reiselivet»
	Utvikla og byggja arena for kultur og aktivitet. Utreia om eit samarbeid med den nye vidaregåande skulen er mogleg.	Leggja til rette, delfinansiera, bidra med kompetanse
	Utvikla og byggja Hardangerbadet som eit attraktivt mål og folkehelseiltak	Leggja til rette, delfinansiera, bidra med kompetanse.
Byggja kompetanse som skapar talent og utnyttar teknologi	Det skal vere mogleg å etterutdanna seg i Kvam. Arbeidstakarar som ønskjer å auke kompetansen sin bør ha moglegheit til etterutdanning spesielt på områder der næringsliv og kommunen manglar kompetanse	Kvam skal synleggjera moglegheit for etterutdanning og kompetanseheving spesielt gjennom Stiftelsen høgskuleutdanning i Hardanger.

Skapa gnist og kreativ framtidretta næring	Få fleire arbeidsplassar til å flytte til Kvam. Legge til rette for at større firma kan ha kontor plass i Kvam både på heiltid og deltid.	Leggja til rette-støtta opp med aksjekapital til Næringshagen i Hardanger.
	Inspirera til å tenkja nytt og å skapa verdier.	Alle elevar i grunnskulen skal gjennom tre program i Ungt Entreprenørskap
	Kvam skal vere gründervenleg og gje nøyaktig og nødvendig informasjon til dei som ønskjer å etablera bedrift i Kvam.	

4.19.3 Økonomiske rammer

Næringsforvaltning og konsesjonskraft	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelag	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
320 Kommunal næringsverksemd	-214	-1 423	-1 423	1 423	0	0	0	0
321 Kraftinntekter	966	532	16 221	291	16 512	16 512	16 512	16 491
325 Tilrettelegging og stønad for næringslivet	3 974	2 649	3 855	-949	2 906	2 756	2 756	2 756
329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsliv	415	324	324	163	487	487	487	487
Næringsforvaltning og konsesjonskraft	5 140	2 082	18 977	928	19 905	19 755	19 755	19 734

Endringa på funksjon 320 Kommunal næringsverksemd er ei overføring av husleigeinntekter til teneste 265 Drift av utleigebustadar i samsvar med KOSTRA.

Funksjon 321 Kraftinntekter har ei netto auke på 0,3 mnok. Kjøp av kraft er redusert med 0,1 mnok, sal av kraft er redusert med 0,6 mnok og rettingar på løn ihht KOSTRA utgjør ein reduksjon på 0,2 mnok.

På funksjon 325 Tilrettelegging og stønad for næringslivet er P74161 Oppgradering område A ved Steinsdalsfossen ferdig i 2016 og utgjør ei endring på 1,5 mnok. Forstudie Meieriet Øystese er nytt prosjekt frå 2017 og 0,35 mnok i auke, 30% av teknisk personell er budsjettert på teneste for næringsprosjekt i 2017 og utgjør ein auke på 0,2 mnok.

Funksjon 329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsliv er det ei auke på i underkant av 0,2 mnok. Dette skuldast ei innsparing i 2016 pga. mellombels vakant stilling. Kommunen har kjøpt tenester frå andre kommunar for å dekke behov på landbrukstenesta og teneste 360 naturforvaltning. Oppgåvene er tenkt utført i eigen rigid, og det er forventa ein reduksjon på funksjon 329 og 360 i 2017.

4.20 Brann og ulukkesvern

4.20.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 338 – Førebygging av brannar og andre ulukker og 339 – Beredskap mot brannar og andre ulukker.

Kvam brann- og redningsteneste (KVBR) er ei avdeling under teknisk eining. Avdelinga har eit mannskap på totalt 53 personar, 9 bilar og er lokalisert på dei 4 brannstasjonane i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Oma. Tenesteområdet omfattar ansvaret for det akutte rednings- og beredskapsarbeidet i kommunen, feiartenesta, branntilsyn og førebyggjande arbeid. I tillegg har avdelinga inngått avtale om «First responder». Dette er ein avtale som er inngått med Norsk Luftambulans, og som gjeld livreddande førstehjelp fram til ambulansen er på staden.

Organiseringa av tenesta og kompetansekrav til mannskapet er i stor grad bestemt av dimensjoneringsforskrifta, og vert følgt opp av Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB).

Det er ikkje krav til kassarnert mannskap i kommunen, men for Norheimsund og Øystese er det krav til fast vaktordning. Vaktordninga vert gjennomført med vaktlag som går vakt kvar 5. veke, medan overbefal går vakt kvar 4. veke. Intervallforskjellen medfører at overbefalet sirkulerer mellom heile mannskapsstyrken, og vert dermed betre kjent med den totale styrken i avdelinga.

For Oma og Ålvik er det ikkje krav til vaktordning, og mannskapet her har derfor ikkje krav til responstid ved utkalling. For å sikre tilgjengelege resursar, vert det derfor likevel sett vaktlag ved behov i feriar og høgtider.

I Ålvik er brann- og redningstenesta organisert i eit samarbeid med industrivernet ved Elkem Bjølvefossen. Mannskapet er derfor tilsett ved Bjølvefossen, men rykker og ut til hendingar utanfor bedrifta sitt område.

4.20.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
<p>Brann og redningstenesta i Kvam har ein del utfordringar knytt til arbeidstilhøva ved brannstasjonane i Norheimsund og Øystese. Samstundes byrjar deler av maskinparken innan avdelinga å verta gamal. I tillegg er det vedteke eit vesentleg innsparingskrav knytt til tenesteområdet i budsjett og økonomiplanen for 2016.</p> <p>For å imøtegå desse utfordringane lyt det gjennomførast ein organisasjonsgjennomgang av brann og redningstenesta.</p>	Organisasjonsgjennomgang	Fullføre ein organisasjonsgjennomgang med utgangspunkt i dimensjoneringskrav, overordna ROS analyse, samt med vekt på stasjonar, øvingsfasilitetar, køyretoy og personell.

<p>Ut frå kommunen sine KOSTRA tal knytt til tal på bygningsbrannar pr. 1000 innbyggjarar, kjem Kvam herad betre ut enn gjennomsnittet for Noreg.</p> <p>Ein medverkande årsak til dette er truleg fokus på førebyggjande arbeid og feiing.</p> <p>I høve til KOSTRA tal knytt til kor stor del av piper som vert feia årleg, kjem Kvam herad ut med om lag 85%, og om lag dobbelt så høg prosent som landsgjennomsnittet. Framleis fokus på førebygging og feiing er derfor vesentleg for å halde talet på bygningsbrannar nede</p>	Førebygging	<p>Andel piper som vert feia i løpet av 2017 skal vera høgare enn 80 % (eks. piper på fritidsbustadar).</p> <p>Starte opp eldreprosjektet som vart handsama i HST 042/16.</p> <p>Gjennomføre opplæring av risikoutsette grupper, jf. HST 042/16.</p> <p>Gjennomføre risikobaserte tilsyn med brannobjekt.</p> <p>Registrere og informere om nye forskriftskrav til feiing av piper på fritidsbustadar.</p>
--	-------------	--

4.20.3 Økonomiske rammer

Brann og ulykkesvern	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelag	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
338 Førebyggjing av brannar og andre ulukker	928	918	918	-129	789	789	789	789
339 Beredskap mot brannar og andre ulukker	6 110	6 690	6 690	342	7 032	7 032	7 032	7 032
Brann og ulykkesvern	7 038	7 608	7 608	213	7 821	7 821	7 821	7 821

Funksjon 338: abonnementsgebyra for feiing er auka opp ihht. sjølvkostberekning og fører til ein auke i gebyrinntekter på 0,1 mnok i 2017.

Funksjon 339: faste tillegg er auka opp med 0,3 mnok.

4.21 Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde

4.21.1 Om tenestene

Funksjon gjeld lønsutgifter (0,2 mnok) til leirskuletilbod i regi av Hardanger Fartøyvernsenter og betaling av låneavdrag til Jondalstunnelen (1,9 mnok).

4.21.2 Økonomiske rammer

Tenester u/ordinære kommunale ansvarsområde	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelag	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
285 Tenester utanfor kommunalt ansvarsområde	1 701	2 006	1 799	202	2 001	2 001	2 001	2 001
Tenester u/ordinære kommunale ansvarsområde	1 701	2 006	1 799	202	2 001	2 001	2 001	2 001

Stillinga på leirskulen sto vakant i 2016. Lønsmidlane er tilbakeført med 0,2 mnok i 2017.

4.22 Fellestema: Kommunale bygg

4.22.1 Om temaet

Forvaltning, drift og vedlikehald av kommunale bygg og eigedomar er samla under avdelinga for FDV-Bygg i teknisk eining. Arbeidet innanfor temaområdet «Kommunale bygg» omfattar dei kommunale formålsbygga (samla meir enn 70 000 m²) for alle tenesteområda, og der utgiftene er fordelt på dei enkelte rammeområda. Dei kommunale formålsbygga omfattar mellom anna rådhus, barnehagar, skular, institusjonar, legesenter, helsestasjonar, offentlege toalett og museum.

Når det gjeld forvaltingsansvaret, så omfattar dette ansvaret for ein best mogleg bruk av eigne bygg og utleige av ledige lokalar. Driftsansvaret omfattar mellom anna reinhald, internkontroll, renovasjon, tele- og straumabonnement, uteområda rundt bygga og flaggheising på offentlege flaggdagar. Vedlikehaldsansvaret omfattar registrering, planlegging og gjennomføring av vedlikehaldsoppgåver. Av ressursomsyn vert vedlikehald prioritert høgast for pleieinstitusjonar, barnehagar og skular.

Ut over dette, omfattar tenesteområdet òg ansvaret for gjennomføring av investeringsprosjekt knytt til nye eller eksisterande bygg. Prosjekta vert gjennomført med eigne eller leigde ressursar, og omfattar alt frå små prosjekt til større utbyggingsprosjekt som barnehageprosjektet i Kvam. I løpet av 2015 har avdelinga for FDV-Bygg vore involvert i nærare 40 ulike prosjekt.

Til avdelinga høyrer 36 faste årsverk, der reinhald utgjer den klart største med 26 faste årsverk.

4.22.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Kvam herad har god internkontroll knytt til gjentakande aktivitetar som filterskift, kontrollar og oppfølging av elektriske kontrollar, men manglar ein overordna tilstandsanalyse for kommunens samla eigedomsmasse.	Internkontroll	Fullføre tilstandsanalysen over kommunale eigedomar, samt presentere funna i analysen i ei politisk sak.
I kommunebarometeret for 2016, går det fram at Kvam herad har eit gjennomsnittleg energiforbruk på 100 kr pr. m ² . Dette er middels resultat målt opp mot andre kommunar i landet. Likevel representerer energikostnadane ein vesentleg post i dei kommunale budsjetta, og kommunen har derfor stort fokus på å redusere straumforbruket, samt jamna ut straumforbruket i løpet av døgnet.	Reduksjon av elektrisitetskostnadar	Prosjektet knytt til bygging av ny skule i Ålvik og nye barnehagar i Strandebarm, Tørvikbygd, Norheimsund og Øystese medfører at til dels gamal og lite energieffektive bygg vert bytta ut. Som følgje av dette set ein mål om å redusere energikostnadane med 5 % for skulebygg og 10% for barnehagebygg. Innsparinga vil inngå i dei sparekrav som allereie er vedteke i budsjett og økonomiplanen for 2016.

<p>Dei kommunale reinhaldskostnadane har vorte monaleg redusert i Kvam herad dei siste åra, og der snittet no ligg under gjennomsnittleg nivå både for landet og samanliknbare kommunar. Trass i dette representerer reinhaldskostnadane framleis ein vesentleg del av det totale driftsbudsjettet til avdeling for FDV Bygg, og det må såleis alltid vera fokus på vidare forbetring og effektivisering.</p>	<p>Reduksjon av reingjeringskostnadar</p>	<p>Prosjektet knytt til bygging av nye barnehagar i Strandebarm, Tørvikbygd, Norheimsund og Øystese medfører ein reduksjon i tal på barnehagebygg, og der eldre bygningsmasse vert erstatta med nye bygg som er lettare å reinhalde. Trass i at den totale arealstorleiken er større på dei nye byggja, er det derfor eit mål å redusera reinhaldskostnadane 5 % for barnehagebygga. Innsparinga vil inngå i dei sparekrav som allereie er vedteke i budsjett og økonomiplanen for 2016.</p>
<p>I høve til kommunebarometeret for 2016, brukar Kvam herad «ganske lite pengar på vedlikehald» av kommunal bygningsmasse.</p> <p>Av denne grunn har kommunen i liten grad funne rom for å prioritere vedlikehald av bygningar som ikkje er i bruk, eller berre delvis er i bruk. Dette fører til eit stort vedlikehaldsetterslep på desse bygningane, og kommunen bør derfor redusere talet på eigde eller leigde eigedomar som ikkje dekkjer noverande eller framtidige behov.</p>	<p>Redusera eigedomsmasse</p>	<p>Avslutte leiga av tidlegare leigde barnehagebygg.</p> <p>Selje skulen i Steinsdalen.</p>
<p>I løpet av 2016 har FDV-Bygg sine to vedlikehaldssonar vorte slått saman og plassert saman med avdelinga for veg, VA og grøntareal på Sandven. Dette vart rekna som naudsynt i høve til framtidig effektivisering og ivaretaking av den kommunale bygningsmassen på ein best mogleg måte. Likevel vart det i årsrekneskapet for 2015 påpeika at ein framtidig LEAN gjennomgang av avdelinga sine rutinar og arbeidsmetodar ville vera minst like viktig for å sikre ei kontinuerleg effektivisering og forbetring av tenesta.</p>	<p>Kontinuerleg effektivisering og forbetring</p>	<p>Starte ein LEAN-gjennomgang av FDV-Bygg sine rutinar og arbeidsmetodar.</p>

4.23 Fellestema: Sosiale utgifter

Dei sosiale utgiftene inkluderer pensjon (64,7 mnok i 2017), premieavvik på pensjon (-10), gruppelivsforsikring (0,8), arbeidsgjevaravgift (58,9), arbeidsgjevaravgift av premieavvik (-1,4) og redusert arbeidsgjevaravgift av trygderefusjon (-2,4). Dei sosiale utgiftene varierer i stor grad med lønsgrunnlaget, men nivået på pensjon og arbeidsgjevaravgift av pensjon, vert og fastsett ut frå ei rekkje andre faktorar som t.d. pensjonsuttak.

Kommunane har ei ytingsbasert pensjonsordning, medan dei fleste private verksemder har ei innskotsbasert ordning. Pensjonsutgiftene til kommunane har auka kraftig, og ei av dei store utfordringane i det offentlege, er å få på plass ei berekraftig pensjonsordning. Per i dag skyv kommunane deler av pensjonsrekninga opptil 7 år framfor seg. Staten melder og tilbake i kvart statsbudsjett av kommunane ikkje vert kompensert for heile auken i pensjonsutgiftene.

Det er venta at pensjonskostnadene for kommunane vil auke ut over det som blir kompensert gjennom prisjustering av inntektene. For kommunane kan denne real-veksten i utgiftene omtrentleg reknast til kr. 0,75 mrd. (kr. 0,85 mrd. for heile kommuneforvaltninga).

Auken i pensjonskostnadene skuldast låg avkastning på pensjonsmidlane på grunn av det låge rentenivået. I tillegg er det rekna med auka amortiseringskostnader i 2017 på grunnlag av pårekna premieavvik i 2016.

Kvam herad har tre ulike pensjonsordningar, Statens pensjonskasse for lærarar, KLP sjukepleiar og KLP hovudordning. Pensjonsprosenten er ulik på kvar ordning.

Dei sosiale utgiftene har følgjande fordeling per KOSTRA-tema:

Sosiale utgifter per KOSTRA-tema								
Tema (i 1000 kr)	Rekneska p 2015	Budsjett 2016, opphøveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/ 2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Finans og fellespostar	2 274	-7 280	-2 212	-4 253	-6 465	5 628	-7 486	2 691
Styring og kontrollverksemd	468	495	480	65	546	502	582	570
Administrasjon	5 785	6 669	6 416	240	6 655	6 262	7 357	7 132
Barnehage	14 509	16 709	16 079	-271	15 808	14 863	17 542	17 004
Grunnskuleopplæring	27 644	28 607	28 478	-1 953	26 525	26 081	27 303	27 058
Kommunehelse	4 583	4 836	4 226	1 324	5 550	5 182	6 097	5 879
Pleie og omsorg	41 545	43 252	39 954	4 656	44 610	41 464	49 495	47 647
Sosialteneste	2 378	3 263	3 202	-80	3 122	2 951	3 435	3 338
Barnevern	2 296	2 694	3 127	-435	2 692	2 553	2 934	2 854
vatn, avfall og renovasjon	1 033	1 360	1 156	-37	1 119	1 083	1 185	1 165
Plan, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	2 608	2 879	2 707	391	3 098	2 834	3 271	3 309
Kultur	2 808	3 327	3 212	528	3 740	3 570	4 053	3 956
Kyrkje	43	63	63	-63	0	0	0	0
Samferdsel	1 683	1 618	1 582	-649	932	886	1 018	992
Bustad	861	941	940	-368	572	557	600	592
Kommunal næringsforvaltning og konsepsjonskraft	469	491	467	-72	394	472	561	418
Brann og ulykkesvern	1 454	1 583	1 520	104	1 623	1 543	1 770	1 725
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	36	55	26	3	29	29	29	29
Sum	112 477	111 563	111 421	-872	110 549	116 458	119 748	126 359

Pensjonskassane (KLP og SPK) har rekna ut at premieinnbetalinga er forventa å auka med 9,1 mnok frå 2016 til 2017. Dette medfører ein stor kostnadsauke på dei ulike rammeområda. Premieavviket aukar med 8,6 mnok til 20,9 mnok, noko som gjev ein stor kostnadsreduksjon på finans og fellespostar. Budsjett for arbeidsgjevaravgift er redusert i 2017, mykje på grunn av ikkje-konkretiserte innsparingskrav som er plassert på løn. Totalt sett er det ein reduksjon i sosiale kostnader på 0,8 mnok.

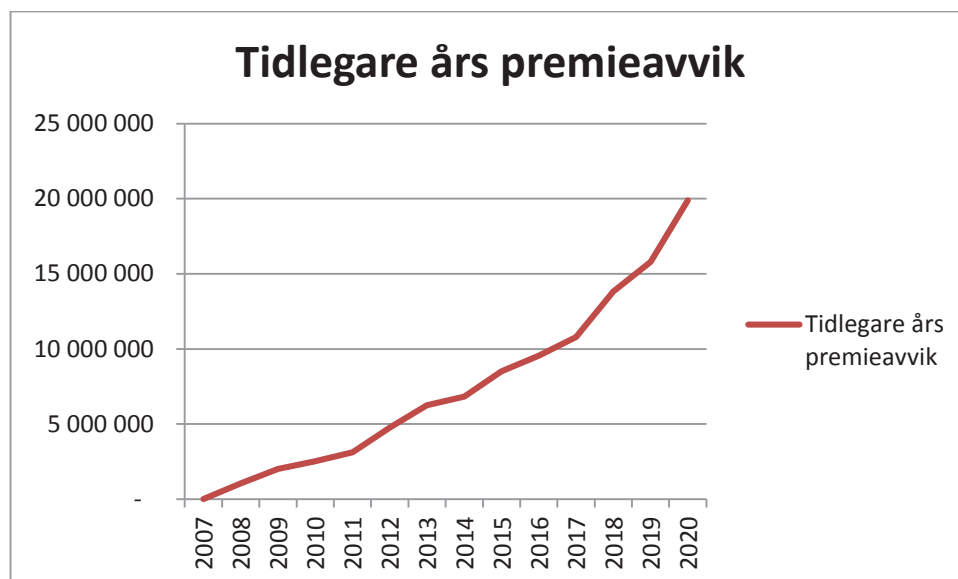
I økonomiplanperioden er prognosar frå KLP lagt til grunn. Det er knytt stor usikkerheit til tala og det er gjort ei rekke føresetnader som at lønsgrunnlaget er stabilt og at reglane ikkje vert endra. Premien og premieavviket varierer mykje i perioden, blant anna på grunn av eit stort lønnsoverheng frå 2017 til 2018.

Andre opplysningar

Alle sosiale kostnader er tatt ut av tabellane på kvart rammeområde. Dette er gjort fordi endringane her oftast ikkje har direkte samanheng med drifta av rammeområde. Dei sosiale kostnadene inkluderer pensjon, premieavvik på pensjon, gruppelivsforsikring, arbeidsgjevaravgift, premieavvik av arbeidsgjevaravgift og redusert arbeidsgjevaravgift av trygderefusjon. Staten er klar over dei stigande pensjonskostnadane til kommunane, men har heller ikkje i statsbudsjett 2017 kompensert for dette.

Pensjonskostnader og premieavvik

I kommunens rekneskap vert pensjonspremie til kommunens to pensjonsordningar KLP (sjukepleiarordninga og hovudordninga) og SPK (lærarar) utgiftsført. I henhold til den kommunale regnskapsforskriftens § 13 er det aktuarberekna netto pensjonskostnad som derimot skal belastast driftsresultatet. Dette gjer at driftsresultatet må korrigerast for differansen mellom betalt pensjonspremie og berekna netto pensjonskostnad, også kalla premieavvik. Kvam har kvart år betalt meir i pensjonspremie enn netto pensjonskostnad. Eit slikt positivt premieavvik forbetrar rekneskapen det året det oppstår. Åra etter skal premieavviket tilbakeførast (amortiserast) med like store beløp over 7 år (tidlegare 10 og 15 år). Det vil seie at 1/7 av premieavviket skal belastast framtidige rekneskap kvart år. Sidan det amortiserte premieavvik berre aukar for kvart år som går, kan denne kostnad verta vanskeleg å handtera i framtida. Grafen under viser summen av alle tidlegare års premieavvik som har eller skal belastast rekneskapen dei ulike åra.

4.24 Fellestema: Avskrivningar

Avskrivningane vert i kommunerekneskapen rekna med som del av driftsutgiftene, men så trekt ut at og erstatta med avdragsutgifter når kommunen sitt netto driftsresultat skal reknast ut.

Avskrivningane er tatt ut av kvart rammeområde og samla i ein tabell for å gje ein betre oversikt. Sidan avskrivningane ikkje påverkar netto driftsresultat, er det ikkje lagt ned arbeid i å estimera endringar i avskrivningane i økonomiplanperioden, slik det er gjort for avdragsutgiftene. Avskrivningane ligg difor med same nivå i 2018-2020 som i 2017. På grunn av investeringar i skule (Ålvik), barnehagar og VAR, kjem avskrivningane til å auka for desse KOSTRA-temaene i perioden.

Avskrivningar per KOSTRA-tema								
Tema (i 1000 kr)	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelig	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/ 2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Finans og fellespostar	0	63	63	-63	0	0	0	0
Styring og kontrollverksemd	178	178	178	-38	140	140	140	140
Administrasjon	3 166	3 935	3 935	-888	3 047	3 047	3 047	3 047
Barnehage	1 109	1 109	1 109	1 410	2 519	2 519	2 519	2 519
Grunnskuleopplæring	6 534	10 444	10 444	-478	9 965	9 965	9 965	9 965
Kommunehelse	184	184	184	-35	149	149	149	149
Pleie og omsorg	3 497	3 497	3 497	521	4 018	4 018	4 018	4 018
Sosialteneste	0	22	22	-22	0	0	0	0
Vatn, avlaup, avtall og renovasjon	6 089	8 539	8 539	-544	7 996	7 996	7 996	7 996
Plan, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	302	1 244	1 244	-1 000	244	244	244	244
Kultur	3 347	3 841	3 841	623	4 463	4 463	4 463	4 463
Samferdsel	2 468	2 459	2 459	711	3 170	3 170	3 170	3 170
Bustad	3 858	3 900	3 900	22	3 922	3 922	3 922	3 922
Brann og ulykkesvern	420	366	366	-14	352	352	352	352
Sum	31 151	39 779	39 779	205	39 984	39 984	39 984	39 984

Det er ein stor reduksjon i avskrivningar på Administrasjon (-0,9 mnok). Dette skuldast at det her er gjort investeringar i IT, som har kort levetid (som regel 5 år).

Avskrivningane til barnehage aukar med 1,4 mnok som følgje av at to av barnehagebygga (Tørvikbygd og Øystese) er ferdigstilte i 2016.

Grunnskuleopplæring er redusert på grunn av anlegg som er selde og ferdig avskrivne.

Pleie- og omsorgstema aukar som følgje av avskrivning på brannsikringstiltak i Strandebarm.

VAR er redusert fordi det er fleire anlegg som er ferdig avskrivne, og mange av investeringane endå ikkje er ferdigstilte.

Reduksjonen i avskrivningar på 1 mnok gjeld friluftsområde, som er forskyvd i tid.

Kultur aukar med 0,6 mnok, bl.a. på grunn av avskrivningar skytebane og Strandveg.

Samferdsel aukar med 0,7 mnok for avskrivning på sikrings- og asfalteringsarbeid.

4.25 Særtema: Kvam familie- og læringscenter

OM KFL:

Intensjonen med å etablere Kvam familie og læringscenter (KFL) er å bidra til betre tverrfagleg samhandling mellom tenestene til beste for barn og unge i kommunen, i tråd med nasjonale føringar. , Innsatsen skal vera førebyggjande og tverrfagleg med eit tydeleg familieperspektiv, og KFL skal bli ein framtidig attraktiv møteplass for barn, unge og familiar. Tenestene i KFL skal samarbeida både med tenester i andre einingar og med frivillige lag og organisasjonar for å nå måla. Barnehage og skule der borna er, er ein hovudarena for helsefremming og førebygging, og KFL har som mål å ha utvikla betre samarbeidsrutiner og tettare tverrfagleg samarbeid med desse.

Det er tilsett 40 % prosjektleiar-stilling ut 2016 som har leia prosjektet og bidrege til planlegging og gjennomføring av målsetjingar i KFL, i tett samarbeid med oppvekstsjef og leiarane i KFL. I tillegg har det vore tilsett ein person i 20 % med ansvar for å fremja tverrfagleg arbeid og plan for introduksjon av fleirspråklege born/unge i Kvam, i tett samarbeid med NAV og andre kommunale instansar. Elles er fagpersonar på alle avdelingar involvert i ulike nye tiltak som: familieteam, ungdomsteam, plan for førebyggjande ungdomsarbeid og tverrfaglege team kring introduksjon av fleirspråklege born. KFL har 38 tilsette som gradvis har fått ein felles glød for å arbeida i ein meir heilskapleg samanheng med kort veg mellom tenestene.

KFL sitt nybrottsarbeid Kvam Nye Familiesenter vart etablert 1/6-16:

Hensikta er å gje hjelp til familiar så tidleg at ein kan hindra utvikling av større hjelpebehov. Ved å samla alle tiltaka i ei avdeling, er det lettare å arbeida meir fokusert inn mot hovudmålsetjingane og få eit meir saumlaust hjelpetiltak utan byråkrati.

- FAMILIETEAM; Familieterapeut og familierettleiarar er flytta frå barnevern, kommunepsykolog er kome inn i avdelinga og fått fagleg tilhøyrer. Desse arbeider med lågterskeloppdrag frå barnehage skule, dei andre hjelpetenestene eller frå familiar sjølve. Kort veg inn, kort veg ut.
- UTEKONTAKT; Denne er flytta frå barnevernet, arbeider inn mot ungdom i ungdoms- og vidaregåande skular, samt på fast møteplass for ungdom; UNGDOMSBASEN i Kvam.
- LOS for ungdom; eit prosjekt, arbeider direkte med ungdom som står i fare for å detta ut av skule.

Tenestene i KFL er ved årsskiftet 16/17organisert under 3 leiarar:

- Leiande helsesøster: Helsestasjon og skulehelsetenesta, inkludert jordmor og lege
- Barnevernsleiar: Barnevern
- PPT-leiar/KFL prosjektleiar: Pedagogisk psykologisk teneste (PPT), Kommuneloped Støttesystem for born i barnehage, rådgjevingsteneste tidleg innsats Nye Familiesenter – KFL si tiltaksavdeling som driv både førebyggjande og behandlande tiltak

I tillegg vil andre tenester for born/unge som i dag er organisert under helse/omsorg vera ein naturleg del av KFL sitt tverrfaglege arbeid, som NAV, fysioterapitenesta for barn og barnerehabiliteringsarbeidet.

Målgruppe til KFL

- Alle barn, unge og familiar som oppheld seg i Kvam herad
- Sårbare barn/unge og deira familiar 0-23 år er i særskilt fokus.

Målsetjingar og resultat KFL 2017-

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Kulturbygging/tverrfagleg samarbeid innad og utad	<p>Alle tilsette i KFL skal arbeida i tråd med KFL sitt grunnlagsdokument</p> <p>Skapa felles KFL identitet</p> <p>Styrkja det tverrfaglege samarbeidet innad i KFL og ut mot samarbeidspartar</p> <p>Byggja opp system og rutinar mellom tenestene særleg rundt barn som har behov for samansette tenester</p>	<p>Kvar teneste skal laga ein årleg handlingsplan med utgangspunkt i grunnlagsdokumentet</p> <p>4 KFL-samlingar årleg 2 samlingar årleg for nyttilsette</p> <p>Delta fast på rektor- og styrarmøte</p> <p>Sjekklistar for tverrfagleg samarbeid</p> <p>Leiar legg til rette for at tilsette har eit eige ansvar for å tileigna seg kunnskap, fagleg og personleg tryggleik og kjennskap til felles rutinar for tverrfagleg arbeid</p>
Kompetanse	KFL skal stå fram som eit kompetansemiljø med bevisst forhold til forskning og bruk av evidensbasert metodikk	<p>Dela kunnskap og erfaring på tvers av tenestene/internopplæring</p> <p>Tverrfagleg kompetanseplan.</p>
<p>Omdømmebygging</p> <p><i>Trygg, tydeleg og tilgjengeleg</i></p>	<p>KFL skal vera kjent som ei teneste som:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Fremjar heilskap og samanheng mellom tenestene ○ Bidrar til tverrfagleg samhandling ○ Gir rett hjelp til rett tid lett ○ Kjerneverdiane til KFL skal gjenspeglast i handlingane til dei tilsette 	<p>Barn og foreldre skal bli møtt med forståing og respekt.</p> <p>Ved behov for tverrfagleg innsats skal fagpersonen som får kjennskap til behovet ta initiativ i samråd med heimen</p> <p>Kjerneverdiane i KFL er fast tema på fagmøte</p>
Planarbeid	<p>System for tverrfagleg samarbeid med barnehage og skule, jf. Støttesystem</p> <p>Førebyggjande ungdomsarbeid</p> <p>Ferdigstilla Kvalitetssystem for familiesenteret</p>	<p>Oppretta arbeidsgruppe</p> <p>Vidareføra arbeidsgruppe</p> <p>Vidareføre arbeidsgruppe</p>
<p>Habilitering barn og unge</p> <p>Individuell plan</p>	Barn som har behov for langvarige og samansette tenester har rett på eit heilskapleg tenestetilbod	Avklara roller og ansvar der dette er utydeleg ml oppvekst og helse/omsorg. Vidareutvikla system for val av IP-kordinator

4.26 Særtema: Driftsprosjekt

Dei aller fleste prosjekta Kvam herad har, er investeringsprosjekt. Men det finnest og nokre driftsprosjekt. Utgiftene er baka inn i dei ulike KOSTRA-tema. Under er ein tabell som viser kva driftsprosjekt som ligg inne i økonomiplanperioden:

Prosjektrammer	Totalforbruk per 09/16	Årsforbruk per 09/16	Budsjett t.o.m 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Sum finansbehov	Rest på totalramma
P74170 1*Forstudie Meieriet Øystese	0	0	0	450	0	0	0	450	450
Sum nye driftsprosjekt	0	0	0	450	0	0	0	450	450
P61114 1* Oppdatering vassforsyningsplan	82	1	250	250	0	0	0	500	418
P61117 1* Oppdatering avløpsplan	52	1	250	250	0	0	0	500	448
P62162 1* Kartlegging tilstand av kommunale bygg	0	0	0	313	0	0	0	313	313
P70132 1* Reg.plan Tokagelet-Ungd.heimen	422	251	137	364	0	0	0	500	78
P70133 1* Reg.plan NAF-Eikedalen	516	256	209	292	0	0	0	500	-16
P70151 1* Ei dør - Hardanger Fartøyvernsenter	0	0	0	2 000	0	0	0	2 000	2 000
P71091 1* Kompensasjonsmidlar tettstadutvikling Å	4 631	0	2 313	3 830	0	0	0	6 143	1 511
P71095 1* Reguleringsplan Håfjellstunnel	599	139	1 050	150	0	0	0	1 200	601
P71096 1* Reguleringsplan Fyksesund bru - Steinste	47	0	250	0	2 500	0	0	2 750	2 703
P71170 1*Reguleringsplan Fjerabygde - Rosseland	0	0	0	375	0	0	0	375	375
Sum aktive driftsprosjekt	6 349	647	4 458	7 823	2 500	0	0	14 780	8 431
Sum driftsprosjekt	6 349	647	4 458	8 273	2 500	0	0	15 230	8 881

Prosjekta er finansiert på følgjande måte:

Prosjektrammer	Sum finansbehov	Ord. lån	Sjølvfin. lån	Inntekt	Tilskot	Refusjonar	Bruk av fond	Sum finansiering
P74170 1*Forstudie Meieriet Øystese	450	0	0	0	0	-300	-150	450
Sum nye driftsprosjekt	450	0	0	0	0	-300	-150	450
P61114 1* Oppdatering vassforsyningsplan	500	0	0	0	0	0	-500	500
P61117 1* Oppdatering avløpsplan	500	0	0	0	0	0	-500	500
P62162 1* Kartlegging tilstand av kommunale bygg	313	0	0	0	0	-63	-250	313
P70132 1* Reg.plan Tokagelet-Ungd.heimen	500	0	0	0	-250	0	-250	500
P70133 1* Reg.plan NAF-Eikedalen	500	0	0	0	-250	0	-250	500
P70151 1* Ei dør - Hardanger Fartøyvernsenter	2 000	0	0	0	0	0	-2 000	2 000
P71091 1* Kompensasjonsmidlar tettstadutvikling Å	6 143	0	0	0	-4 915	-1 228	0	6 143
P71095 1* Reguleringsplan Håfjellstunnel	1 200	0	0	0	0	-240	-960	1 200
P71096 1* Reguleringsplan Fyksesund bru - Steinste	2 750	0	0	0	0	-550	-2 200	2 750
P71170 1*Reguleringsplan Fjerabygde - Rosseland	375	0	0	0	0	-75	-300	375
Sum aktive driftsprosjekt	14 780	0	0	0	-5 415	-2 155	-7 210	14 780
Sum driftsprosjekt	15 230	0	0	0	-5 415	-2 455	-7 360	15 230

Sjå elles vedlegg til budsjettet for meir detaljar om dei ulike prosjekta.

5 Kvam herad – Budsjett og økonomiplan

Budsjett og økonomiplan vert sett opp i samsvar med kommunale rekneskapsforskrifter.

5.1 Hovudoversikt - drift

	Driftsinntekter		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphøveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN01	Brukarbetalingar		26 469	24 790	24 790	825	25 615	25 615	25 615	25 615
LN02	Andre sals- og leigeinntekter		48 330	54 646	68 496	-409	68 087	70 087	73 587	73 587
LN03	Overføringer med krav til motyting		86 691	74 792	81 355	-3 455	77 901	77 168	76 668	76 668
LN04	Rammetilskot frå staten		265 051	272 332	275 125	3 749	278 874	276 189	276 350	276 698
LN05	Andre statlege overføringer		36 498	33 600	54 600	-1 864	52 736	52 736	52 736	52 736
LN06	Andre overføringer		7 555	9 410	3 307	3 073	6 380	3 160	3 160	3 160
LN07	Skatt på inntekt og formue		198 344	211 401	207 719	8 608	216 327	216 327	216 327	216 327
LN08	Eigedomsskatt		43 020	43 000	42 300	-1 000	41 300	41 300	41 300	41 300
LN09	Andre direkte og indirekte skattar		4 006	3 900	4 062	0	4 062	4 062	4 062	4 062
LN10	Sum driftsinntekter	B	715 963	727 871	761 754	9 527	771 281	766 643	769 804	770 152
	Driftsutgifter		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphøveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN11	Lønsutgifter		400 255	403 660	411 765	-6 393	405 372	401 749	401 910	401 433
LN12	Sosiale utgifter		112 477	111 563	111 421	-872	110 549	116 458	119 748	126 359
LN13	Kjøp av varer/tenester som inngår i kommunal tenesteproduksjon		88 450	88 715	92 085	-1 559	90 526	86 542	84 757	85 007
LN14	Kjøp av tenester som erstatter kommunal tenesteproduksjon		40 277	40 383	44 082	-92	43 990	42 925	42 925	42 925
LN15	Overføringer		57 191	48 089	69 132	1 883	71 015	68 287	66 482	65 137
LN16	Avskrivningar		31 151	39 779	39 779	205	39 984	39 984	39 984	39 984
LN17	Fordelte utgifter		0	0	0	0	0	0	0	0
LN18	Sum driftsutgifter	C	729 801	732 189	768 264	-6 828	761 436	755 945	755 805	760 845
LN19	Brutto driftsresultat	D=B-C	-13 838	-4 318	-6 510	16 355	9 845	10 698	13 999	9 308
	Eksterne finansransaksjonar		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphøveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN20	Renteinntekter, utbytte og eigaruttak		19 507	15 550	16 003	-100	15 904	14 904	14 904	14 904
LN21	Gevinst finansielle instrumenter		0	200	200	0	200	200	200	200
LN23	Sum eksterne finansinntekter	E	19 507	15 750	16 203	-100	16 104	15 104	15 104	15 104
LN24	Renteutgifter, provisjon og andre finansutgifter		24 226	23 133	21 733	-173	21 561	24 561	24 561	24 561
LN25	Tap finansielle instrumenter		3 498	200	200	0	200	200	200	200
LN26	Avdragsutgifter		30 201	32 250	32 250	1 870	34 120	37 120	37 120	36 120
LN28	Sum eksterne finansutgifter	F	57 924	55 583	54 183	1 698	55 881	61 881	61 881	60 881
LN29	Resultat eksterne finansransaksjoner	G=E-F	-38 417	-39 833	-37 980	-1 797	-39 777	-46 777	-46 777	-45 777
LN30	Motpost avskrivningar		31 151	39 779	39 779	205	39 984	39 984	39 984	39 984
LN31	Netto driftsresultat	I	-21 104	-4 373	-4 711	14 763	10 052	3 905	7 206	3 514
	Fondsdisponeringar		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphøveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN32	Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk		1 467	0	0	0	0	0	0	0
LN33	Bruk av disposisjonsfond		25 081	2 069	2 275	-925	1 350	1 500	1 500	1 780
LN34	Bruk av bundne fond		13 222	22 756	19 596	-7 409	12 187	8 580	3 186	3 164
LN35	Sum bruk av avsetningar	J	39 769	24 825	21 871	-8 334	13 537	10 080	4 686	4 944
LN36	Overført til investeringsrekneskapet		17	0	200	0	200	200	200	200
LN38	Avsetningar disposisjonsfond		3 402	7 949	4 791	12 479	17 270	7 666	5 572	2 140
LN39	Avsetningar til bundne fond		15 247	12 503	12 169	-6 050	6 119	6 119	6 119	6 119
LN40	Sum avsetningar	K	18 666	20 452	17 160	6 429	23 589	13 985	11 891	8 459
LN41	Regnskapsmessig meir-/mindreforbruk	L=I+J-K	0	0	0	0	0	0	0	0

Driftsinntektene i 2017 er auka med 9,5 mnok til 771,3 mnok i høve justert budsjett 2016.

LN01 - Brukarbetalingar auka med 0,8 mnok. Det er ein auke i pleie- og omsorgstenester for auka aktivitet og prisauke, (1,3). I tillegg er det lagt inn 0,1 i ny innkrevjing av eigenandel for fysioterapitenester. Det er og ein auke på SFO for auke i tal på born (0,3), medan det er ein nedgang på 0,8 for færre born i barnehagen og lågare betaling for plassar, samt ein reduksjon på 0,1 i vaksenopplæringa.

LN02 - Andre sals- og leigeinntekter er redusert med 0,4 mnok. Internt sal er redusert med 1,7 mnok og konsesjonskraft er redusert med 0,7 mnok. Tekniske sjølvkosttenester er på den andre sida auka med 1,4 mnok og husleigeinntekter med 0,5 mnok. I økonomiplanperioden er det lagt inn auke i VA-inntekter.

LN03 - Overføringar med krav til motyting er redusert med 3,5 mnok.

Øyremerka tilskot er redusert med 5,7 mnok, der den største posten gjeld reduksjon i tilskot til mottak av einslege mindreårige flyktningar (3). Øyremerka tilskot frå Husbanken er redusert med 0,8 mnok og koordinering flyktningar 0,5. Tilskot til LOS-ordninga er redusert med 0,3 og med 0,5 mnok til vaksenopplæringa. I tillegg er det ei rekkje andre mindre reduksjonar på 0,6 mnok.

Refusjonar frå private er auka med 0,9 mnok og mva.kompensasjon er auka med 0,9 mnok.

Sjukelønsrefusjon er auka med 0,2 mnok.

LN04 - Rammetilskot frå staten er auka med 3,7 mnok. I økonomiplanperioden vert overgangsordningar endra, og fell med om lag 2,5 mnok i følge prognosemodell.

LN05 – Andre statlege overføringar er redusert med 1,9 mnok. 1 mnok gjeld lågare tilskot frå IMDI og heimfallsinntektene er redusert med 1,1 mnok. Det er ein auke i vertskommunetilskot på 0,2 mnok.

LN06 – Andre overføringar aukar med 3,1 mnok. Kommunen mottok i 2016 0,2 mnok frå Lions til el-syklar, som fell vekk. Det er ein auke på 3,2 mnok knytt til ulike reguleringsprosjekt finansiert med kompensasjonsmidlar. Prosjekta er forskyvd i tid frå 2016, og fell vekk f.o.m. 2018.

LN07 – Skatt på inntekt og formue er budsjettert med ein auke på 8,6 mnok.

LN08 – Eigedomsskatt frå private var det ein auke (0,6) for bortfall av fritak for nye bygg, medan det på næring var ein reduksjon (1,7) på grunn av lågare skattegrunnlag for kraftverk.

LN09 – Andre indirekte skattar ingen endring.

Driftsutgiftene i 2017 er redusert med 6,8 mnok til 761,4 mnok i høve justert budsjett 2016

LN11 – Lønsutgiftene er redusert med 6,4 mnok. Det er hovudforhandlingar i 2017, og det er lagt inn ein lønsauke på lønsmassen og noko auke for aktivitetsvekst og for stillingar som har stått mellombels vakante, men innsparingstiltak gjev ein netto reduksjon på 6,4 mnok i lønsutgiftene. Det er lagt inn ytterlegare reduksjon i økonomiplanen, i tråd med vedtekne innsparingskrav.

LN12 – Sosiale utgifter er redusert med 0,9 mnok. Pensjon inkludert premieavvik vart 5,1 mnok lågare, medan utgifter til arbeidsgjevaravgift vart 2,0 mnok høgare. Det er ein kraftig auke i pensjon i sjukepleierordninga og noko auke i pensjonsutgiftene elles, men ein auke på over 10 mnok i premieavvik, gjev ein netto reduksjon. Utgiftene er forventa å auka i perioden i følge prognosane til pensjonsleverandørane.

LN13 – Kjøp av varer og tenester er redusert med 1,6 mnok. Det ligg inne ulike kjøp til driftsprosjekt på 5,3 mnok mot 5 mnok i 2016. Elles ligg det inne mindre endringar og innsparingskrav. Kjøp til prosjekt endrar seg i løpet av økonomiplanperioden.

LN14 – Kjøp av kommunale tenester som erstattar kommunal tenesteproduksjon er redusert med 0,1 mnok. Kjøp av arbeidsgjevarkontroll er auka med 0,1 mnok, medan det er redusert kjøp av landbrukstenester på 0,1 mnok. Kjøp frå interkommunal legevakt ligg inne med ein auke på 0,4 mnok, og auka kostander til legetenester og driftstilskot fysioterapi på 0,9 mnok, vert motrekna av eit innsparingskrav på 1 mnok. Tilskot til privat barnehage aukar med 1,1 mnok på grunn av høgare bornetal, men lågare utgifter til gjesteelevar, einslege mindreårige flyktningar gjev om lag 0 i netto. Tilskotet til private barnehagar er redusert igjen i økonomiplanperioden.

LN15 – Overføringar auka med 1,9 mnok. Det er budsjettert med forskoteringa av spelemidlar til skytebane i Vangdalsåsen på 1 mnok, og prosjektutbetalingar til 2,4 mnok. På den andre sida felle det vekk utbetalingar på 1,1 mnok i tilskot, prosjekt og spelemidlar i 2016. Overføringar til religiøse føremål

er auka med 0,4 mnok. Hjelpetiltak barnevern er redusert med 0,1 mnok. Økonomiske sosialhjelp er redusert med 0,6 mnok. Mva er redusert med 0,3. Endringar i overføringar i planperioden er knytt til prosjekt og ytterlegare innsparingskrav på sosialhjelp.

LN16 – Avskrivningar er auka med 0,2 mnok til 40 mnok.

LN17 – Fordelte utgifter skal ikkje lenger nyttast.

Brutto driftsresultat er budsjettert med 9,8 mnok i framlegget, noko som er 16,4 mnok betre enn justert budsjett 2016.

Resultat av eksterne finansutgifter er budsjettert med eit underskot på 39,8 mnok, som er ei forverring på 1,8 mnok i høve justert budsjett 2016.

Avkastning på obligasjonar er auka med 0,9 mnok i tråd med innsparingskrav. Aksjeutbytte er redusert med 1 mnok i tråd med forventa lågare uttak frå Kvam kraftverk AS. Det er ytterlegare 1 mnok i redusert utbytte f.o.m. 2018.

Renteutgiftene er redusert med 0,2 mnok til trass for høgare lånevolum, då rentenivået er lågare, men er forventa å stilga med 3 mnok f.o.m. 2018.

Avdragsutgiftene er auka med 1,9 mnok på grunn av auka lånevolum, og ytterlegare 3 mnok i 2018, før nedgang i 2020.

Netto driftsresultat er budsjettert med eit overskot på 10,1 mnok, 14,8 mnok betre enn justert budsjett for 2016.

Fondsdisponeringar

Det er budsjettert med ein netto avsetning til disposisjonsfond på 15,9 mnok, 13,4 mnok høgare enn justert budsjett for 2016. For bunde fond er det budsjettert med ein bruk på 6,1 mnok, 1,3 lågare enn for 2016.

5.1.1 Budsjettskjema 1A

Inntekter og fondsdisponeringar (i 1.000 kr)	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
1. Skatt på inntekt og formue	-198 344	-211 401	-207 719	-8 608	-216 327	-216 327	-216 327	-216 327
2. Ordinært rammetilskot	-265 051	-272 332	-275 125	-3 749	-278 874	-276 189	-276 350	-276 698
3. Skatt på eigedom	-43 020	-43 000	-42 300	1 000	-41 300	-41 300	-41 300	-41 300
4. Andre direkte eller indirekte skatter	-4 006	-3 900	-4 062	0	-4 062	-4 062	-4 062	-4 062
5. Andre generelle statstilskot	-36 498	-33 600	-54 600	1 864	-52 736	-52 736	-52 736	-52 736
6. Sum frie disponible inntekter	-546 918	-564 233	-583 806	-9 493	-593 299	-590 614	-590 775	-591 123
7. Renteinntekter og utbytte	-19 507	-15 550	-16 003	100	-15 904	-14 904	-14 904	-14 904
8. Gevinst finansielle instrumenter	0	-200	-200	0	-200	-200	-200	-200
9. Renteutgifter, provisjon og andre finansutgifter	24 226	23 133	21 733	-173	21 561	24 561	24 561	24 561
10. Tap finansielle instrumenter	3 498	200	200	0	200	200	200	200
11. Avdrag lån	30 201	32 250	32 250	1 870	34 120	37 120	37 120	36 120
12. Netto finansinntekter / -utgifter	38 417	39 833	37 980	1 797	39 777	46 777	46 777	45 777
14. Til ubundne avsetningar	3 402	7 949	4 791	12 479	17 270	7 666	5 572	2 140
15. Til bundne avsetningar	15 247	12 503	12 169	-6 050	6 119	6 119	6 119	6 119
16. Bruk av tidlegare overskot	-1 467	0	0	0	0	0	0	0
17. Bruk av ubundne avsetningar	-25 081	-2 069	-2 275	925	-1 350	-1 500	-1 500	-1 780
18. Bruk av bundne avsetningar	-13 222	-22 756	-19 596	7 409	-12 187	-8 580	-3 186	-3 164
19. Netto avsetningar	-21 121	-4 373	-4 911	14 763	9 852	3 705	7 006	3 314
20. Overført til investeringsrekneskapet	17	0	200	0	200	200	200	200
21. Til fordeling	-529 605	-528 773	-550 537	7 067	-543 470	-539 931	-536 792	-541 831
22. Sum fordelt (skjema 1B)	529 605	528 773	550 537	-7 067	543 470	539 931	536 792	541 831
23. Rekneskapsmessig meirforbruk(+)/ mindreforbruk(-)	0	0	0	0	0	0	0	0

5.1.2 Budsjettskjema 1B

Tema (i 1000 kr)	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Finans og fellespostar	-26 770	-52 379	-41 623	-11 366	-52 989	-41 538	-54 165	-44 258
Styring og kontrollverksemd	4 748	5 443	5 632	-213	5 418	4 986	5 454	5 443
Administrasjon	39 001	40 959	40 833	-2 140	38 693	38 301	39 396	39 199
Barnehage	61 962	66 132	65 343	2 103	67 446	63 935	65 614	65 077
Grunnskuleopplæring	136 006	142 485	141 762	-2 492	139 269	137 338	138 060	137 815
Kommunehelse	26 843	29 720	29 848	527	30 375	30 007	30 922	30 704
Pleie og omsorg	171 694	176 267	174 896	4 057	178 954	175 308	183 339	181 506
Sosialteneste	28 279	31 352	32 471	692	33 163	32 492	32 476	32 379
Barnevern	18 547	20 045	19 349	-1 528	17 821	17 682	18 064	17 984
Vatn, avlaup, avfall og renovasjon	5 498	3 983	4 213	-1 140	3 073	536	-2 861	-2 881
Plan, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	10 201	13 783	11 678	406	12 084	12 900	11 337	11 396
Kultur	20 023	23 395	21 592	4 884	26 476	24 510	25 188	23 497
Kyrkje	5 190	5 500	5 500	121	5 622	5 622	5 622	5 872
Samferdsel	15 569	11 648	11 612	-53	11 558	11 512	11 644	11 618
Bustad	-3 446	-3 752	-3 331	-2 286	-5 617	-5 633	-5 589	-5 598
Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	5 609	2 573	19 444	855	20 299	20 227	20 316	20 152
Brann og ulykkesvern	8 912	9 557	9 494	303	9 797	9 717	9 943	9 898
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	1 738	2 061	1 825	205	2 030	2 030	2 030	2 030
Sum tenesteområde	529 605	528 773	550 537	-7 067	543 470	539 931	536 792	541 831

5.2 Hovudoversikt – investering

	Investeringsinntekter		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN03	Sal av driftsmidler og fast eiendom		4 371	7 210	19 810	-17 710	2 100	2 100	2 100	2 100
LN04	Andre salgsinntekter		1 817	33	1 719	-1 719	0	0	0	0
LN05	Refusjoner		16 584	46 991	43 104	-15 306	27 798	1 823	1 323	1 185
LN06	Statlige overføringer		0	0	1 184	-734	450	0	0	0
LN07	Andre overføringer		0	700	1 137	-1 137	0	0	0	0
LN09	Sum investeringsinntekter	L	22 772	54 934	66 953	-36 605	30 348	3 923	3 423	3 285
	Investeringsutgifter		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN11	Lønnsutgifter		642	176	286	1 269	1 555	1 335	1 335	1 335
LN12	Sosiale utgifter		165	65	80	154	234	204	204	204
LN13	Varer og tenester i kommunal eigenproduksjon		85 859	202 730	177 531	11 757	189 288	34 169	8 251	7 701
LN14	Kjøp av tenester som erstatter egenproduksjon		25	1 113	213	687	900	0	0	0
LN15	Overføringer		24 692	42 138	34 244	-2 439	31 805	1 823	1 323	1 185
LN16	Renteutgifter og omkostningar		311	0	0	0	0	0	0	0
LN18	Sum utgifter	M	111 694	246 222	212 354	11 428	223 782	37 530	11 113	10 425
	Finansutgifter		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN19	Avdragsutgifter		2 175	2 900	2 900	200	3 100	3 100	3 100	3 100
LN20	Utlån		10 711	10 000	10 000	0	10 000	10 000	10 000	10 000
LN21	Kjøp av aksjer og andeler		1 645	21 076	21 436	-19 636	1 800	1 800	1 800	1 800
LN22	Avsatt til ubundne investeringsfond		2 714	7 100	19 800	-19 800	0	0	0	0
LN23	Avsetninger til bundne fond		9 951	0	200	-200	0	0	0	0
LN25	Sum finansransaksjonar	N	27 196	41 076	54 336	-39 436	14 900	14 900	14 900	14 900
LN26	Finanseringsbehov	O=M+N-L	116 118	232 364	199 736	8 598	208 334	48 508	22 590	22 040
	Finansiering		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN28	Bruk av lån		80 838	214 518	180 473	-779	179 694	41 608	15 690	15 140
LN29	Motteke avdrag på utlån		8 264	2 900	2 900	-700	2 200	2 200	2 200	2 200
LN31	Overføringer fra driftsregnskapet		17	0	200	-200	0	0	0	0
LN33	Bruk av ubundne investeringsfond		18 806	9 220	7 580	8 728	16 308	3 800	3 800	3 800
LN34	Bruk av bundne fond		8 193	5 726	8 584	1 549	10 132	900	900	900
LN36	Sum finansiering	R	116 118	232 364	199 736	8 598	208 334	48 508	22 590	22 040
LN38	Udekkja/udisponert		0	0	0	0	0	0	0	0

Kommentar til investeringsbudsjettet:

Det er få faste postar i investeringsbudsjettet. Det meste avheng av kva investeringsprosjekt som skal gjennomførast i dei ulike åra, og det er store svingingar frå år til år.

Investeringsinntektene (LN09) er på 2,1 mnok, 17,7 mnok lågare enn justert budsjett i 2016.

Salsinntektene var særleg høge i 2016 på grunn av sal av ICA-bygget.

LN03 – Det er ikkje lagt inn noko spesifikt sal av eigedomar i 2017, men ein standardsum på 2,1 mnok.

LN04 – Det er ikkje forventa andre salsinntekter i økonomiplanperioden.

LN05 – Budsjetterte refusjonar på 27,8 mnok gjeld refusjon på mva.kompensasjon.

LN06 – Brannsikringstiltaka på Strandebarmsheimen ventar eit tilskot på 0,5 mnok i 2017.

LN07 – Det er ikkje venta andre overføring i økonomiplanen. I 2016 mottok kommunen midlar til servicebygget på Mundheim og skytebanen i Vangdalsåsen.

Investeringsutgiftene (LN18) er på 223,4 mnok, 11,4 mnok høgare enn justert budsjett for 2016.

LN11 og LN12 – Det er budsjettert med 1,8 mnok av investeringsrammene til egne tilsette i staden for kjøp av tenester.

LN13 og LN14 – Det er budsjettert med eit kjøp av tenester på totalt 190,2 mnok, 12.4 mnok meir enn i 2016.

LN15 – Det er budsjettert med 27,8 mnok i mva.kompensasjon (motpost til LN05), og 4 mnok i tilskot til bårhus i Øystese.

LN16 – gjeld byggjelånsrenter på ulike prosjekt. For 2017 ligg utgifta førebels som del av kjøpsramma.

Finanstransaksjonar (LN25) er på 15,1 mnok, 39,2 mnok lågare enn budsjettet for 2016.

LN19 – Det er budsjettert med 3,1 mnok i avdrag på Husbanklån, 0,2 mnok meir enn i 2016.

LN20 – Det er budsjettert med eit utlån av Husbanklån på 10 mnok, likt som i 2016.

LN21 – Kjøp av aksjar er budsjettert med 1,8 mnok til eigenkapitalinnskot i KLP. Hardangerbadet ligg førebels i 2016, men vert truleg ikkje realisert i løpet av året, og må truleg forskyvast

LN22 – Det ligg førebels ingen avsetningar til ubundne investeringsfond i økonomiplanen.

LN23 – Det er budsjettert med 0,2 mnok i styrking av rente til bundne investeringsfond.

Finansiering (LN36) er budsjettert med 208,5 mnok, 8.8 mnok meir enn justert budsjett for 2016

LN28 – Det er budsjettert med 169,7 mnok i bruk av lån til finansiering av ulike prosjekt og 10 mnok til Husbanklån. .

LN29 – Det er lagt inn 2,2 mnok i avdrag på Husbanklån, 0,7 mnok mindre enn i 2016.

LN31 – Det er budsjettert med 0,2 mnok frå driftsrekneskapen til stryking av bundne investeringsfond.

LN33 – 16,3 mnok skal brukast til finansiering av investeringar i 2016. Dette gjeld i hovudsak KFL-bygget (10 mnok), eigenkapital KLP (1,8), kjøp av evt. bustader (2), veg Sandvenhagen/Sæland (2) og Utleigebustad (0,5).

LN34 – Det er budsjettert med bruk av bundne driftsfond til Velferdsteknologifondet (0,2) og kompensasjonsmidlar på Bakka (2,5), til Husbanklån (0,9) og 6,5 mnok til institusjonsplassar.

5.2.1 Budsjettskjema 2 A

BUDSJETTSKJEMA 2A (tusen kr)	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelag	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
1. Investert anleggsmiddel	111 694	246 222	212 354	11 428	223 782	37 530	11 113	10 425
2. Utlån og forskottering	12 356	31 076	31 436	-19 636	11 800	11 800	11 800	11 800
3. Avdrag på lån	2 175	2 900	2 900	200	3 100	3 100	3 100	3 100
4. Dekning av tidlegare års udekkede underskot				0				
5. Avsetningar	12 665	7 100	20 000	-20 000	0	0	0	0
6. Årets finansieringsbehov	138 890	287 298	266 689	-28 007	238 682	52 430	26 013	25 325
7. Finansierte slik:				0				
8. Bruk av lånemidler	-80 838	-214 518	-180 473	779	-179 694	-41 608	-15 690	-15 140
9. Inntekter frå sal av anleggsmiddel	-4 371	-7 210	-19 810	17 710	-2 100	-2 100	-2 100	-2 100
10. Tilskot til investeringar	0	-700	-2 321	1 871	-450	0	0	0
11. Mottekne avdrag på lån og refusjonar	-24 847	-49 891	-46 004	16 006	-29 998	-4 023	-3 523	-3 385
12. Andre inntekter	-1 817	-33	-1 719	1 719	0	0	0	0
13. Sum ekstern finansiering	-111 874	-272 352	-250 326	38 084	-212 242	-47 730	-21 313	-20 625
14. Overført frå driftsrekneskapet	-17	0	-200	200	0	0	0	0
15. Bruk av tidlegare års udisponert				0				
16. Bruk av avsetningar	-26 999	-14 946	-16 164	-10 277	-26 440	-4 700	-4 700	-4 700
17. Sum finansiering	-138 890	-287 298	-266 689	28 007	-238 682	-52 430	-26 013	-25 325
18. Udekket(+)/ udisponert(-)	0	0	0	0	0	0	0	0

5.2.2 Budsjettskjema 2B

	Prosjekt	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelag	Budsjett 2016, justert	Endring 2016-2015	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
P13201	o* IT-investeringar 2020	0	0	0	0	0	0	0	1 800
P18171	o* Portal- og kvalitetssystem	0	0	0	800	800	0	0	0
P60175	o* Digitalisering og samordning av ad	0	0	0	920	920	0	0	0
P61171	o* Rassikring Kjosåsvegen	0	0	0	1 250	1 250	0	0	0
P61172	o* Møteplassar Heradstveitvegen	0	0	0	1 000	1 000	0	0	0
P61173	o* Rekkverk kommunale bruer	0	0	0	1 250	1 250	0	0	0
P61174	o* Oppgradering av server til VA-anleg	0	0	0	250	250	0	0	0
P61175	o* Utskifting av PLS ved vassverk	0	0	0	500	500	0	0	0
P61176	o* Oppgradering av pumpestasjon Kv	0	0	0	550	550	0	0	0
P61177	o* Forsterking av vegbane i Klyveveg	0	0	0	1 250	1 250	0	0	0
P61178	o* Oppgradering utomhus ved Tolo o	0	0	0	1 250	1 250	0	0	0
P62172	o* Oppgradering av brannvarslingsan	0	0	0	250	250	250	250	250
P62173	o* Skifte av tak på Bjørketeigen barne	0	0	0	338	338	0	0	0
P65170	o* Forprosjekt KVBR	0	0	0	375	375	0	0	0
Sum nye investeringsprosjekt		0	0	0	9 983	9 983	250	250	2 050

	Prosjekt	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphaveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016- 2015	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
P13161	o* IT-investeringar 2016	0	1 800	1 800	-1 800	0	0	0	0
P13171	o* IT-investeringar 2017	0	0	0	1 800	1 800	0	0	0
P13191	o* IT-investeringar 2019	0	0	0	0	0	0	1 800	0
P16151	o* Aggregat IT-system	110	888	888	-888	0	0	0	0
P16152	o* Velferdsteknologi	279	2 000	900	550	1 450	0	0	0
P16154	o* PC PLO	273	125	125	-125	0	0	0	0
P16161	o* IKT i skule og barnehage	0	1 250	1 250	-188	1 063	1 063	688	0
P16181	o* IT-investeringar 2018	0	0	0	0	0	1 800	0	0
P17141	o* Kjøp av modulbygg	0	2 000	3 125	-3 125	0	0	0	0
P18131	o* Portal- og administrasjonsprogram	237	375	125	-125	0	0	0	0
P18133	o* Heilelektronisk arkiv	597	1 391	266	859	1 125	0	0	0
P18162	o* Nytt adm.system - VISMA	31	2 250	1 613	-975	638	0	0	0
P19092	o* Øystese Kraft AS	50	0	0	0	0	0	0	0
P19141	Hardangerbadet	0	19 366	19 366	-19 366	0	0	0	0
P31061	o*Tomt Toloheimen-komande omsor	500	6 670	6 670	-6 670	0	0	0	0
P37161	o* Takheis PLO	0	125	125	-125	0	0	0	0
P37162	o* Dagsenter Strandebarm	0	0	1 000	-1 000	0	0	0	0
P37163	o* Dagsenter Øystese	0	0	813	-813	0	0	0	0
P37164	o* Dagsenter Ålvik	0	0	1 375	-1 375	0	0	0	0
P60024	o* Bustadfelt - Grodalsåsen, Mikjelsga	0	9 860	11 125	-11 125	0	0	0	0
P60025	o* Utbyggingsavtale Grodalsåsen	0	1 213	1 213	-1 213	0	0	0	0
P60094	o* Komp.midlar veg - avkøyring indus	62	750	625	-625	0	0	0	0
P60096	o* Komp.midlar veg - Skjering, Bakka	0	3 125	0	3 125	3 125	0	0	0
P60134	o* Familie- og læringssenter	0	12 000	0	33 238	33 238	0	0	0
P60161	o* Asfaltering 2016	0	1 875	1 875	-1 875	0	0	0	0
P60162	o* Oppgradering bygg 2016	0	1 250	1 250	-1 250	0	0	0	0
P60166	o* Fornyng teknisk utstyr 2016	0	625	315	-315	0	0	0	0
P60168	o* Toloheimen - tilbygg og ombygging	0	0	500	11 401	11 901	0	0	0
P60169	o* Øysteseheimen - tilbygg og ombyg	0	0	600	2 200	2 800	0	0	0
P60171	o* Asfaltering 2017	0	0	0	1 875	1 875	0	0	0
P60172	o* Oppgradering bygg 2017	0	0	0	1 250	1 250	0	0	0
P60173	o* Fornyng teknisk utstyr 2017	0	0	0	935	935	0	0	625
P60181	o* Asfaltering 2018	0	0	0	0	0	1 875	0	0
P60182	o* Fornyng teknisk utstyr 2018	0	0	0	0	0	625	0	0
P60191	o* Asfaltering 2019	0	0	0	0	0	0	1 875	0
P60192	o* Fornyng teknisk utstyr 2019	0	0	0	0	0	0	625	0
P61142	o* Næringsareal Mo	0	2 500	2 500	-2 500	0	0	0	0
P61143	o* Veg Sandvenhagen/Sæland	104	2 500	0	2 500	2 500	0	0	0
P61145	o* Trafikksikringstiltak - HST-132/12	507	250	250	-250	0	0	0	0
P61147	o* Skutlbergvegen - rassikring og ve	5 296	1 600	4 100	-4 100	0	0	0	0
P61151	o* Kryss Tolo - Buspareklubben	3	2 400	0	2 000	2 000	0	0	0
P61152	o* Bruprojekt - Netelandsbrua	345	2 813	15	3 720	3 735	0	0	0
P61153	o* Parkering Bjørketeigen	0	1 250	0	1 250	1 250	0	0	0
P61155	o* Rassikring - murar og fjell	1 064	500	770	1 730	2 500	0	0	0
P61156	o* Melstveitvegen	2 749	1 526	1 526	-1 526	0	0	0	0
P61166	o* Utskifting til LED i veglys	0	3 063	3 063	0	3 063	0	0	0
P61170	o* VA-leidning Kvammapakken (Evigth	0	0	1 000	9 000	10 000	0	0	0
P62132	o* Bårehus Øystese	58	4 047	40	3 967	4 007	0	0	0
P62151	o* Kjøp av veg/grunn Vikøyevjo	1 725	0	0	0	0	0	0	0
P62152	o* Rømningsveg rådhuset	0	500	0	500	500	0	0	0
P62153	o* Oppgr. av område/bygg teknisk Sa	125	2 375	9 375	-8 375	1 000	0	0	0
P62155	o* Branntryggleik Strandebarmshaim	15	1 485	2 449	-1 489	960	0	0	0
P62163	o* Rassikring i Bergshagen	0	2 500	500	500	1 000	0	0	0
P62164	o* Utleigebustad - Bergtun	0	0	100	432	532	0	0	0
P62165	o* Infrastruktur ind.område Sandven	0	0	2 750	-2 750	0	0	0	0
P62171	o* Utskifting glas og fasade rådhus	0	0	0	1 250	1 250	1 250	0	0
P62181	o* Oppgradering bygg 2018	0	0	0	0	0	1 250	0	0
P62191	o* Oppgradering bygg 2019	0	0	0	0	0	0	1 250	0
P65161	o* Digitalt naudnett - compatible GPS	0	288	163	188	350	0	0	0
P70131	o* Skytebane Vangdalsåsen	12 375	0	437	-437	0	0	0	0
P71092	o* Strandvegen (HST 048/09)	54	0	0	0	0	0	0	0
P71093	o* Oppgradering Mundheim sentrum	0	300	300	-300	0	0	0	0
Sum aktive investeringsprosjekt		26 557	98 833	86 278	9 567	95 845	7 863	6 238	625

	Prosjekt	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphevelig	Budsjett 2016, justert	Endring 2016- 2015	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
P90131	o* Ålvik skule	767	46 853	32 968	-18 686	14 282	0	0	0
P91140	o* Barnehage - Felles	2 757	4 750	4 750	-4 750	0	0	0	0
P91141	o* Barnehage - Strandebarn	1 578	10 000	10 000	2 500	12 500	0	0	0
P91142	o* Barnehage - Tørvikbygd	11 614	15 500	15 500	-15 500	0	0	0	0
P91143	o* Barnehage - Norheimsund	4 510	22 500	22 500	-3 750	18 750	0	0	0
P91144	o* Barnehage - Øystese	16 313	21 250	21 250	-21 250	0	0	0	0
Sum aktive skule- og barnehageprosjekt		37 539	120 853	106 968	-61 436	45 532	0	0	0
P60153	o* Ny vassleiding, Fosse	0	2 200	0	2 200	2 200	0	0	0
P60158	o* VA Høgdebasseng Ålvik	0	1 200	400	400	800	0	0	0
P60159	o* VA-leidning Kvammapakken (Øyste	93	2 200	3 000	-2 200	800	0	0	0
P60167	o* Fornyng teknisk utstyr VAR 2016	0	835	0	0	0	0	0	0
P60174	o* Fornyng teknisk utstyr VAR 2017	0	0	0	1 335	1 335	0	0	500
P60183	o* Fornyng teknisk utstyr VAR 2018	0	0	0	0	0	500	0	0
P60193	o* Fornyng teknisk utstyr VAR 2019	0	0	0	0	0	0	500	0
P61073	o* Ny pumpestasjon P5, Tolo	0	100	0	100	100	1 718	0	0
P61081	o* Utsleppsnering Evjo, Øystese	0	200	0	0	0	0	0	0
P61082	o* VA-anlegg mot Eikedalen	2 591	934	2 620	-2 620	0	0	0	0
P61091	o* Felles slamavskiljar Vikøy	0	200	0	200	200	1 300	0	0
P61102	o* Vassleiding Torpe, vidareføring	3 035	1 000	1 800	-1 800	0	0	0	0
P61111	o* Oppgradering hovudrenseanlegg a	729	13 700	7 000	43 000	50 000	16 700	0	0
P61113	o* Oppgr. av eksisterande vassverk i H	0	1 500	750	0	750	0	0	0
P61115	o* Sanering VA Skutlalia	0	2 000	0	200	200	1 800	0	0
P61116	o* Sanering Norheim	22	930	1 500	-1 500	0	0	0	0
P61118	o* Reserveforsyning vatn	0	1 000	0	100	100	1 900	0	0
P61119	o* VA-leidning Kvammapakken (Nes -	222	0	0	0	0	0	0	0
P61120	o* VA-leidning Kvammapakken (Skipa	4 406	1 000	6 500	-5 500	1 000	0	0	0
P61146	o* Prosjektering VA-infrastruktur Told	74	0	0	0	0	0	0	0
P61148	o* Vassleiding Torpevegen, veg- og	5 402	2 800	4 425	-4 425	0	0	0	0
P61154	o* Sanering Norheimsund (Haldeplas	135	350	0	350	350	0	0	0
P61159	o* VA-pumpestasjon ved Fartøyverns	0	1 500	0	1 500	1 500	500	0	0
P61160	o* Sanering VA Kvam herad, 2016 - va	0	1 500	1 500	-1 500	0	0	0	0
P61161	o* Kloakksanering Ålvik	0	500	0	500	500	0	0	0
P61163	o* Øvrige VA-prosjekt 2015/2016	1 856	0	0	0	0	0	0	0
P61164	o* VA-sanering Øystese sentrum/vest	0	1 500	1 700	2 887	4 587	0	0	0
P61165	o* Opning av dam på Solhaug	13	0	125	125	250	875	0	0
P61168	o* Sigevatn Tolomarka	0	625	125	3 500	3 625	0	0	0
P61169	o* Sanering VA Kvam herad, 2016 - av	0	1 500	1 500	-1 500	0	0	0	0
Sum aktive VA-prosjekt		18 579	39 274	32 945	35 353	68 297	25 293	500	500
Sum investeringsprosjekt		82 675	258 960	226 191	-6 534	219 657	33 405	6 988	3 175
I17200	Eigenkapital KLP	0	0	2 060	-260	1 800	1 800	1 800	1 800
I19090	Andre investeringar	0	10	451	-451	0	0	0	0
I26500	Bustader	0	0	23 963	-19 838	4 125	4 125	4 125	4 125
I28300	Husbanklån	0	0	12 900	200	13 100	13 100	13 100	13 100
Sum investeringar utan prosjekt		0	10	39 374	-20 349	19 025	19 025	19 025	19 025
Sum totalt		82 675	258 970	265 564	-26 882	238 682	52 430	26 013	22 200

6 Vedleggsversikt

- Prosjektoversikt
- Søknads- og tiltakslista
- Fondsoversikt
- Status digitaliseringstiltak
- Kommunebarometeret for 2015 - Kvam

7 Framlegg til budsjettvedtak, HST-108/16

Kvam heradsstyre vedtek følgjande:

1. Økonomiske rammer

- a. Budsjettet for 2017 er definert gjennom obligatoriske hovudoversikter for drift og investering. Rådmannen får fullmakt til å fordela driftsramma på tenesteområda i budsjettskjema 1B. Investeringsbudsjettet vert fordelt per investeringsprosjekt i tråd med budsjettskjema 2B.
- b. Avgiftsbudsjett og kommunale gebyr vert vedteke i eiga sak, i samsvar med føresetnader i driftsbudsjettet.
- c. Rådmannen får fullmakt til å fordela lønspott og fellesutgifter på tenesteområda.
- d. Rådmannen får fullmakt til å justera budsjettet som følgje av tekniske endringar som t.d. endringar i KOSTRA-oppsett eller kommunale rekneskapsstandardar.
- e. Rådmannen får fullmakt til å inngå avtalar om kjøp av 5 bustader på inntil 4 mill.kr. per stykk per år. Eventuelle kjøp vert finansiert med lån.
- f. Rådmannen får fullmakt til å bruka opp til 2 mill.kr per krisehending som strakstiltak i eventuelle krisesituasjonar.
- g. Netto inntekter frå heimfalls- og konsesjonskraft utover opprinneleg budsjett for 2017, skal setjast av i eit kraftfond (disposisjonsfond).

2. Finans- og gjeldsfullmakter

- a. Rådmannen får fullmakt til å oppretthalda trekkrett i kontosystemet til Kvam herad, i tråd med reglement for finans- og gjeldsforvaltning (HST-088/16), vedteke 27.09.2016. Trekkretten for 2017 skal vera på inntil 40 mill.kr.
- b. Rådmannen får fullmakt til å inngå avtalar om opptak av nye obligasjonslån, sertifikatlån eller andre lån til finansiering av investeringsprosjekt etter kvart som dei vert vedtekne, samt å avtala nærare lånetidspunkt og lånevilkår, og underteikne lånekontraktar.
Lånebehovet for 2017 er på 205,5 mill.kr med fråtrekk av ubrukte lånemidlar pr. 1.1.2017.
- c. Rådmannen får fullmakt til å inngå avtale med Husbanken om inntil 10,0 mill. kr. i lån til vidare utlån (Startlån).
- d. Rådmannen får fullmakt til å inngå avtalar om refinansiering av eksisterande lån, til å inngå avtale om lånetidspunkt og lånevilkår, samt underteikne lånekontraktar.
- e. Det skal betalast 34,1 mill.kr i avdrag i 2017 på ordinære lån og 3,1 mill.kr i Husbanklån. Rådmannen står fritt til å betala budsjetterte avdrag på dei lån han finn føremålstenleg, uavhengig av opprinneleg vedtak.

3. Skatt på eige og inntekt

Skatt på eige og inntekt vil verta utlikna med maksimalsatsane som Stortinget fastset. Avsetnad til skattemargin skal vera på 10%.

4. Eigedomsskatt

- a. Med heimel for utskrivning i medhald av Eigedomsskattelova § 2 og 3, skal eigedomsskatten i 2017 gjelda heile heradet.
- b. Eigedomsskattesatsen i 2017 vert 7,0 promille i samsvar med eigedomsskattelova § 11, fyrste ledd.
- c. Differensiering: I medhald av eigedomsskattelova § 12 bokstav a, vert skattesatsen (skattøyre) for bustader og fritidshus sett til 4 promille.
- d. Botnfrådrag: Det vert ikkje gjeve botnfrådrag på bustaddelen i eigedomar/fritidseigedomar.
- e. Fritak for eigedomar etter eigedomsskattelova § 7 vert gjeve for eigedomar som fell inn under § 7 a (Eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagna ein kommune, eit fylke eller staten) og § 7 b (bygning som har historisk verde).
- f. Takstvedtekter for eigedomsskatt i Kvam herad vedteke i heradstyre 18.12.2012 skal gjelda for eigedomsskatteåret 2017, jf. Eigedomsskattelova §10.

5. Sal av heimfalls- og konsesjonskraft

- a. Rådmann får fullmakt til å selja heimfallskraft (106,7 GWh/år) og konsesjonskraft (60,9 GWh/år) i spotmarknaden. Rådmannen har fullmakt til å inngå faste kontraktar i økonomiplanperioden, i tråd med HST-010/16 – Strategi for sal av kraft

6. Møtegodtgjersla og andre politiske godtgjersler

- a. Møtegodtgjersla for 2017 er kr 1.000 i tråd med HST-070/15, «Arbeidsvilkår for folkevalde i Kvam herad 2015-2019»
- b. Godtgjersle til ordførar, varaordførar og leiar for næring, plan og bygg, vert fastsett i tråd med «Arbeidsvilkår for folkevalde i Kvam herad 2015-2019»

7. Busetjing av flyktingar

- a. Kvam herad skal ta i mot 20 flyktingar i 2017. Talet er inklusiv familiegjenforening.

Tilleggspunkt 1

Kvam heradsstyre gjev rådmannen i oppgåve å etablere prosjektet «Hardangertunnelen – frå ide til røyndom».

Målet til prosjektet er i fyrste omgang å løfta fram Hardangertunnelen som prosjekt, og få på plass godkjent reguleringsplan med nødvendig kvalitetssikring. Rådmannen får fullmakt til å nytta seg av nødvendig ekstern fagkompetanse.

Rådmannen får i oppgåve å gjera fylgjande:

- Samla all relevant informasjon om prosjektet i ein presentasjon som kan nyttast i arbeidet fram mot realisering av tunnelen.
- Få prosjektet inn i overordna planar.
- Iverksetja regulering og få igangsett og gjennomført kvalitetssikring.
- Organiserer dette arbeidet opp mot Samnanger, vegeigar og Statens Vegvesen.
- Søkja delfinansiering frå vegeigar til planarbeidet.
- Finansieringsramme : Inntil 2,5 mill frå næringsfondet i økonomiplanperioden.

Oppretta interesseselskap/ pådrivarverksemd eller jobba vidare i kommunal regi. Om rådmannen kjem fram til at eit selskap er rette grepet må fylgjande på plass:

- Invitera Hardangerkommunane, Samnanger, Bergen, samt næringslivet i desse

områda til å delta aktivt, også økonomisk , for å realisera og driva fram prosjektet.

Tidsramme for etablering : 2017 /2018. Kvam herad løyver inntil kr. 500.000 kroner frå fondet «Investeringsfond Kvam Kraftverk» (fondskonto 25300002) til arbeidet eller start av dette selskapet.

Tilleggspunkt 2

Sal av kommunale eigedomar. LN03 Sal av driftsmidler og fast eigedom blir for 2017 auka til kr 4 000 (000) For å få til dette skal ein i tråd med tidlegare vedtak (HST sak 106/09) no gjennomføra sal av

- Soltorp
- Steinsdalen skule

Begge eigedomane skal lysast ut for sal seinast 3.kvartal 2017. Då Soltorp har ei svært sentral plassering, skal eigedomen lysast ut men då med ein klausul om gjenkjøpsrett etter 5 år dersom eigedomen ikkje vert utvikla i tråd med intensjonen i reguleringsplanen. Klausulen trer i kraft frå den dagen kjøpekontrakten vert signert. Klausulen skal vidare regulera avtalte vilkår om betaling ved eit eventuelt tilbakekjøp.

Tilleggspunkt 3

Opparbeiding av infrastruktur i det kommunale industriarealet i Sandvenhagen Det skal opprettast eit prosjekt for ferdigstilling av veg og kommunaltekniske VA anlegg mellom eigedomane selde til Rykkje Transport og Statnett. Rådmannen kjem tilbake ifm fyrste terialrapport 2017 med eit kostnadsoverslag og forslag til finansiering

Tilleggspunkt 4

Heradsstyret legg merke til at kostnaden med deltaking i Hardangerrådet aukar meir enn på andre felt, samtidig er det store endringar på gang i kommunestrukturen rundt oss. Heradsstyret bed derfor Rådmannen leggja fram ei sak med vurdering om Kvam si framtidige vidare deltaking i regionalt samarbeid.

Tilleggspunkt 5

Kvam heradsstyre har i vedtak av 16.6.2015 tinga ein revisjon av Kvammapakken og er kjent med at det vert arbeidd med ei sak som kjem på nyåret. Den ser heradsstyret fram til. Men heradsstyret ynskjer alt no å gje melding om at det ikkje er aktuelt å gjennomføra prosjekt som føreset nye interne bommar i Kvam, og ber om at arbeidet med løysingar utan slike vert prioritert i ein eventuelt revidert kvammapakke.

Heradsstyret er og godt kjent med behovet for rassikring av Tokagjelet. Kvam heradsstyre ber om at vegeigar Hordaland fylkeskommune utarbeider nødvendige planar, finansieringsopplegg . Dette må skje etter prioritert rekkefylgje for rassikringsprosjekt i Hordaland. Prosjektet skal ikkje bompengefinansierast.

Tilleggspunkt 6

Kvam heradsstyre løyver eit tilskot med inntil kr.15.000,- inkl. reingjeringsmidlar til drift av toalettanlegget på Mundheim. Drifta må samordnast med Skyss og reiselivsnæringa, desse må også bidra med midlar som eit tilskot. Kvam sin del vert finansiert av ramme 413.

Tilleggspunkt 7

Rådmannen har hausten 2016 starta planlegging for opprusting av Strandebarmsheimen jf. vedtak i HST 07.03.2016. Kvam heradsstyre ber om at sak vert lagt fram for politisk handsaming innan 1.juli 2017.

Tilleggspunkt 8

Kvam heradsstyre ber rådmannen innan 1. oktober 2017 leggja fram sak om innføring av mat i barnehagane frå hausten 2018.

Tilleggspunkt 9

Rådmannen skal i budsjettåret 2017 kartleggja køyremønster og bruk av kommunale bilar for å vurdere kvar i den kommunale tenesteproduksjonen ein kan byte ut fossilbilar med elektriske bilar, og dessutan vurdera trongen for ladepunkt.

Tilleggspunkt 10

I samband med samanhengande gang og sykkelveg mellom Norheimsund , Øystese, Vikøy og Steinsdalen vil heradet gje støtte, inntil kr 75.000 frå næringsfondet til private som kan presentera eit realiserbart prosjekt for å få på plass ei ordning med sykkelutleige til turistar som vitjar kommunen.

Tilleggspunkt 11

Der det praktisk let seg gjennomføra skal det leggjast til rette for at det kan innførast kjeldesortering i dei kommunale tenestene. I skule og barnehage bør det bli forsøkt løyst som ein del av det pedagogiske opplegget.

8 Oppdaterte hovudtabellar – Budsjett 2017 og økonomiplan 2017-2020

Tabellane i dette kapitlet er oppdatert for dei endringane som vart gjort i HST-108/16.

Tabellane er og korrigert for HST-sak 112/16 – Oppretting av nye institusjonsplassar i helse og omsorg – justert plan for Øysteseheimen, som vart vedteken i budsjettmøtet. I tillegg er det gjort endringar i budsjettet for 2016-2020 i samsvar med 3. tertialrapport (HST-107/16).

Etter 3. tertial er det gjort endringar i investeringsbudsjettet i 2016 for å innarbeida vedtak om styrking av eigenkapital Hardanger AKS med kr 450.000 (HST-110/16) og ettergjeving av krav mot Strandebarm båtlag med kr 127.050 (HST-076/16, punkt 5).

8.1 Økonomisk hovudoversikt - drift

	Driftsinntekter		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN01	Brukarbetalingar		26 469	24 790	24 790	825	25 615	25 615	25 615	25 615
LN02	Andre sals- og leigeinntekter		48 330	54 646	68 496	-409	68 087	70 087	73 587	73 587
LN03	Overføringar med krav til motyting		86 691	74 792	81 235	-2 590	78 646	77 168	76 668	76 668
LN04	Rammetilskot frå staten		265 051	272 332	275 125	3 749	278 874	276 189	276 350	276 698
LN05	Andre statlege overføringar		36 498	33 600	54 600	-1 864	52 736	52 736	52 736	52 736
LN06	Andre overføringar		7 555	9 410	3 307	3 073	6 380	3 160	3 160	3 160
LN07	Skatt på inntekt og formue		198 344	211 401	207 719	8 608	216 327	216 327	216 327	216 327
LN08	Eigedomsskatt		43 020	43 000	42 300	-1 000	41 300	41 300	41 300	41 300
LN09	Andre direkte og indirekte skattar		4 006	3 900	4 062	0	4 062	4 062	4 062	4 062
LN10	Sum driftsinntekter	B	715 963	727 871	761 634	10 392	772 026	766 643	769 804	770 152
	Driftsutgifter		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN11	Lønsutgifter		400 255	403 660	411 765	-6 393	405 372	401 749	401 910	401 433
LN12	Sosiale utgifter		112 477	111 563	111 421	-872	110 549	116 458	119 748	126 359
LN13	Kjøp av varer/tenester som inngår i kommunal tenesteproduksjon		88 450	88 715	91 605	1 901	93 506	86 542	84 757	85 007
LN14	Kjøp av tenester som erstatter kommunal tjenesteproduksjon		40 277	40 383	44 082	-92	43 990	42 925	42 925	42 925
LN15	Overføringar		57 191	48 089	69 012	3 188	72 200	68 652	66 847	65 502
LN16	Avskrivningar		31 151	39 779	39 779	205	39 984	39 984	39 984	39 984
LN17	Fordeelte utgifter		0	0	0	0	0	0	0	0
LN18	Sum driftsutgifter	C	729 801	732 189	767 664	-2 063	765 601	756 310	756 170	761 210
LN19	Brutto driftsresultat	D=B-C	-13 838	-4 318	-6 030	12 455	6 425	10 333	13 634	8 943
	Eksterne finansransaksjonar		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN20	Renteinntekter, utbytte og eigaruttak		19 507	15 550	16 003	-100	15 904	14 904	14 904	14 904
LN21	Gevinst finansielle instrumenter		0	200	200	0	200	200	200	200
LN23	Sum eksterne finansinntekter	E	19 507	15 750	16 203	-100	16 104	15 104	15 104	15 104
LN24	Renteutgifter, provisjon og andre finansutgifter		24 226	23 133	21 733	-173	21 561	24 561	24 561	24 561
LN25	Tap finansielle instrumenter		3 498	200	200	0	200	200	200	200
LN26	Avdragsutgifter		30 201	32 250	32 250	1 870	34 120	37 120	37 120	36 120
LN28	Sum eksterne finansutgifter	F	57 924	55 583	54 183	1 698	55 881	61 881	61 881	60 881
LN29	Resultat eksterne finansransaksjoner	G=E-F	-38 417	-39 833	-37 980	-1 797	-39 777	-46 777	-46 777	-45 777
LN30	Motpost avskrivningar		31 151	39 779	39 779	205	39 984	39 984	39 984	39 984
LN31	Netto driftsresultat	I	-21 104	-4 373	-4 231	10 863	6 632	3 540	6 841	3 149
	Fondsdisponeringar		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN32	Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk		1 467	0	0	0	0	0	0	0
LN33	Bruk av disposisjonsfond		25 081	2 069	2 095	-565	1 530	1 500	1 500	2 145
LN34	Bruk av bundne fond		13 222	22 756	19 296	-4 234	15 062	8 580	3 186	3 164
LN35	Sum bruk av avsetningar	J	39 769	24 825	21 391	-4 799	16 592	10 080	4 686	5 309
LN36	Overført til investeringsrekneskapet		17	0	200	0	200	200	200	200
LN38	Avsetningar disposisjonsfond		3 402	7 949	4 791	12 114	16 905	7 301	5 207	2 140
LN39	Avsetningar til bundne fond		15 247	12 503	12 169	-6 050	6 119	6 119	6 119	6 119
LN40	Sum avsetningar	K	18 666	20 452	17 160	6 064	23 224	13 620	11 526	8 459
LN41	Regnskapsmessig meir-/mindreforbruk	L=I+J-K	0	0	0	0	0	0	0	0

8.2 Budsjettskjema 1A

Inntekter og fondsdisponeringar (i 1.000 kr)	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
1. Skatt på inntekt og formue	-198 344	-211 401	-207 719	-8 608	-216 327	-216 327	-216 327	-216 327
2. Ordinært rammetilskot	-265 051	-272 332	-275 125	-3 749	-278 874	-276 189	-276 350	-276 698
3. Skatt på eigedom	-43 020	-43 000	-42 300	1 000	-41 300	-41 300	-41 300	-41 300
4. Andre direkte eller indirekte skatter	-4 006	-3 900	-4 062	0	-4 062	-4 062	-4 062	-4 062
5. Andre generelle statstilskot	-36 498	-33 600	-54 600	1 864	-52 736	-52 736	-52 736	-52 736
6. Sum frie disponible inntekter	-546 918	-564 233	-583 806	-9 493	-593 299	-590 614	-590 775	-591 123
7. Renteinntekter og utbytte	-19 507	-15 550	-16 003	100	-15 904	-14 904	-14 904	-14 904
8. Gevinst finansielle instrumenter	0	-200	-200	0	-200	-200	-200	-200
9. Renteutgifter, provisjon og andre finansutgifter	24 226	23 133	21 733	-173	21 561	24 561	24 561	24 561
10. Tap finansielle instrumenter	3 498	200	200	0	200	200	200	200
11. Avdrag lån	30 201	32 250	32 250	1 870	34 120	37 120	37 120	36 120
12. Netto finansinntekter / -utgifter	38 417	39 833	37 980	1 797	39 777	46 777	46 777	45 777
14. Til ubundne avsetningar	3 402	7 949	4 791	12 114	16 905	7 301	5 207	2 140
15. Til bundne avsetningar	15 247	12 503	12 169	-6 050	6 119	6 119	6 119	6 119
16. Bruk av tidlegare overskot	-1 467	0	0	0	0	0	0	0
17. Bruk av ubundne avsetningar	-25 081	-2 069	-2 095	565	-1 530	-1 500	-1 500	-2 145
18. Bruk av bundne avsetningar	-13 222	-22 756	-19 296	4 234	-15 062	-8 580	-3 186	-3 164
19. Netto avsetningar	-21 121	-4 373	-4 431	10 863	6 432	3 340	6 641	2 949
20. Overført til investeringsrekneskapet	17	0	200	0	200	200	200	200
21. Til fordeling	-529 605	-528 773	-550 057	3 167	-546 890	-540 296	-537 157	-542 196
22. Sum fordelt (skjema 1B)	529 605	528 773	550 057	-3 167	546 890	540 296	537 157	542 196
23. Rekneskapsmessig meirforbruk(+)/ mindreforbruk(-)	0	0	0	0	0	0	0	0

8.3 Budsjettskjema 1B

Tema (i 1000 kr)	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Finans og fellespostar	-26 770	-52 379	-41 623	-11 366	-52 989	-41 538	-54 165	-44 258
Styring og kontrollverksemd	4 748	5 443	5 632	-213	5 418	4 986	5 454	5 443
Administrasjon	39 001	40 959	40 833	-2 140	38 693	38 301	39 396	39 199
Barnehage	61 962	66 132	65 343	2 103	67 446	63 935	65 614	65 077
Grunnskuleopplæring	136 006	142 485	141 762	-2 492	139 269	137 338	138 060	137 815
Kommunehelse	26 843	29 720	29 848	527	30 375	30 007	30 922	30 704
Pleie og omsorg	171 694	176 267	174 896	4 422	179 319	175 673	183 704	181 871
Sosialteneste	28 279	31 352	32 471	692	33 163	32 492	32 476	32 379
Barnevern	18 547	20 045	19 349	-1 528	17 821	17 682	18 064	17 984
Vatn, avlaup, avfall og renovasjon	5 498	3 983	4 213	-1 140	3 073	536	-2 861	-2 881
Plan, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	10 201	13 783	11 378	1 006	12 384	12 900	11 337	11 396
Kultur	20 023	23 395	21 592	4 884	26 476	24 510	25 188	23 497
Kyrkje	5 190	5 500	5 500	121	5 622	5 622	5 622	5 872
Samferdsel	15 569	11 648	11 432	307	11 738	11 512	11 644	11 618
Bustad	-3 446	-3 752	-3 331	-2 286	-5 617	-5 633	-5 589	-5 598
Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	5 609	2 573	19 444	930	20 374	20 227	20 316	20 152
Brann og ulykkesvern	8 912	9 557	9 494	303	9 797	9 717	9 943	9 898
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	1 738	2 061	1 825	2 705	4 530	2 030	2 030	2 030
Sum tenesteområde	529 605	528 773	550 057	-3 167	546 890	540 296	537 157	542 196

8.4 Økonomisk hovedoversikt – investering

	Investeringssinntekter		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphevet	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN03	Sal av driftsmidler og fast eiendom		4 371	7 210	19 810	-15 810	4 000	2 100	2 100	2 100
LN04	Andre salgsinntekter		1 817	33	1 719	-1 719	0	0	0	0
LN05	Refusjoner		16 584	46 991	40 828	-11 215	29 613	2 273	1 573	1 185
LN06	Statlige overføringer		0	0	1 184	-734	450	0	0	0
LN07	Andre overføringer		0	700	1 137	-1 137	0	0	0	0
LN09	Sum investeringssinntekter	L	22 772	54 934	64 678	-30 615	34 063	4 373	3 673	3 285
	Investeringsutgifter		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphevet	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN11	Lønnsutgifter		642	176	286	1 269	1 555	1 335	1 335	1 335
LN12	Sosiale utgifter		165	65	80	154	234	204	204	204
LN13	Vare og tjenester i kommunal egenproduksjon		85 859	202 730	168 257	28 593	196 850	35 969	9 251	7 701
LN14	Kjøp av tjenester som erstatter egenproduksjon		25	1 113	213	687	900	0	0	0
LN15	Overføringer		24 692	42 138	31 968	1 652	33 620	2 273	1 573	1 185
LN16	Renteutgifter og omkostninger		311	0	0	0	0	0	0	0
LN18	Sum utgifter	M	111 694	246 222	200 804	32 355	233 159	39 780	12 363	10 425
	Finansutgifter		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphevet	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN19	Avdragsutgifter		2 175	2 900	2 900	200	3 100	3 100	3 100	3 100
LN20	Utlån		10 711	10 000	10 000	0	10 000	10 000	10 000	10 000
LN21	Kjøp av aksjer og andeler		1 645	21 076	1 886	20 414	22 300	1 800	1 800	1 800
LN22	Avsatt til ubundne investeringsfond		2 714	7 100	19 800	-17 900	1 900	0	0	0
LN23	Avsetninger til bundne fond		9 951	0	200	0	200	200	200	200
LN25	Sum finanstransaksjonar	N	27 196	41 076	34 786	2 715	37 500	15 100	15 100	15 100
LN26	Finanseringsbehov	O=M+N-L	116 118	232 364	170 912	65 684	236 596	50 508	23 790	22 240
	Finansiering		Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphevet	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
LN28	Bruk av lån		80 838	214 518	151 821	54 124	205 945	43 408	16 690	15 140
LN29	Motteke avdrag på utlån		8 264	2 900	2 900	-700	2 200	2 200	2 200	2 200
LN31	Overføringer fra driftsregnskapet		17	0	200	0	200	200	200	200
LN32	Bruk av disposisjonsfond		0	0	127	-127	0	0	0	0
LN33	Bruk av ubundne investeringsfond		18 806	9 220	8 030	8 778	16 808	3 800	3 800	3 800
LN34	Bruk av bundne fond		8 193	5 726	7 834	3 609	11 442	900	900	900
LN36	Sum finansiering	R	116 118	232 364	170 912	65 684	236 596	50 508	23 790	22 240
LN38	Udekket/udisponert		0	0	0	0	0	0	0	0

8.5 Budsjettskjema 2A

BUDSJETTSKJEMA 2A (tusen kr)	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
1. Investert anleggsmiddel	111 694	246 222	200 804	32 355	233 159	39 780	12 363	10 425
2. Utlån og forskottering	12 356	31 076	11 886	20 414	32 300	11 800	11 800	11 800
3. Avdrag på lån	2 175	2 900	2 900	200	3 100	3 100	3 100	3 100
4. Dekning av tidlegare års udekket underskot				0				
5. Avsetningar	12 665	7 100	20 000	-17 900	2 100	200	200	200
6. Årets finansieringsbehov	138 890	287 298	235 590	35 069	270 659	54 880	27 463	25 525
7. Finansiert slik:				0				
8. Bruk av lånemidler	-80 838	-214 518	-151 821	-54 124	-205 945	-43 408	-16 690	-15 140
9. Inntekter frå sal av anleggsmiddel	-4 371	-7 210	-19 810	15 810	-4 000	-2 100	-2 100	-2 100
10. Tilskot til investeringar	0	-700	-2 321	1 871	-450	0	0	0
11. Mottekne avdrag på lån og refusjonar	-24 847	-49 891	-43 728	11 915	-31 813	-4 473	-3 773	-3 385
12. Andre inntekter	-1 817	-33	-1 719	1 719	0	0	0	0
13. Sum ekstern finansiering	-111 874	-272 352	-219 399	-22 810	-242 208	-49 980	-22 563	-20 625
14. Overført frå driftsrekneskapet	-17	0	-200	0	-200	-200	-200	-200
15. Bruk av tidlegare års udisponert				0				
16. Bruk av avsetningar	-26 999	-14 946	-15 991	-12 260	-28 250	-4 700	-4 700	-4 700
17. Sum finansiering	-138 890	-287 298	-235 590	-35 069	-270 659	-54 880	-27 463	-25 525
18. Udekket(+)/ udisponert(-)	0	0	0	0	0	0	0	0

8.6 Budsjettskjema 2B

	Prosjekt	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphavelg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016-2015	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
P13201	o*IT-investeringar 2020	0	0	0	0	0	0	0	1 800
P18171	o* Portal- og kvalitetssystem	0	0	0	800	800	0	0	0
P19171	Hardangertunnelen - frå ide til røynd	0	0	0	500	500	0	0	0
P60175	o* Digitalisering og samordning av ad	0	0	0	920	920	0	0	0
P60201	o* Asfaltering 2020	0	0	0	0	0	0	0	1 875
P61171	o* Rassikring Kjosåsvegen	0	0	0	1 250	1 250	0	0	0
P61172	o* Møteplassar Heradstveitvegen	0	0	0	1 000	1 000	0	0	0
P61173	o* Rekkverk kommunale bruer	0	0	0	1 250	1 250	0	0	0
P61174	o* Oppgradering av server til VA-anleg	0	0	0	250	250	0	0	0
P61175	o* Utskifting av PLS ved vassverk	0	0	0	500	500	0	0	0
P61176	o* Oppgradering av pumpestasjon Kv	0	0	0	550	550	0	0	0
P61177	o* Forsterking av vegbane i Klyveveg	0	0	0	1 250	1 250	0	0	0
P61178	o* Oppgradering utomhus ved Tolo o	0	0	0	1 250	1 250	0	0	0
P62172	o* Oppgradering av brannvarslingsan	0	0	0	250	250	250	250	250
P62173	o* Skifte av tak på Bjørketeigen barne	0	0	0	338	338	0	0	0
P62201	o* Oppgradering bygg 2020	0	0	0	0	0	0	0	1 250
P65170	o* Forprosjekt KVBR	0	0	0	375	375	0	0	0
Sum nye investeringsprosjekt		0	0	0	10 483	10 483	250	250	5 175

	Prosjekt	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphaveleg	Budsjett 2016, justert	Endring 2016- 2015	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
P13171	o* IT-investeringar 2017	0	0	0	1 800	1 800	0	0	0
P13191	o* IT-investeringar 2019	0	0	0	0	0	0	1 800	0
P16152	o* Velferdsteknologi	279	2 000	900	550	1 450	0	0	0
P16154	o* PC PLO	273	125	-50	225	175	0	0	0
P16161	o* IKT i skule og barnehage	0	1 250	1 250	-188	1 063	1 063	688	0
P16181	o* IT-investeringar 2018	0	0	0	0	0	1 800	0	0
P17141	o* Kjøp av modulbygg	0	2 000	3 125	-3 125	0	0	0	0
P18133	o* Heilelektronisk arkiv	597	1 391	266	859	1 125	0	0	0
P18162	o* Nytt adm.system - VISMA	31	2 250	1 613	-975	638	0	0	0
P19141	Hardangerbadet	0	19 366	-634	20 634	20 000	0	0	0
P37161	o* Takheis PLO	0	125	125	-125	0	0	0	0
P37162	o* Dagsenter Strandebarm	0	0	250	500	750	0	0	0
P37163	o* Dagsenter Øystese	0	0	625	-438	188	0	0	0
P60096	o* Komp.midlar veg - Skjering, Bakka	0	3 125	0	3 125	3 125	0	0	0
P60134	o* Familie- og læringssenter	0	12 000	0	33 238	33 238	0	0	0
P60168	o* Toloheimen - tilbygg og ombygging	0	0	500	-500	0	0	0	0
P60169	o* Øysteseheimen - tilbygg og ombygging	0	0	600	15 301	15 901	0	0	0
P60171	o* Asfaltering 2017	0	0	0	1 875	1 875	0	0	0
P60172	o* Oppgradering bygg 2017	0	0	0	1 250	1 250	0	0	0
P60173	o* Fornying teknisk utstyr 2017	0	0	0	935	935	0	0	625
P60181	o* Asfaltering 2018	0	0	0	0	0	1 875	0	0
P60182	o* Fornying teknisk utstyr 2018	0	0	0	0	0	625	0	0
P60191	o* Asfaltering 2019	0	0	0	0	0	0	1 875	0
P60192	o* Fornying teknisk utstyr 2019	0	0	0	0	0	0	625	0
P61143	o* Veg Sandvenhagen/Sæland	104	2 500	0	2 500	2 500	0	0	0
P61145	o* Trafikksikringstiltak - HST-132/12	507	250	100	50	150	0	0	0
P61151	o* Kryss Tolo - Buspareklubben	3	2 400	0	2 000	2 000	0	0	0
P61152	o* Bruprosjekt - Netelandsbrua	345	2 813	15	3 720	3 735	0	0	0
P61153	o* Parkering Bjørketeigen	0	1 250	0	1 250	1 250	0	0	0
P61155	o* Rassikring - murar og fjell	1 064	500	770	1 730	2 500	0	0	0
P61166	o* Utskifting til LED i veglys	0	3 063	813	2 250	3 063	2 250	0	0
P62132	o* Bårehus Øystese	58	4 047	40	3 967	4 007	0	0	0
P62152	o* Rømingssveg rådhuset	0	500	0	500	500	0	0	0
P62153	o* Oppgr. av område/bygg teknisk Sa	125	2 375	9 375	-8 375	1 000	0	0	0
P62155	o* Branntryggleik Strandebarmshim	15	1 485	2 449	-1 489	960	0	0	0
P62163	o* Rassikring i Bergshagen	0	2 500	500	500	1 000	0	0	0
P62164	o* Utleigebustad - Bergtun	0	0	100	432	532	0	0	0
P62171	o* Utskifting glas og fasade rådhus	0	0	0	1 250	1 250	1 250	0	0
P62181	o* Oppgradering bygg 2018	0	0	0	0	0	1 250	0	0
P62191	o* Oppgradering bygg 2019	0	0	0	0	0	0	1 250	0
P65161	o* Digitalt naudnett - compatible GPS	0	288	163	188	350	0	0	0
Sum aktive investeringsprosjekt		3 400	67 602	22 892	85 415	108 307	10 113	6 238	625
P90131	o* Ålvik skule	767	46 853	32 968	-18 686	14 282	0	0	0
P91140	o* Barnehage - Felles	2 757	4 750	386	3 979	4 364	0	0	0
P91141	o* Barnehage - Strandebarm	1 578	10 000	10 000	2 500	12 500	0	0	0
P91142	o* Barnehage - Tørvikbygd	11 614	15 500	13 250	-11 000	2 250	0	0	0
P91143	o* Barnehage - Norheimsund	4 510	22 500	22 500	-3 750	18 750	0	0	0
P91144	o* Barnehage - Øystese	16 313	21 250	20 000	-20 000	0	0	1 250	0
Sum aktive skule- og barnehageprosjekt		37 539	120 853	99 104	-46 957	52 146	0	1 250	0

	Prosjekt	Rekneskap 2015	Budsjett 2016, opphevet	Budsjett 2016, justert	Endring 2016- 2015	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
P60153	o* Ny vassleidning, Fosse	0	2 200	0	2 200	2 200	0	0	0
P60158	o* VA Høgdebasseng Ålvik	0	1 200	400	400	800	0	0	0
P60159	o* VA-leidning Kvammapakken (Øyste	93	2 200	3 000	-2 200	800	0	0	0
P60167	o* Fornying teknisk utstyr VAR 2016	0	835	0	0	0	0	0	0
P60174	o* Fornying teknisk utstyr VAR 2017	0	0	0	1 335	1 335	0	0	500
P60183	o* Fornying teknisk utstyr VAR 2018	0	0	0	0	0	500	0	0
P60193	o*Fornying teknisk utstyr VAR 2019	0	0	0	0	0	0	500	0
P61073	o* Ny pumpestation P5, Tolo	0	100	0	100	100	1 718	0	0
P61082	o* VA-anlegg mot Eikedalen	2 591	934	2 520	-2 420	100	0	0	0
P61091	o* Felles slamavskiljar Vikøy	0	200	0	200	200	1 300	0	0
P61102	o* Vassleidning Torpe, vidareføring	3 035	1 000	1 600	-1 400	200	0	0	0
P61111	o* Oppgradering hovudrenseanlegg a	729	13 700	7 000	43 000	50 000	16 700	0	0
P61113	o* Oppgr. av eksisterande vassverk i H	0	1 500	750	0	750	0	0	0
P61115	o* Sanering VA Skutlalia	0	2 000	0	200	200	1 800	0	0
P61118	o* Reserveforsyning vatn	0	1 000	0	100	100	1 900	0	0
P61120	o* VA-leidning Kvammapakken (Skipa	4 406	1 000	6 500	-5 500	1 000	0	0	0
P61154	o* Sanering Norheimsund (Haldeplas	135	350	0	350	350	0	0	0
P61159	o* VA-pumpestation ved Fartøyverns	0	1 500	0	1 500	1 500	500	0	0
P61161	o* Kloakksanering Ålvik	0	500	0	500	500	0	0	0
P61164	o* VA-sanering Øystese sentrum/vest	0	1 500	1 700	2 887	4 587	0	0	0
P61165	o* Opning av dam på Solhaug	13	0	125	125	250	875	0	0
P61168	o* Sigevatn Tolomarka	0	625	125	3 500	3 625	0	0	0
P61170	o* VA-leidning Kvammapakken (Evig	0	0	1 000	9 000	10 000	0	0	0
Sum aktive VA-prosjekt		11 003	32 344	24 720	53 878	78 597	25 293	500	500

